ព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា

ជាតិ សាសនា ព្រះមហាក្សត្រ

រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា

គោលនយោបាយជាតិអភិវឌ្ឍន៍វិស័យកសិកម្ម
ឆ្នាំ២០២២-២០៣០

“ ទំនើបកម្មកសិកម្មកម្ពុជា មានលក្ខណៈប្រកួតប្រជែង បរិយាបន្ន
ធន់នឹងការប្រែប្រួលអាកាសធាតុ និងនិរន្តរភាព ”

បានទទួលការសម្រេចឯកភាពដោយអង្គប្រជុំពេញអង្គគណៈរដ្ឋមន្ត្រី

ថ្ងៃសុក្រ ១៤កើត ខែភទ្របទ ឆ្នាំខាល ចត្វាស័ក ព.ស. ២៥៦៦

ត្រូវនឹងថ្ងៃទី០៩ ខែកញ្ញា ឆ្នាំ២០២២

មាតិកា

ទំព័រ

អារម្ភកថា i

សេចក្តីសង្ខេប ១

១. សេចក្តីផ្តើម ៣

១.១. ទិដ្ឋភាពរួម ៣

១.២. វឌ្ឍនភាព និងបញ្ហាប្រឈមនៃអនុវិស័យ ៥

១.៣. និន្នាការសាកល និងតំបន់ក្នុងវិស័យកសិកម្ម ១២

១.៤. និន្នាការក្នុងប្រទេសនៃវិស័យកសិកម្ម ១៣

១.៥. បញ្ហាប្រឈមក្នុងវិស័យកសិកម្ម ១៥

២. ចក្ខុវិស័យ ១៩

៣. គោលបំណង ១៩

៤. គោលដៅ ១៩

៥. យុទ្ធសាស្ត្រ ២១

៦. យន្តការសម្រាប់អនុវត្តគោលនយោបាយជាតិអភិវឌ្ឍន៍វិស័យកសិកម្ម
ឆ្នាំ២០២២-២០៣០ .... ៣៤

៧. ធនធានហិរញ្ញវត្ថុ ៣៥

៨. ការពិនិត្យតាមដាន និងវាយតម្លៃ ៣៧

៩. ការគ្រប់គ្រងហានិភ័យ ៣៨

១០. សេចក្តីសន្និដ្ឋាន ៣៩

ឧបសម្ព័ន្ធ១ : សូចនាករគោលនយោបាយជាតិអភិវឌ្ឍន៍វិស័យកសិកម្ម
ឆ្នាំ២០២២-២០៣០ .... ៤១

ឧបសម្ព័ន្ធ២ : ម៉ាទ្រិកស្តីពីវិធានការគោលនយោបាយ/ផែនការសកម្មភាពជាក់លាក់ ៤២

អារម្ភកថា

រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជាបានខិតខំប្រឹងប្រែងយ៉ាងខ្លាំងក្លា ដើម្បីឱ្យប្រទេសជាតិមានសន្តិភាព សន្តិសុខពេញលេញ មានឯកភាពជាតិ និងឯកភាពទឹកដីទាំងស្រុង ក្រោមក្របខ័ណ្ឌគោលនយោបាយ ***ឈ្នះ ឈ្នះ*** ចាប់តាំងពីចុងឆ្នាំ១៩៩៨មក។ ចាប់តាំងពីពេលនោះមក ព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជាបានបោះជំហានទៅមុខយ៉ាងស្វាហាប់លើមាគ៌ាសន្តិភាព បង្រួបបង្រួមជាតិ សហប្រតិបត្តិការ និងអភិវឌ្ឍន៍។ ផ្អែកលើមូលដ្ឋានគ្រឹះនេះ សេដ្ឋកិច្ចកម្ពុជាមានដំណើរការរីកលូតលាស់គួរជាទីមោទនៈ ដោយទទួលបានកំណើនប្រចាំឆ្នាំជាមធ្យមប្រមាណជាង៧% ក្នុងរយៈពេលពីរទសវត្សរ៍កន្លងមក ដែលបានឆ្លុះបញ្ចាំងពីការរីកចម្រើនយ៉ាងឆាប់រហ័សនៃវិស័យឧស្សាហកម្ម កម្មន្តសាល សំណង់ កសិកម្ម សេវាកម្ម ទេសចរណ៍ និងអចលនទ្រព្យ។

រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជាមានចក្ខុវិស័យរយៈពេលវែង ក្នុងការប្រែក្លាយកម្ពុជាទៅជាប្រទេសមានប្រាក់ចំណូលមធ្យមកម្រិតខ្ពស់នៅឆ្នាំ២០៣០និងជាប្រទេសដែលមានប្រាក់ចំណូលខ្ពស់នៅឆ្នាំ២០៥០។ ក្នុងន័យនេះ រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជាក៏មានមហិច្ឆតា ក្នុងការធ្វើទំនើបកម្មវិស័យកសិកម្មឱ្យកាន់តែមានភាពប្រកួតប្រជែង បរិយាបន្ន ធន់នឹងការប្រែប្រួលអាកាសធាតុ និងមាននិរន្តរភាព ដែលនឹងនាំមកនូវការបង្កើនប្រាក់ចំណូលគ្រួសារកសិករ វិបុលភាព និងសុខុមាលភាពយូរអង្វែងសម្រាប់ប្រជាជនកម្ពុជា។

គោលនយោបាយជាតិអភិវឌ្ឍន៍វិស័យកសិកម្មឆ្នាំ២០២២-២០៣០ ត្រូវបានរៀបចំដើម្បីឱ្យសម្រេចបាននូវចក្ខុវិស័យរយៈពេលវែងនេះ។ គោលបំណងចម្បងរបស់គោលនយោបាយនេះគឺបង្កើនតម្លៃបន្ថែមសរុបនៃវិស័យកសិកម្មឱ្យកើនយ៉ាងតិច៣%ក្នុងមួយឆ្នាំ។ ដើម្បីសម្រេចបាននូវគោលបំណងអភិវឌ្ឍន៍កសិកម្មក្នុងរយៈពេល១០ឆ្នាំខាងមុខ រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជាបានកំណត់គោលដៅគោលនយោបាយជាយុទ្ធសាស្ត្រគឺ បន្តជំរុញកំណើនកសិកម្មប្រកបដោយភាពប្រកួតប្រជែងខ្ពស់ តាមរយៈការផ្តល់សេវាកម្មដែលមានគុណភាព ដែលនឹងផ្តល់មកវិញនូវការផ្គត់ផ្គង់ស្បៀងអាហារមានសុវត្ថិភាពនិងមានអាហារូបត្ថម្ភគ្រប់គ្រាន់ ព្រមទាំងបង្កើនប្រសិទ្ធភាពនៃការគ្រប់គ្រងដី ធនធានព្រៃឈើ និងជលផលប្រកបដោយចីរភាព។ លើសពីនេះទៀត គោលនយោបាយនេះនឹងចូលរួមចំណែកសម្រេចឱ្យបានគោលដៅអភិវឌ្ឍន៍ប្រកបដោយចីរភាពកម្ពុជាឆ្នាំ២០៣០ ពិសេសគោលដៅទី២ គឺបញ្ចប់ភាពអត់ឃ្លាន សម្រេចឱ្យបានសន្តិសុខស្បៀង ធ្វើឱ្យប្រសើរឡើងនូវស្ថានភាពអាហារូបត្ថម្ភនិងលើកកម្ពស់កសិកម្មប្រកបដោយចីរភាព។

រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា លើកទឹកចិត្តឱ្យគ្រប់តួអង្គពាក់ព័ន្ធទាំងអស់អនុវត្តគោលនយោបាយជាតិអភិវឌ្ឍន៍វិស័យកសិកម្មឆ្នាំ២០២២-២០៣០ឱ្យមានប្រសិទ្ធភាព ដោយត្រូវរៀបចំកសាងផែនការសកម្មភាពជាក់លាក់សម្រាប់អនុវត្ត បង្កើន និងប្រើប្រាស់ធនធានក្នុងស្រុក ព្រមទាំងកៀរគរធនធានពីបណ្តាដៃគូអភិវឌ្ឍនិងវិស័យឯកជននានា ចូលរួមអនុវត្តគោលនយោបាយនេះឱ្យសម្រេចបាននូវសមិទ្ធផលប្រកបដោយបរិយាបន្ននិងមានប្រសិទ្ធភាពខ្ពស់។

រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា មានសេចក្តីសង្ឃឹមយ៉ាងមុតមាំថា គ្រប់ក្រសួងស្ថាប័ន អាជ្ញាធរមានសមត្ថកិច្ចពាក់ព័ន្ធគ្រប់ជាន់ថ្នាក់ ពិតជានឹងរួមសហការគ្នាអនុវត្តសកម្មភាពការងារទៅតាមភារកិច្ច ពិសេសសហគមន៍អន្តរជាតិនឹងបន្តផ្តល់ជំនួយ ទាំងបច្ចេកទេសនិងហិរញ្ញវត្ថុ ដើម្បីរួមចំណែកជួយទ្រទ្រង់ដល់ដំណើរការអនុវត្តគោលនយោបាយនេះ ឱ្យទទួលបានលទ្ធផលផ្លែផ្កាជាវិជ្ជមានតាមផែនការនិងការរំពឹងទុក។

ខ្ញុំក៏សូមថ្លែងអំណរគុណយ៉ាងស្មោះស្ម័គ្រ ដល់គណៈកម្មាធិការគោលនយោបាយសេដ្ឋកិច្ច និងហិរញ្ញវត្ថុ ក្រសួងកសិកម្ម រុក្ខាប្រមាញ់ និងនេសាទ ក្រសួងស្ថាប័នពាក់ព័ន្ធ និងដៃគូអភិវឌ្ឍនានា ដែលបានចូលរួមយ៉ាងយកចិត្តទុកដាក់ ក្នុងដំណើរការកសាងគោលនយោបាយជាតិអភិវឌ្ឍន៍វិស័យកសិកម្មឆ្នាំ ២០២២-២០៣០នេះនិងសូមលើកទឹកចិត្តឱ្យចូលរួមយ៉ាងសកម្មនៅក្នុងដំណើរការអនុវត្ត ដើម្បីសម្រេចបាននូវចក្ខុវិស័យប្រែក្លាយប្រទេសកម្ពុជា ជាប្រទេសមានចំណូលមធ្យមកម្រិតខ្ពស់នៅឆ្នាំ២០៣០និងជាប្រទេសមានចំណូលខ្ពស់នៅឆ្នាំ២០៥០។

ថ្ងៃចន្ទ ១៥កើត ខែអស្សុជ ឆ្នាំខាល ចត្វាស័ក ព.ស. ២៥៦៦
ធ្វើនៅរាជធានីភ្នំពេញ ថ្ងៃទី ១០ ខែ តុលា ឆ្នាំ២០២២

នាយករដ្ឋមន្ត្រី

សម្តេចអគ្គមហាសេនាបតីតេជោ ហ៊ុន សែន

សេចក្តីសង្ខេប

រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជាមានចក្ខុវិស័យរយៈពេលវែង ក្នុងការប្រែក្លាយប្រទេសកម្ពុជាទៅជាប្រទេសដែលមានប្រាក់ចំណូលមធ្យមកម្រិតខ្ពស់នៅឆ្នាំ២០៣០និងជាប្រទេសដែលមានប្រាក់ចំណូលខ្ពស់នៅឆ្នាំ២០៥០។ ដើម្បីសម្រេចបាននូវចក្ខុវិស័យនេះ រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជាក៏មានមហិច្ឆតាក្នុងការធ្វើទំនើបកម្មវិស័យកសិកម្ម ដើម្បីឱ្យវិស័យនេះកាន់តែមានភាពប្រកួតប្រជែង មានបរិយាបន្នធន់នឹងការប្រែប្រួលអាកាសធាតុ និងនិរន្តរភាព។

គោលនយោបាយជាតិអភិវឌ្ឍន៍វិស័យកសិកម្មឆ្នាំ២០២២-២០៣០ ផ្តល់នូវការតម្រង់ទិសយ៉ាងទូលំទូលាយនិងមុតស្រួចដើម្បីអភិវឌ្ឍន៍វិស័យនេះ សម្រាប់ក្រសួងស្ថាប័នពាក់ព័ន្ធរបស់រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា ដៃគូអភិវឌ្ឍ និងវិស័យឯកជនរួមគ្នាអនុវត្ត។ គោលនយោបាយនេះបានដាក់ចេញនូវផ្នែកសំខាន់ៗចំនួន៤ គឺ (១) ការធ្វើទំនើបកម្មនិងពាណិជ្ជូបនីយកម្មក្នុងខ្សែច្រវាក់តម្លៃកសិកម្ម (២) ការវិនិយោគសាធារណៈនិងឯកជនក្នុងវិស័យកសិកម្ម (៣) កំណើនប្រកបដោយចីរភាពនិងការបង្កើនភាពធន់ទៅនឹងការប្រែប្រួលអាកាសធាតុ និង (៤) ការកែទម្រង់ស្ថាប័ននិងបញ្ហាអន្តរវិស័យ។

គោលនយោបាយនេះមានគោលបំណងជំរុញកំណើនកសិកម្មប្រកបដោយភាពប្រកួតប្រជែង និងបរិយាបន្ន ដែលផ្តល់នូវផលិតផលមានគុណភាពខ្ពស់ មានសុវត្ថិភាព និងអាហារូបត្ថម្ភ សម្រាប់បំពេញសេចក្តីត្រូវការក្នុងស្រុកនិងការនាំចេញ ដោយត្រូវគិតគូរខ្ពស់ដល់ការគ្រប់គ្រងដីធ្លី ទឹក ធនធានព្រៃឈើ និងជលផលប្រកបដោយនិរន្តរភាព។ ដើម្បីសម្រេចបាននូវគោលបំណងនេះ គោលដៅជាយុទ្ធសាស្ត្រចំនួន៤ ត្រូវបានកំណត់និងដាក់ឱ្យអនុវត្តរួមមាន៖

(ទី១) លើកកម្ពស់ខ្សែច្រវាក់ផលិតកម្មកសិកម្មប្រកបដោយភាពប្រកួតប្រជែង។

(ទី២) បង្កើនការគាំទ្រហេដ្ឋារចនាសម្ព័ន្ធកសិកម្ម ឥណទាន និងការសម្រួលកសិពាណិជ្ជកម្ម។

(ទី៣) បង្កើនការគ្រប់គ្រងធនធានដីកសិកម្ម ព្រៃឈើ និងជលផលប្រកបដោយនិរន្តរភាព។

(ទី៤) ពង្រឹងអភិបាលកិច្ចនិងអភិវឌ្ឍន៍ធនធានមនុស្សក្នុងវិស័យកសិកម្ម។

ចំណុចសំខាន់នៃគោលនយោបាយនេះ គឺផ្តោតលើយុទ្ធសាស្ត្របង្កើនផលិតភាពនិងជំរុញកំណើនកសិកម្ម សំដៅពង្រីកការនាំចេញផលិតផលកសិកម្ម ព្រមទាំងការសម្របសម្រួល ការផ្លាស់ប្តូរទៅជាប្រព័ន្ធស្បៀងអាហារទំនើបនិងប្រកបដោយនិរន្តរភាព។ ក្របខ័ណ្ឌគោលនយោបាយជាតិអភិវឌ្ឍន៍វិស័យកសិកម្មឆ្នាំ២០២២-២០៣០នេះ ត្រូវបានរៀបចំឡើងស្របតាមនិងប្រទាក់ក្រឡាទៅនឹងគោលដៅអភិវឌ្ឍន៍ប្រកបដោយចីរភាពរបស់កម្ពុជាឆ្នាំ២០៣០ យុទ្ធសាស្ត្រចតុកោណដំណាក់កាលទី៤ ផែនការយុទ្ធសាស្ត្រអភិវឌ្ឍន៍ជាតិឆ្នាំ២០១៩-២០២៣ ផែនការអភិវឌ្ឍន៍វិស័យកសិកម្មឆ្នាំ២០១៩-២០២៣ គោលនយោបាយអភិវឌ្ឍន៍ឧស្សាហកម្មកម្ពុជាឆ្នាំ២០១៥-២០២៥ ផែនទីបង្ហាញផ្លូវស្តីពីប្រព័ន្ធស្បៀងសម្រាប់ការអភិវឌ្ឍ

ប្រកបដោយចីរភាពនៅកម្ពុជាឆ្នាំ២០៣០ ក្របខ័ណ្ឌយុទ្ធសាស្ត្រ និងកម្មវិធីស្តារនិងជំរុញកំណើនសេដ្ឋកិច្ចកម្ពុជា ក្នុងការរស់នៅជាមួយកូវីដ-១៩ តាមគន្លងប្រក្រតីភាពថ្មីសម្រាប់ឆ្នាំ២០២១-២០២៣ និងគោលនយោបាយនិងយុទ្ធសាស្ត្រពាក់ព័ន្ធផ្សេងទៀត ដូចជាគោលនយោបាយជាតិដំឡូងមីឆ្នាំ២០២០-២០២៥ គោលនយោបាយស្តីពីការជំរុញចលនាភូមិមួយផលិតផលមួយឆ្នាំ២០១៦-២០២៦ និងក្របខ័ណ្ឌគោលនយោបាយសេដ្ឋកិច្ចនិងសង្គមឌីជីថលកម្ពុជាឆ្នាំ២០២១-២០៣៥។

គោលនយោបាយជាតិអភិវឌ្ឍន៍វិស័យកសិកម្មឆ្នាំ២០២២-២០៣០នេះ ក៏ត្រូវបានរៀបចំដោយប្រកាន់យកនូវអភិក្រម២កម្រិតគឺ (១) កម្រិតសម្រាប់សន្តិសុខស្បៀង និង (២) កម្រិតសម្រាប់ការធ្វើពាណិជ្ជូបនីយកម្មកសិកម្ម និងកិច្ចអន្តរាគមន៍ផ្នែកគោលនយោបាយ គឺប្រើប្រាស់អភិក្រមខ្សែច្រវាក់តម្លៃទាំងមូល។ ជាមួយគ្នានេះដែរ ដើម្បីគាំទ្រដល់ការអនុវត្តគោលនយោបាយជាតិអភិវឌ្ឍន៍វិស័យកសិកម្មឆ្នាំ២០២២-២០៣០ ផែនការមេវិស័យកសិកម្មឆ្នាំ២០៣០ ក៏នឹងត្រូវបានរៀបចំជាបន្តទៀត ដោយត្រូវបង្ហាញយ៉ាងលម្អិតនិងជាក់លាក់នូវសកម្មភាពគោលនយោបាយសម្រាប់អនុវត្ត។

យុទ្ធសាស្ត្រដែលបានរៀបរាប់ខាងលើគឺផ្តោតសំខាន់លើការរៀបចំនិងការអនុវត្តក្របខ័ណ្ឌគោលនយោបាយជាក់លាក់មួយ ដោយផ្អែកលើយន្តការសហការជិតស្និទ្ធនិងសម្របសម្រួលដើម្បីធានាការអនុវត្តគោលនយោបាយជាតិអភិវឌ្ឍន៍វិស័យកសិកម្មរហូតដល់ឆ្នាំ២០៣០ ប្រកបដោយប្រសិទ្ធភាព។

ការអនុវត្តគោលនយោបាយជាតិអភិវឌ្ឍន៍វិស័យកសិកម្មឆ្នាំ២០២២-២០៣០នេះ ត្រូវការថវិកាពីប្រភពសំខាន់បីគឺ ថវិកាជាតិ ថវិកាដៃគូអភិវឌ្ឍ និងការវិនិយោគរបស់វិស័យឯកជន។ ក្រសួងស្ថាប័នពាក់ព័ន្ធត្រូវបន្តដាក់ចេញនូវកម្មវិធី អនុកម្មវិធី និងចង្កោមសកម្មភាពអាទិភាពសំខាន់ៗ សំដៅធ្វើការវិភាជន៍ថវិកាជាតិនិងថវិកាដែលបានមកពីដៃគូអភិវឌ្ឍឱ្យបានសមស្រប ឆ្លើយតបទៅនឹងសូចនាករកំណត់ក្នុងគោលនយោបាយនេះ។ ជាមួយគ្នានេះ ក្រសួងនិងស្ថាប័នពាក់ព័ន្ធត្រូវបង្កើតគម្រោងលម្អិតដើម្បីដាក់បញ្ចូលទៅក្នុងកម្មវិធីវិនិយោគសាធារណៈ ផែនការរំកិលបីឆ្នាំ ដោយអនុលោមតាមសេចក្តីណែនាំរបស់រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា។

គណៈកម្មាធិការគោលនយោបាយសេដ្ឋកិច្ចនិងហិរញ្ញវត្ថុ ដើរតួយ៉ាងសំខាន់ក្នុងការសម្របសម្រួលដើម្បីលើកកម្ពស់ការអនុវត្តគោលនយោបាយជាតិអភិវឌ្ឍន៍វិស័យកសិកម្មប្រកបដោយប្រសិទ្ធភាព។ ការអនុវត្តគោលនយោបាយជាតិអភិវឌ្ឍន៍វិស័យកសិកម្មឆ្នាំ២០២២-២០៣០ ប្រកបដោយជោគជ័យ ក៏នឹងអាស្រ័យលើស្ថានការណ៍ក្នុងតំបន់និងពិភពលោក ក៏ដូចជាសភាពការណ៍ក្នុងប្រទេស ដែលអាចជះឥទ្ធិពលដោយផ្ទាល់ឬដោយប្រយោលទៅលើដំណើរការនៃការធ្វើទំនើបកម្មកសិកម្ម ការប្រកួតប្រជែងកសិពាណិជ្ជកម្ម ផលិតភាពនៅក្នុងសេដ្ឋកិច្ចទីផ្សារសេរីនិងកម្រិតនៃការវិនិយោគឯកជន។ ក្របខ័ណ្ឌនៃយន្តការពិនិត្យតាមដាននិងវាយតម្លៃនឹងត្រូវបានអនុវត្តនៅគ្រប់កម្រិតទាំងអស់នៅក្នុងកិច្ចការនេះ។

ការប្ដេជ្ញាយ៉ាងមុតមាំក្នុងការសម្របសម្រួលនិងអនុវត្តគឺជាមូលដ្ឋាននៃជោគជ័យ ដោយត្រូវប្រែក្លាយផែនការសកម្មភាពជាលក្ខណៈគោលនយោបាយដែលមានក្នុងគោលនយោបាយនេះឱ្យទៅជាការអនុវត្តជាក់ស្ដែង តាមរយៈការខិតខំបង្កើននិងប្រើប្រាស់ធនធានក្នុងស្រុក ព្រមទាំងកៀរគរធនធានពីបណ្ដាដៃគូអភិវឌ្ឍនិងវិស័យឯកជននានា ក៏ដូចជាការធ្វើសមាហរណកម្មឱ្យតួអង្គពាក់ព័ន្ធសំខាន់ៗទាំងអស់ចូលរួមអនុវត្តគោលនយោបាយនេះឱ្យសម្រេចបាននូវសមិទ្ធផលប្រកបដោយគុណភាពនិងមានប្រសិទ្ធភាពខ្ពស់។

១- សេចក្ដីផ្ដើម

១.១- ទិដ្ឋភាពរួម

រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជាបានចាត់ទុកវិស័យកសិកម្ម គឺជាវិស័យនាំមុខមួយក្នុងចំណោមវិស័យដទៃទៀតដែលបានរួមវិភាគទានដល់ការអភិវឌ្ឍសេដ្ឋកិច្ចជាតិនិងការកាត់បន្ថយភាពក្រីក្រ។ វិស័យនេះក៏បានជួយផ្ដល់ការងារនិងប្រាក់ចំណូលដល់ប្រជាពលរដ្ឋនៅជនបទ ដែលមានជីវភាពរស់នៅពឹងអាស្រ័យលើការងារកសិកម្ម។ ក្នុងអាណត្តិទី៦នេះ រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជាបានដាក់ចេញនូវយុទ្ធសាស្ត្រចតុកោណដំណាក់កាលទី៤និងផែនការយុទ្ធសាស្ត្រអភិវឌ្ឍន៍ជាតិឆ្នាំ២០១៩-២០២៣ ដើម្បីពង្រឹងនូវបុរេលក្ខខណ្ឌចាំបាច់នានានិងបរិស្ថានគាំទ្រដល់ការកែទម្រង់ស៊ីជម្រៅរបស់កម្ពុជា ក្នុងទិសដៅសម្រេចឱ្យបានពេញលេញនូវគោលដៅអភិវឌ្ឍន៍ប្រកបដោយចីរភាព។ យុទ្ធសាស្ត្រចម្បងរបស់រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជាគឺផ្ដោតការយកចិត្តទុកដាក់យ៉ាងខ្លាំងលើការបង្កើនផលិតភាពនិងភាពប្រកួតប្រជែង ដើម្បីធានាបាននូវសន្តិសុខស្បៀងនិងសុវត្ថិភាពស្បៀង និងជំរុញការនាំចេញផលិតផលកសិកម្ម ហើយផ្ដល់នូវការផ្លាស់ប្ដូររចនាសម្ព័ន្ធ ព្រមទាំងការធ្វើពិពិធកម្មសេដ្ឋកិច្ចនៅក្នុងសកម្មភាពដែលមានតម្លៃបន្ថែមខ្ពស់។

នាពេលកន្លងមក កំណើននៃវិស័យកសិកម្មមានការប្រែប្រួលនិងមានពាក់ព័ន្ធទៅនឹងការប្រែប្រួលអាកាសធាតុ(របបទឹកភ្លៀង រាំងស្ងួត និងទឹកជំនន់)។ កំណើននៃវិស័យកសិកម្មមានប្រមាណ១,៧% នៅឆ្នាំ២០១៧ និង១,១% នៅឆ្នាំ២០១៨។ ចាប់ពីដើមឆ្នាំ២០២០ វិបត្តិនៃការឆ្លងរាលដាលជំងឺកូវីដ-១៩ ក៏បានធ្វើឱ្យប៉ះពាល់ដល់កំណើនសេដ្ឋកិច្ច ហើយក៏បានធ្វើឱ្យកំណើននៃវិស័យកសិកម្មមានក្នុងរង្វង់០,៥% (កំណើននេះត្រូវបានប៉ាន់ស្មានថានឹងកើនប្រហែល១,៤% នៅឆ្នាំ២០២១)។

អត្រាសមាសភាគចូលរួមចំណែកនៃវិស័យកសិកម្មបានថយចុះពី៣៣,៩% មកត្រឹម២០,៨% ក្នុងរយៈពេល១០ឆ្នាំចុងក្រោយនេះ។ ទោះជាយ៉ាងនេះក្ដី កំណើននៃតម្លៃបន្ថែមសរុបរបស់វិស័យកសិកម្មក៏ជាទឡ្ហីករណ៍មួយបង្ហាញយ៉ាងច្បាស់លាស់ពីការរីកលូតលាស់នៃវិស័យកសិកម្មកម្ពុជា ក្នុងរយៈពេលជាងពីរទសវត្សកន្លងទៅ។ ជាក់ស្ដែង តម្លៃបន្ថែមសរុបរបស់វិស័យកសិកម្មបានកើនឡើងពី១៥ ៩៣៨ពាន់លានរៀលនៅឆ្នាំ២០១០ ដល់២៣ ៦៣៩ពាន់លានរៀលនៅឆ្នាំ២០២០ ពោលគឺកើនឡើងប្រមាណជាង៤% ក្នុងមួយឆ្នាំ។ ការចូលរួមចំណែក(%)នៃអនុវិស័យកសិកម្មក្នុងវិស័យកសិកម្មរយៈពេល១០ឆ្នាំកន្លងទៅបាន

បង្ហាញថា ផលិតកម្មដំណាំបានចូលរួមចំណែកធំជាងគេគឺប្រមាណពី៥៨%ទៅ៥៩%នៃផលិតផលកសិកម្មសរុប។ ជាមួយគ្នានេះ ផលិតផលជលផលបានឈរនៅលំដាប់ទីពីរបន្ទាប់ពីដំណាំ គឺប្រមាណពី២២%ទៅ២៤% ផលិតផលសត្វមានក្នុងរង្វង់ជាង១១% និងព្រៃឈើមានក្នុងចន្លោះពី៦,៧%ទៅ៧%ប៉ុណ្ណោះ។

អត្រាពលកម្មកសិកម្មធៀបជាមួយនឹងកម្លាំងពលកម្មសរុបបានថយចុះពីរង្វង់៥៤% នៅឆ្នាំ២០១០ មកនៅត្រឹមតែប្រមាណ៣៥,៥%នៅឆ្នាំ២០២០នេះ និងប៉ាន់ស្មានធ្លាក់ចុះដល់ក្នុងរង្វង់ពី២៣%ទៅ២៥% នៅឆ្នាំ២០៣០ខាងមុខនេះ។ ពលកម្មកសិកម្មមាននិន្នាការថយចុះជាបន្តបន្ទាប់និងបានបង្កើនកាលានុវត្តភាពនៃការប្រើប្រាស់គ្រឿងយន្តកសិកម្មចូលមកជំនួសពលកម្មក្នុងផលិតកម្មកសិកម្ម ព្រមទាំងបានដោះស្រាយជាបណ្តើរៗនូវបញ្ហាកង្វះកម្លាំងពលកម្មកសិកម្មនេះ។ នាពេលបច្ចុប្បន្ននេះ ការប្រើប្រាស់គ្រឿងយន្តកសិកម្មក្នុងការរៀបចំដីស្រែមានប្រមាណជាង៩៨% និងការច្រូតកាត់ស្រូវដោយម៉ាស៊ីនច្រូតមានប្រមាណពី៧០%ទៅ៨០%។

ក្នុងបរិបទនៃការរីករាលដាលជំងឺកូវីដ-១៩វិស័យដែលជាក្បាលម៉ាស៊ីនជំរុញកំណើនសេដ្ឋកិច្ចកម្ពុជាសំខាន់ៗ ដូចជាសំណង់ វាយនភណ្ឌ និងទេសចរណ៍មានការធ្លាក់ចុះ កសិកម្មត្រូវបានវាយតម្លៃថាជាវិស័យមួយដែលមានភាពបន្សុាំខ្ពស់ទៅនឹងវិបត្តិនេះ និងនៅមានសក្តានុពលធំធេងដែលកម្ពុជាអាចច្បាមយកផលប្រយោជន៍បន្ថែមទៀតសំដៅរួមចំណែកដល់ការស្តារឡើងវិញក្រោយវិបត្តិជំងឺកូវីដ-១៩។

ទោះជាយ៉ាងនេះក្តី វិស័យនេះក៏នៅជួបប្រទះនូវបញ្ហាប្រឈមជាច្រើនដែលត្រូវដោះស្រាយ។ កំណើនផលិតភាពទាបនៅតែជាបញ្ហាសំខាន់ ដែលនឹងត្រូវផ្តោតលើការបង្កើននូវការផ្គត់ផ្គង់ពូជសុទ្ធ ការជំរុញឱ្យអនុវត្តបច្ចេកទេសសមស្រប និងពង្រីកប្រព័ន្ធស្រោចស្រពកសិកម្មឱ្យបានគ្រប់គ្រាន់។ បន្ថែមលើសពីនេះ កម្ពុជានៅមានតម្រូវការបង្កើនវិនិយោគលើការកែច្នៃ ដោយត្រូវបន្តដោះស្រាយបញ្ហាស្ថិរភាពនៃការផ្គត់ផ្គង់អគ្គិសនីនិងឡូជីស្ទិក ព្រមទាំងការធានាឱ្យបាននូវការផ្គត់ផ្គង់វត្ថុធាតុដើមក្នុងខ្សែច្រវាក់ផលិតកម្មកែច្នៃ។ បច្ចុប្បន្ននេះ ផលិតផលកសិកម្មកម្ពុជាមានប្រមាណតែ១០%ប៉ុណ្ណោះ ដែលត្រូវបានកែច្នៃជាផលិតផលពាក់កណ្តាលសម្រេចនិងផលិតផលសម្រេច (ពោតក្រហមមានប្រមាណ៣៧% ស្រូវមាន១៧% ស្វាយមាន១៤% ដំឡូងមីមាន៨% និងគ្រាប់ស្វាយចន្ទីមានត្រឹមតែ៣%ប៉ុណ្ណោះ)។ ជាមួយគ្នានេះដែរ ផលិតផលកសិកម្មរបស់កម្ពុជាដែលនាំចេញភាគច្រើនទៅប្រទេសជិតខាង មានលក្ខណៈក្រៅផ្លូវការនិងមិនទាន់កែច្នៃ។ ម៉្យាងវិញទៀត សក្តានុពលនៃវិស័យកសិកម្មកម្ពុជាដែលនៅមាន ក៏ត្រូវបានឆ្លុះបញ្ចាំងផងដែរតាមរយៈកំណើនតម្រូវការក្នុងស្រុកនៃផលិតផលសំខាន់ៗ ដូចជាបន្លែ ត្រី សាច់ជាដើម ពិសេសសាច់ជ្រូកដែលកម្ពុជាមិនទាន់បានផ្គត់ផ្គង់ឱ្យបានគ្រប់គ្រាន់នៅឡើយ ដែលជាហេតុត្រូវនាំចូលពីប្រទេសជិតខាងដើម្បីបំពេញកង្វះខាតទាំងនេះ។

១.២- វឌ្ឍនភាពនិងបញ្ហាប្រឈមនៃអនុវិស័យ

១.២.១- អនុវិស័យដំណាំ

ផលិតផលស្រូវបានកើនឡើងជាមធ្យមប្រចាំឆ្នាំប្រមាណ៣,១% ក្នុងរយៈពេល១០ឆ្នាំកន្លងមក (៨,២លានតោននៅឆ្នាំ២០១០ ដល់១០,៨លានតោននៅឆ្នាំ២០១៩ និង១២,២១លានតោននៅឆ្នាំ២០២១)។ អតិរេកស្រូវក៏បានកើនគួរឱ្យកត់សម្គាល់ផងដែរ គឺបានកើនពី៣,៩លានតោននាឆ្នាំ២០១០ ដល់៥,៧៥ លានតោននាឆ្នាំ២០១៩ និង៦,៩លានតោននាឆ្នាំ២០២១។ ទិន្នផលស្រូវបានកើនពី២ ៩៧០គ.ក្រ.ក្នុងមួយ ហ.ត. នៅឆ្នាំ២០១០ ដល់៣ ៤៩០គ.ក្រ.ក្នុងមួយហ.ត. នៅឆ្នាំ២០២១។ កំណើនជាមធ្យមប្រចាំឆ្នាំនៃផ្ទៃដី ដាំដុះដំណាំស្រូវមានប្រមាណ២,៤%(ដែលភាគច្រើនគឺកើនដោយសារការធ្វើប្រពលវប្បកម្ម) កំណើន ផ្ទៃដីប្រមូលផលមាន២,២% និងទិន្នផលមធ្យមប្រចាំឆ្នាំកើនប្រមាណជាង២%។

ក្នុងរយៈពេល១០ឆ្នាំកន្លងទៅនេះ ផលិតកម្មដំណាំស្រូវបានប្រែប្រួលទៅតាមឆ្នាំនីមួយៗ។ ផលិតកម្ម ដំណាំស្រូវសម្រេចបានកំណើន៥,៧២%នៅឆ្នាំ២០០៩ កើនឡើងដល់៨,៧៥%នៅឆ្នាំ២០១០ និង៥,៨៣% នៅឆ្នាំ២០១២។ ស្ថានភាពអាក្រក់នៃគ្រោះរាំងស្ងួតបានធ្វើឱ្យផលិតកម្មដំណាំស្រូវធ្លាក់ចុះនៅចន្លោះឆ្នាំ ២០១៣និងឆ្នាំ២០១៥។ នៅឆ្នាំ២០១៦ ទឹកភ្លៀងបានធ្លាក់រាយប៉ាយល្អទូទាំងប្រទេស បានធ្វើឱ្យផលិតកម្ម ដំណាំស្រូវសម្រេចបាន៦,៦%។ នៅឆ្នាំ២០១៧ កំណើននេះបានធ្លាក់ចុះបន្តិចវិញ ដោយសម្រេចបាន ៥,៦៩% និង៣,៣៥%នៅឆ្នាំ២០១៨។ នៅឆ្នាំ២០២១ កំណើនផលិតកម្មដំណាំស្រូវសម្រេចបាន១១,៦%។ ជាការសង្កេត កត្តាអាកាសធាតុពិតជាមានឥទ្ធិពលខ្លាំងទៅលើផលិតកម្មដំណាំស្រូវក៏ដូចជាដំណាំដទៃទៀត។ ការបង្កើនសមត្ថភាពស្រោចស្រពកសិកម្ម គឺជាទិសដៅគោលនយោបាយចម្បងមួយសម្រាប់រួមចំណែក ជំរុញកំណើនវិស័យកសិកម្ម។

បញ្ហាប្រឈមសំខាន់ៗក្នុងវិស័យស្រូវអង្ករកម្ពុជា រួមមាន(១) រោងម៉ាស៊ីនកិនស្រូវភាគច្រើនជួប នឹងកង្វះទុនសម្រាប់ប្រមូលទិញស្រូវក្នុងរដូវដែលប្រមូលផលច្រើន ដែលជាហេតុធ្វើឱ្យស្រូវមួយភាគធំ បានហូរចេញទៅប្រទេសជិតខាង (២) កង្វះការផ្គត់ផ្គង់ពូជសុទ្ធ ជាពិសេសពូជស្រូវក្រអូបដែលមានតម្លៃ ខ្ពស់ (៣) កង្វះទឹកសម្រាប់ស្រោចស្រពដំណាំស្រូវ ជាពិសេសនៅក្នុងរដូវប្រាំង ខណៈដែលកសិករភាគ ច្រើនពឹងផ្អែកលើទឹកភ្លៀងក្នុងរដូវវស្សា (៤) ភាពមានកម្រិតនៃការអនុវត្តបច្ចេកទេសដាំដុះប្រកបដោយ ភាតរបរិស្ថានរបស់កសិករ ដូចជាការរៀបចំដី ការប្រើប្រាស់ពូជ ជីគីមី និងថ្នាំសម្លាប់សត្វល្អិតជាដើម (៥) កាលវិភាគដាំដុះពុំទាន់ត្រូវបានកែប្រែឱ្យស្របតាមលក្ខខណ្ឌនៃការប្រែប្រួលអាកាសធាតុ ដើម្បីបញ្ចៀស ហានិភ័យនៃគ្រោះរាំងស្ងួតនិងទឹកជំនន់ (៦) ផែនទីដាំដុះដំណាំពុំទាន់ត្រូវបានអភិវឌ្ឍឱ្យបានជាក់លាក់ ដើម្បីធានាបាននូវទិន្នផលនិងគុណភាព ដែលអាចប្រមូលផលបានតាមការរំពឹងទុកនិងក្នុងថ្លៃសមស្រប និង (៧) ការផ្សព្វផ្សាយកសិកម្មនៅមិនទាន់អនុវត្តបានទូលំទូលាយនៅឡើយ។

ជាមួយគ្នានេះដែរ ក្នុងរយៈពេល១០ឆ្នាំកន្លងទៅនេះ ផលិតកម្មដំណាំរួមផ្សំនិងឧស្សាហកម្មក៏មានការប្រែប្រួលទៅតាមឆ្នាំនីមួយៗ។ ផលិតផលដំណាំរួមផ្សំនិងឧស្សាហកម្មបានកើនពី៦,១៤លានតោននៅឆ្នាំ២០១០ និងមានសន្ទុះកើនឡើងខ្លាំងចាប់ពីឆ្នាំ២០១៤ ពី១៤,៧២លានតោន ដល់១៦,៦៤លានតោននៅឆ្នាំ២០១៨ (កំណើនមធ្យមប្រចាំឆ្នាំប្រមាណជាង១៣% រយៈពេល១០ឆ្នាំកន្លងទៅ)។ ផលិតកម្មដំណាំរួមផ្សំនិងឧស្សាហកម្មសម្រេចបានកំណើន៥%នៅឆ្នាំ២០០៩ កើនឡើងដល់ជាង៩,៦%នៅឆ្នាំ២០១៥ និងបានធ្លាក់ចុះមកត្រឹម១,៤%នៅឆ្នាំ២០១៨ អាស្រ័យដោយបញ្ហាជំងឺម៉ូសាអ៊ិកបានវាយលុកខ្លាំងមកលើផលិតកម្មដំឡូងមី និងនៅឆ្នាំ២០២១ ផលិតកម្មដំណាំឧស្សាហកម្មបានកើនដល់ជាង១៩លានតោន។

ផលិតកម្មដំឡូងមីបានរួមចំណែកក្នុងផលិតផលក្នុងស្រុកសរុបប្រមាណពី៣% ទៅ៤% ក្នុងខ្សែច្រវាក់តម្លៃទាំងមូល។ ក្នុងរយៈពេល៥ឆ្នាំកន្លងទៅ ផលិតកម្មដំឡូងមីសម្រេចបានប្រមាណ១៣លានតោនក្នុងមួយឆ្នាំនិងបានប្រើប្រាស់សម្រាប់ការកែច្នៃក្នុងស្រុកប្រហែល១៥% រីឯ៨៥%ទៀតត្រូវបាននាំចេញទៅបរទេស ពិសេសប្រទេសជិតខាង។ ក្នុងរយៈពេលមធ្យមនិងវែង តម្រូវការផលិតផលដែលធ្វើពីដំឡូងមីត្រូវបានព្យាករណ៍ថាមានការកើនឡើងខ្ពស់ ស្របពេលដែលប្រទេសមួយចំនួននឹងកាត់បន្ថយការដាំដុះដែលនេះជាសក្តានុពលសម្រាប់កម្ពុជាក្នុងការជំរុញការកែច្នៃដំឡូងមី សំដៅបង្កើនតម្លៃបន្ថែមក្នុងសេដ្ឋកិច្ច។ ទោះជាយ៉ាងនេះក្តី សក្តានុពលនេះនឹងមិនអាចទាញយកប្រយោជន៍បានអស់នោះទេ ដោយសារបញ្ហាប្រឈមជាលក្ខណៈរចនាសម្ព័ន្ធនិងការសម្របសម្រួលស្ថាប័ន ដូចជា(១) អស្ថិរភាពនៃការផ្គត់ផ្គង់ដំឡូងមីឱ្យបានទៀងទាត់ ដែលជាហេតុធ្វើឱ្យខ្សែច្រវាក់ផលិតកម្មកែច្នៃរបស់រោងចក្រត្រូវនៅទំនេររហូតដល់៤ទៅ៦ខែក្នុងមួយឆ្នាំ (២) កង្វះហេដ្ឋារចនាសម្ព័ន្ធសំខាន់ៗ មានឡសម្ងួត ឃ្លាំងស្តុកដំឡូងមីនៅតាមតំបន់និងសហគមន៍ ដែលជាហេតុធ្វើឱ្យកសិករនិងអាជីវករត្រូវលក់ចំណិតដំឡូងមីទៅប្រទេសជិតខាង (៣) ថ្លៃដើមផលិតកម្មសម្រាប់កែច្នៃនៅមានកម្រិតខ្ពស់ (៤) ភាពមានកម្រិតនៃកិច្ចសម្រួលកសិធុរកិច្ចនៃផលិតផលដំឡូងមី (៥) កង្វះខាតពូជដែលមានគុណភាព (៦) កង្វះខាតការណែនាំបច្ចេកទេសនិងការតម្រង់ទិសកសិករដើម្បីអាចចំណាយទុនតិច ទទួលទិន្នផល និងគុណភាពខ្ពស់ (៧) ការគិតគូរជំរុញការបង្កើតសហគមន៍ដាំដំឡូងមីដើម្បីងាយណែនាំលើការប្រើប្រាស់ពូជ បច្ចេកទេស ជី និងបំពាក់គ្រឿងម៉ាស៊ីនសមស្របជាដើម។

ផលិតកម្មស្វាយចន្ទីក៏ត្រូវបានចាត់ទុកថាជាដំណាំឧស្សាហកម្មដែលមានសក្តានុពលមួយសម្រាប់កម្ពុជា។ ក្នុងរយៈពេល៥ឆ្នាំចុងក្រោយនេះ ដោយសារតែទីផ្សារស្វាយចន្ទីមានភាពល្អប្រសើរ ការដាំដុះស្វាយចន្ទីមានការកើនឡើងគួរឱ្យកត់សម្គាល់ ក្នុងអត្រាកំណើនជាមធ្យមប្រមាណ២៤% ពោលគឺបានកើនពី៩៣ ៩៤៤តោនក្នុងឆ្នាំ២០១៥ ដល់២០៨ ៧៦៩តោននៅឆ្នាំ២០១៩។ ដោយសារតែលទ្ធភាពកែច្នៃក្នុងស្រុកនៅមានកម្រិត ផលិតផលស្វាយចន្ទីប្រមាណ៩៧% ត្រូវបាននាំចេញទៅប្រទេសជិតខាងដោយមិនទាន់កែច្នៃ។ បញ្ហាប្រឈមនៃការកែច្នៃគ្រាប់ស្វាយចន្ទីគឺបណ្តាលមកពីកត្តាមួយចំនួន រួមមាន(១) ក្រុមហ៊ុន

កែច្នៃជួបនូវកង្វះខាតទុនបង្វិលសម្រាប់ប្រមូលទិញគ្រាប់ស្វាយចន្ទីពីកសិករក្នុងរដូវប្រមូលផលច្រើន (២) ការចងក្រងកសិករដាំស្វាយចន្ទីជាក្រុមផលិតឬសហគមន៍កសិកម្មនៅមានចំនួនតិចតួចនៅឡើយ ដែលជាហេតុធ្វើឱ្យការផ្គត់ផ្គង់គ្រាប់ស្វាយចន្ទីមានលក្ខណៈរាយប៉ាយ ជាការលំបាកសម្រាប់ក្រុមហ៊ុនក្នុងការប្រមូលទិញ (៣) បច្ចេកទេសរបស់កសិករក្នុងការគ្រប់គ្រងជីដី ការថែទាំដំណាំ និងការគ្រប់គ្រងកសិដ្ឋាននៅមានកម្រិត (៤) ថ្លៃដើមផលិតកម្មកែច្នៃខ្ពស់ (៥) ភាពមានកម្រិតនៃកិច្ចសម្រួលកសិធុរកិច្ច។

ផលិតកម្មដំណាំស្វាយមានការវិវឌ្ឍគួរឱ្យកត់សម្គាល់ក្នុងរយៈពេល១០ឆ្នាំចុងក្រោយនេះ។ ក្នុងឆ្នាំ២០១៩ ផ្ទៃដីដាំដុះស្វាយបានកើនឡើងដល់១២៤ ០០០ហ.ត. ធៀបនឹង២៤ ០០០ហ.ត. ក្នុងឆ្នាំ២០១០ និងមានផ្ទៃដីប្រមូលផលប្រមាណ៩១ ០០០ហ.ត. ដែលអាចប្រមូលផលបានចំនួន១,៤៤លានតោន។ ថ្វីត្បិតតែផលិតកម្មដំណាំស្វាយមានការកើនឡើងខ្លាំង ការកែច្នៃស្វាយនិងការនាំចេញផ្លែស្វាយស្រស់ផ្លូវការទៅកាន់ទីផ្សារអន្តរជាតិនៅមានចំនួនតិចតួចនៅឡើយ។ ក្នុងឆ្នាំ២០១៩ ការកែច្នៃនិងការនាំចេញផ្លែស្វាយស្រស់ផ្លូវការមានត្រឹមតែ៥%នៃផលិតផលស្វាយសរុប។ ការណ៍នេះបណ្តាលមកពីបញ្ហាប្រឈមមួយចំនួនក្នុងខ្សែច្រវាក់ផ្គត់ផ្គង់ទាំងមូល ដូចជា(១) កង្វះបច្ចេកទេសក្នុងការជំរុញឱ្យដំណាំស្វាយផ្តល់ផលតាមពេលវេលាកំណត់ ការប្រើប្រាស់ធាតុចូលច្រើនខុសពីបច្ចេកទេសដែលធ្វើឱ្យថ្លៃដើមខ្ពស់ ប៉ុន្តែទទួលបានទិន្នផលទាប មិនអាចប្រកួតប្រជែងតម្លៃទីផ្សារបាន (២) អស្ថិរភាពនៃការផ្គត់ផ្គង់ស្វាយទៅក្រុមហ៊ុនកែច្នៃនិងនាំចេញដោយសារកង្វះការចងក្រងក្រុមផលិតឬសហគមន៍អ្នកដាំស្វាយនិងការអនុវត្តកិច្ចសន្យាផលិតកម្មកសិកម្ម (៣) កង្វះអនុលោមភាពនៃលក្ខខណ្ឌស្តង់ដាអនាម័យនិងភូតគាមអនាម័យនិងលក្ខខណ្ឌផ្សេងៗទៀតដែលកំណត់ដោយប្រទេសបញ្ជាទិញ (៤) កង្វះម៉ាស៊ីនសម្លាប់សត្វល្អិតដែលមានក្នុងផ្លែស្វាយដែលជាហេតុធ្វើឱ្យស្វាយរបស់កម្ពុជាភាគច្រើនជួបការលំបាកក្នុងការនាំចេញទៅកាន់ទីផ្សារបរទេសបាន។

ផលិតកម្មដំណាំកៅស៊ូមានសន្ទុះរីកចម្រើនគួរឱ្យកត់សម្គាល់ គឺបានកើនពី១៨១,៤៣ាន់ហ.ត. នៅឆ្នាំ២០១០ ដល់៤០៥,៦ពាន់ហ.ត. នៅឆ្នាំ២០១៩ ក្នុងអត្រាកំណើនប្រចាំឆ្នាំ១៣,០៩%។ ផលិតផលកៅស៊ូសម្រេចបាន៤២,២៥ពាន់តោននៅឆ្នាំ២០១០ និងកើនដល់២៨៧,៦៣ពាន់តោននៅឆ្នាំ២០១៩ ក្នុងអត្រាកំណើនប្រចាំឆ្នាំ២២,៣៦%។ នៅឆ្នាំ២០២១ ផលិតផលកៅស៊ូសម្រេចបាន៣៦៨ពាន់តោន កើនឡើង៥,៤% ធៀបនឹងឆ្នាំ២០២០។ ការនាំចេញផលិតផលកៅស៊ូក៏មានការកើនឡើង ដោយទំហំនៃការនាំចេញបានកើនពី៤២ពាន់តោននៅឆ្នាំ២០១០ ដល់២៨២ពាន់តោននៅឆ្នាំ២០១៩ (កើនឡើង៧ដងក្នុងរយៈពេល១០ឆ្នាំកន្លងទៅ)។ នៅឆ្នាំ២០២១ ការនាំចេញផលិតផលកៅស៊ូសម្រេចបាន៣៦៦,៣ពាន់តោន កើនឡើង៨,៣% ធៀបនឹងឆ្នាំ២០២០។ ក្នុងឆ្នាំ២០១៩ តម្រូវការប្រើប្រាស់កៅស៊ូនៅលើពិភពលោកមាន១៣,៧០លានតោន (ការផ្គត់ផ្គង់មានចំនួន ១៣,៧៦លានតោន) និងនៅឆ្នាំ២០២៥ សង្ឃឹមថានឹងមានតម្រូវការកើនឡើងដល់ ១៧,៧លានតោន ហើយការផ្គត់ផ្គង់មានចំនួនប្រមាណ១៦,៩លានតោន។ បញ្ហាប្រឈមសំខាន់នៃផលិតកម្ម

កៅស៊ូនៅកម្ពុជា រួមមាន(១) ទិន្នផលកៅស៊ូមានកម្រិតទាប ដោយសារការប្រើប្រាស់រុក្ខសម្ភារៈមិនមានគុណភាព ការទទួលយកបច្ចេកទេសកៅស៊ូរបស់អ្នកដាំកៅស៊ូនៅមានកម្រិតទាប ការផ្សព្វផ្សាយមិនបានទូលំទូលាយ ព្រមទាំងការសិក្សាស្រាវជ្រាវផ្នែកកៅស៊ូមិនទាន់បានល្អប្រសើរ (២) ថ្លៃកៅស៊ូទាបដោយសារមិនមានទីផ្សារកៅស៊ូរបស់សហគមន៍ឬសមាគមអ្នកដាំកៅស៊ូ រោងចក្រកែច្នៃផលិផលសម្រេចធ្វើពីកៅស៊ូមានចំនួនតិចតួច ការនាំចេញកៅស៊ូភាគច្រើនមិនមានវិញ្ញាបនបត្របញ្ជាក់គុណភាព និងកៅស៊ូមិនទាន់កែច្នៃមួយចំនួនធំត្រូវបាននាំចេញក្រៅផ្លូវការទៅប្រទេសជិតខាង និង (៣) កង្វះពលកម្មក្នុងផលិតកម្មកៅស៊ូដែលបណ្តាលមកពីលក្ខខណ្ឌការងារមិនប្រសើរដូចវិស័យកម្មន្តសាលឬសេវាកម្មផ្សេងៗ និងប្រាក់ពលកម្មនៅមានកម្រិត។

ទោះជាយ៉ាងនេះក្តី ការនាំចេញសរុបនៃផលិតផលកសិកម្ម (ទិន្នន័យផ្លូវការដែលឆ្លងកាត់ប្រព័ន្ធត្រួតពិនិត្យភូតគាមអនាម័យ) បានកើនឡើងចាប់តាំងពីឆ្នាំ២០១៣ ដែលទំហំនៃការនាំចេញសម្រេចបានចំនួន៣,៦លានតោន ឬស្មើនឹងជាង១ពាន់លានដុល្លារអាម៉េរិក (ឆ្នាំ២០១២មានត្រឹមតែ៦៨០ពាន់តោន) និងនៅឆ្នាំ២០១៩ សម្រេចបានចំនួន៤,៨លានតោន ឬស្មើនឹងជិត១ ៥០០លានដុល្លារអាម៉េរិក (កើនឡើងប្រមាណ៣៣%)។ នៅឆ្នាំ២០២១ ការនាំចេញសរុបនៃផលិតផលកសិកម្មបានកើនដល់៧,៩៨លានតោន។

ការនាំចេញអង្ករជាផ្លូវការ(ទិន្នន័យអង្ករឆ្លងកាត់ប្រព័ន្ធត្រួតពិនិត្យភូតគាមអនាម័យ) បានកើនឡើងពី១០៥ពាន់តោន (ឬស្មើនឹង៦៣ពាន់ដុល្លារអាម៉េរិក) នៅឆ្នាំ២០១០ ដល់ប្រមាណជាង៦២០ពាន់តោន (ឬស្មើនឹង៤៤០លានដុល្លារអាម៉េរិក) នៅឆ្នាំ២០១៩ (កើនឡើង៦ដងក្នុងរយៈពេល១០ឆ្នាំកន្លងទៅ) និងនៅឆ្នាំ២០២១ ការនាំចេញអង្ករជាផ្លូវការសម្រេចបាន៦១៧ពាន់តោន។ ការនាំចេញស្រូវក្រៅផ្លូវការទៅប្រទេសជិតខាងត្រូវបានប៉ាន់ស្មានថាមានចំនួនជាង២លានតោនក្នុងមួយឆ្នាំៗ។

១.២.២- អនុវិស័យផលិតកម្មសត្វ

ផលិតកម្មសត្វក្នុងរយៈពេល១០ឆ្នាំកន្លងទៅនេះ ក៏មានការរីកចម្រើនគួរឱ្យកត់សម្គាល់ ទោះបីនៅមានបញ្ហាមួយចំនួនត្រូវដោះស្រាយក៏ដោយ។ ជាទូទៅ ការចិញ្ចឹមសត្វរបស់ប្រជាកសិករជាលក្ខណៈគ្រួសារ និងការចិញ្ចឹមជាលក្ខណៈពាណិជ្ជកម្មមានកំណើនប្រមាណ៥,៥៣% ជាមធ្យមប្រចាំឆ្នាំ ក្នុងនោះការចិញ្ចឹមគោមានការថយចុះ២,៤៣% ការចិញ្ចឹមក្របីថយចុះ៤,៨% ការចិញ្ចឹមជ្រូកកើន០,៧៩% និងការចិញ្ចឹមបក្សី (មាន់និងទា) កើនឡើង៧,១៤% ជាមធ្យមក្នុងមួយឆ្នាំ។ ការចិញ្ចឹមសត្វរបស់ប្រជាកសិករជាលក្ខណៈគ្រួសារ និងការចិញ្ចឹមជាលក្ខណៈពាណិជ្ជកម្មបានកើនពីជាង២៧លានក្បាលនៅឆ្នាំ២០១០ ដល់ជាង៤៥,៨៥លានក្បាលនៅឆ្នាំ២០១៩ (បើគិតជាទំហំទឹកប្រាក់គឺបានកើនពី១ ៤៥៨លានដុល្លារ ដល់១ ៨២៧លានដុល្លារ)។ នៅឆ្នាំ២០២១ ផលិតកម្មសត្វទូទាំងប្រទេសបានកើនដល់៥៩,៩៦លានក្បាល។

ជាការកត់សម្គាល់ ការចិញ្ចឹមគោរបស់ប្រជាកសិករជាលក្ខណៈគ្រួសារបានធ្លាក់ចុះជាមធ្យមប្រមាណ ២,៤៧% ក្នុងមួយឆ្នាំ(ឆ្នាំ២០១០ មានចំនួនជាង៣,៤៨លានក្បាល និងនៅឆ្នាំ២០១៩ មានត្រឹមតែចំនួន ២,៧៧លានក្បាល) ដោយសារកង្វះកម្លាំងពលកម្មថៃទាំនៅជនបទ ជាមួយនឹងការផ្លាស់ប្តូរវិធីយាបថកសិករក្នុងការបន្ថយការចិញ្ចឹមគោក្របីសម្រាប់ជាកម្លាំងអូសទាញ និងម៉្យាងទៀតសេវាកម្មភ្ជួររាស់ដោយគ្រឿងយន្តកសិកម្មបានរីកចម្រើនជួយជំនួសឱ្យកម្លាំងពលកម្មដែលខ្វះខាត។

ចំពោះការចិញ្ចឹមសត្វជ្រូករបស់កសិករគ្រួសារនិងកសិដ្ឋានជាលក្ខណៈពាណិជ្ជកម្ម នៅមិនទាន់មានការរីកចម្រើនខ្លាំងនៅឡើយ(ឆ្នាំ២០១០ ចិញ្ចឹមបានចំនួន២,២លានក្បាល កើនដល់៣លានក្បាលនៅឆ្នាំ២០១៧ និងបានថយមកត្រឹម២,១៨លានក្បាលនៅឆ្នាំ២០១៩)។ កំណើនយឺតនៃផលិតកម្មជ្រូកនេះគឺអាស្រ័យដោយថ្លៃដើមផលិតកម្មមានតម្លៃខ្ពស់ ពិបាកប្រកួតប្រជែងជាមួយនឹងជ្រូកដែលនាំចូលពីប្រទេសជិតខាង និងម៉្យាងទៀតកត្តាជំងឺសត្វ (ប៉េស្តជ្រូកអាហ្វ្រិកនិងជំងឺផ្សេងៗទៀត) បានកើតមានឡើងនាពេលកន្លងមក ដែលជាកត្តារាំងស្ទះដល់ការចិញ្ចឹមសត្វជ្រូកនៅកម្ពុជា។ ការចិញ្ចឹមបក្សី (ពិសេសមាន់ ទា) មានសន្ទុះរីកចម្រើនខ្លាំងគួរជាទីមោទនៈ ទាំងការចិញ្ចឹមជាលក្ខណៈគ្រួសារនិងជាកសិដ្ឋានចិញ្ចឹមជាលក្ខណៈពាណិជ្ជកម្មគឺបានកើនពី២០,៨លានក្បាលនៅឆ្នាំ២០១០ ដល់៤០,៣លានក្បាលនៅឆ្នាំ២០១៩ (ឬកើនពី១០៩លានដុល្លារ ដល់៤០៤លានដុល្លារ)។

ជាការកត់សម្គាល់រួម សមាមាត្រ(%)នៃការចិញ្ចឹមសត្វជាលក្ខណៈគ្រួសារបាននិងកំពុងបន្តធ្លាក់ចុះក្នុងរយៈពេល៥ឆ្នាំចុងក្រោយនេះ គឺបានថយចុះពី៨០% នៅឆ្នាំ២០១៥ មកត្រឹម៦៥% នៅឆ្នាំ២០២០។ ផ្ទុយមកវិញ សមាមាត្រនៃការចិញ្ចឹមសត្វដោយកសិដ្ឋានជាលក្ខណៈពាណិជ្ជកម្មបានកើនដល់៣៥% នៅឆ្នាំ២០២០នេះ។ ជាក់ស្តែង ចំនួនកសិដ្ឋានចិញ្ចឹមសត្វគ្រប់ប្រភេទបានកើនពី១ ០៩០កន្លែងនៅឆ្នាំ២០១៧ ដល់១ ២៩៣កន្លែងនាឆ្នាំ២០២០។

ទោះជាយ៉ាងនេះក្តី បញ្ហាប្រឈមសំខាន់នៃផលិតកម្មសត្វនៅកម្ពុជាគឺ (១) ថ្លៃដើមផលិតកម្មនៅខ្ពស់នៅឡើយ ពិសេសថ្លៃចំណាយលើចំណីសត្វ (ប្រមាណ៧០%នៃចំណាយសរុប) ថ្នាំបង្ការនិងព្យាបាលសត្វ ដែលជាហេតុនាំឱ្យមានការលំបាកក្នុងការប្រកួតប្រជែង (២) កង្វះពូជមាន់ ជ្រូក គោ ដែលមានគុណភាព បច្ចេកទេសផលិតនៅមានកម្រិត (៣) កង្វះដើមទុនសម្រាប់ពង្រីកការចិញ្ចឹមសត្វ និង (៤) ជំងឺឆ្លងសត្វនិងជំងឺស្វិតស្វែស (៥) កង្វះការផ្សព្វផ្សាយជំរុញការលើកទឹកចិត្តឱ្យកសិករចិញ្ចឹមសត្វជាលក្ខណៈគ្រួសារ ដើម្បីបង្កើនចំណូលគ្រួសារ (៦) កង្វះខាតការផ្គត់ផ្គង់ចំណីសត្វ ដែលមានគុណភាពខ្ពស់ និងថ្លៃសមរម្យពីរោងចក្រក្នុងស្រុកឬដោយជំរុញឱ្យកសិករចេះផលិតចំណីដោយខ្លួនឯង។

១.២.៣- អនុវិស័យជលផល

ការកែទម្រង់ស៊ីជម្រៅវិស័យជលផលត្រូវបានបន្តអនុវត្តយ៉ាងសកម្ម។ កំណែទម្រង់នេះបានធ្វើឱ្យប្រជាជនទូទៅ ជាពិសេសអ្នកប្រកបរបរនេសាទជាលក្ខណៈគ្រួសារ អាចធ្វើអាជីវកម្មបានទូលំទូលាយជាងមុន។ ទិសស្លោក **"សហគមន៍នេសាទគ្មានបទល្មើស"** បាននិងកំពុងខិតខំអនុវត្តក្នុងគោលបំណងពង្រឹងសហគមន៍នេសាទឱ្យបានរឹងមាំ និងមានសមត្ថភាពគ្រប់គ្រាន់ក្នុងការចូលរួមគ្រប់គ្រង ថែរក្សាការពារធនធានជលផលឱ្យបានគង់វង្ស។ ក្នុងការចូលរួមចំណែកអនុវត្តការកែទម្រង់ ច្បាប់ស្តីពីវិសោធនកម្មមាត្រា៦ មាត្រា៤១ មាត្រា៤២ មាត្រា៤៣ និងមាត្រា៩៥ នៃច្បាប់ស្តីពីជលផលត្រូវបានប្រកាសដាក់ឱ្យប្រើដោយព្រះរាជក្រមលេខ នស/រកម/១១១៧/០១៥ ចុះថ្ងៃទី២២ ខែវិច្ឆិកា ឆ្នាំ២០១៧។ វិសោធនកម្មនៃច្បាប់នេះ គឺជារបត់ថ្មីមួយនៃការកែទម្រង់វិស័យជលផលឱ្យស្របតាមតួនាទីភារកិច្ចនិងតម្រូវការជាក់ស្តែងនៃសង្គមកម្ពុជាបច្ចុប្បន្ន។ បន្ថែមលើសពីនេះ ច្បាប់ស្តីពីជលផលថ្មីកំពុងត្រូវបានរៀបចំតាក់តែងសម្រាប់បម្រើឱ្យការគ្រប់គ្រងនិងអភិវឌ្ឍន៍វិស័យជលផលនេះឱ្យមានលក្ខណៈបរិយាបន្ននិងនិរន្តរភាព។

ក្នុងរយៈពេល១០ឆ្នាំកន្លងទៅ បរិមាណផលនេសាទសរុប (ទឹកសាប សមុទ្រ និងវារីវប្បកម្ម) បានកើនឡើងគួរឱ្យកត់សម្គាល់ គឺបានកើនប្រមាណជាង៥% ជាមធ្យមក្នុងមួយឆ្នាំៗ ពោលកើនពី៥៥០ពាន់តោននៅឆ្នាំ២០១០ ដល់៨៥៦,៤ពាន់តោននៅឆ្នាំ២០២១។ ផលនេសាទទឹកសាបកើនពី៤០៥ពាន់តោននៅឆ្នាំ២០១០ ដល់៤៧៩ពាន់តោននៅឆ្នាំ២០១៩ (+១,៩% ជាមធ្យមប្រចាំឆ្នាំ)។ បរិមាណផលនេសាទសមុទ្របានកើនឡើងដូចគ្នាពី៨៥ពាន់តោន ដល់ជាង១២២ពាន់តោន ពីឆ្នាំ២០១០ និងឆ្នាំ២០១៩ (កើនប្រមាណ៤,១% ជាមធ្យមប្រចាំឆ្នាំ)។ ផលវារីវប្បកម្មបានកើនឡើងពី៦០ពាន់តោន ដល់ជាង៣០៧ពាន់តោន ក្នុងចន្លោះឆ្នាំ២០១០ និង២០១៩ (+១៩,៩% ជាមធ្យមប្រចាំឆ្នាំ)។

ជាមួយនឹងវឌ្ឍនភាពនេះ វិស័យនេះនៅជួបបញ្ហាប្រឈមមួយចំនួន រួមមាន(១) បទល្មើសនេសាទនៅបន្តកើតមាន ទោះបីវិធានការបង្ក្រាបត្រូវបានអនុវត្តក៏ដោយ (២) សមត្ថភាពសហគមន៍នេសាទនៅមានកម្រិត ហើយជីវភាពរស់នៅពឹងអាស្រ័យតែលើរបរនេសាទ និងកំណើនតម្រូវការផល ផលិតផលជលផល (៣) ការសិក្សាស្រាវជ្រាវវិទ្យាសាស្ត្រជលផលនិងវារីវប្បកម្មនៅមានកម្រិត (៤) ដីព្រៃលិចទឹកដែលជាជម្រកត្រីពងកូនមួយចំនួនត្រូវបានបាត់បង់ (៥) កង្វះបច្ចេកទេសក្នុងការចិញ្ចឹមត្រី កង្វះពូជត្រីដែលមានគុណភាពខ្ពស់ (៦) កង្វះទីផ្សារដែលមានស្ថិរភាពសម្រាប់ឱ្យកសិករយកត្រីទៅលក់ដោយផ្ទាល់ ពោលគឺកសិករភាគច្រើនពឹងផ្អែកស្ទើរទាំងស្រុងលើអាជីវករប្រមូលទិញត្រី ដែលជាទូទៅរងនូវហានិភ័យនៃការប្រែប្រួលថ្លៃ (៧) កង្វះដើមទុនក្នុងការពង្រីកកសិដ្ឋានចិញ្ចឹមត្រី (៨) កង្វះហេដ្ឋារចនាសម្ព័ន្ធគាំទ្រក្រោយពេលប្រមូលផល ដូចជាកង្វះផែត្រីនៅតាមសហគមន៍ មជ្ឈមណ្ឌលប្រមូលផ្តុំនិងចែកចាយត្រី ផ្លូវតភ្ជាប់ទៅកាន់កសិដ្ឋានវារីវប្បកម្ម បណ្តាញអគ្គិសនី សិប្បកម្មកែច្នៃត្រី ទឹកស្អាតជាដើម (៩) កង្វះតំបន់

ពិសេសសម្រាប់វារីវប្បកម្មក្នុងទ្រង់ទ្រាយធំ ដែលកៀកនឹងប្រភពទឹកនិងទីផ្សារ និង (១០) ការអភិរក្សនិងការជំរុញផ្ដល់ពូជត្រីធម្មជាតិដែលមានតម្លៃសេដ្ឋកិច្ចខ្ពស់នៅពុំទាន់ត្រូវបានអនុវត្តគ្រប់គ្រាន់នៅឡើយ។

១.២.៤- អនុវិស័យព្រៃឈើ

កម្មវិធីកែទម្រង់វិស័យព្រៃឈើ ត្រូវបានយកចិត្តទុកដាក់ខ្ពស់ក្នុងការអនុវត្ត ដោយបានខិតខំបង្កើនសមត្ថភាពបច្ចេកទេស សំដៅជំរុញការងារគ្រប់គ្រងឱ្យមានប្រសិទ្ធភាពខ្ពស់ និងពិសេសការត្រួតពិនិត្យតាមដានដ៏តឹងរ៉ឹងដើម្បីបង្ក្រាបបទល្មើសព្រៃឈើនិងសត្វព្រៃ ព្រមទាំងសម្រេចបាននូវលទ្ធផលធំៗជាច្រើន។ វិស័យព្រៃឈើបានរួមចំណែកយ៉ាងសំខាន់នៅក្នុងគ្រប់ទិដ្ឋភាពនៃការអភិវឌ្ឍដោយចីរភាព ពិសេសវិស័យនេះបានជួយលើកកម្ពស់ជីវភាព ផ្ដល់មុខរបរ និងកាត់បន្ថយភាពក្រីក្ររបស់ប្រជាពលរដ្ឋ។ បទបញ្ជាលេខ ០១ បប ចុះថ្ងៃទី៧ ខែឧសភា ឆ្នាំ២០១២ របស់រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា ស្ដីពីវិធានការពង្រឹងនិងបង្កើនប្រសិទ្ធភាពនៃការគ្រប់គ្រងសម្បទានដីសេដ្ឋកិច្ចត្រូវបានអនុវត្ត ដោយបានបង្កើនការត្រួតពិនិត្យការអនុវត្តនិងបានដកហូតដីសម្បទានសេដ្ឋកិច្ចដែលមិនបានអនុវត្តកិច្ចសន្យាវិនិយោគ។

ជាការកែទម្រង់មួយថ្មីទៀត រាជរដ្ឋាភិបាលបានសម្រេចផ្ទេរព្រៃការពារនិងអភិរក្សព្រៃឈើ១៣កន្លែង តំបន់ព្រៃផ្ដល់ផល៥កន្លែងពីក្រសួងកសិកម្ម រុក្ខាប្រមាញ់ និងនេសាទ ជូនទៅក្រសួងបរិស្ថានគ្រប់គ្រងនិងផ្ទេរតំបន់សម្បទានដីសេដ្ឋកិច្ច៧៣កន្លែងពីក្រសួងបរិស្ថាន ជូនក្រសួងកសិកម្ម រុក្ខាប្រមាញ់ និងនេសាទ គ្រប់គ្រងបន្ត។

ការដាំឈើឡើងវិញត្រូវបានយកចិត្តទុកដាក់អនុវត្តខ្ពស់ ដោយសហការក្នុងភាពជាដៃគូជាមួយវិស័យឯកជន។ រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជាបានអនុញ្ញាតជាគោលការណ៍ដាំឈើលើដីព្រៃរេចរឹល ដោយសហការដៃគូជាមួយវិស័យឯកជន។ ជាមួយគ្នានេះ ក្រសួងកសិកម្ម រុក្ខាប្រមាញ់ និងនេសាទ បានចេញប្រកាសស្ដីពីវិធានព្រៃឯកជន ដែលប្រកាសនេះមានគោលបំណងកំណត់នូវវិធានព្រៃឯកជន សម្រាប់ជាគោលការណ៍ណែនាំក្នុងការបង្កើតនិងអភិវឌ្ឍន៍ព្រៃឯកជន។ ក្នុងរយៈពេល១០ឆ្នាំកន្លងទៅនេះ ការដាំឈើឡើងវិញ ទាំងរដ្ឋនិងវិស័យឯកជន សម្រេចបានសរុបចំនួន៤០៨ពាន់ហ.ត.។

ការបង្កើតសហគមន៍ព្រៃឈើមានសន្ទុះកើនឡើងគួរឱ្យកត់សម្គាល់។ គិតត្រឹមឆ្នាំ២០២១ សហគមន៍ព្រៃឈើសរុបចំនួន៦៤៣សហគមន៍ត្រូវបានបង្កើត ដែលគ្របដណ្ដប់លើផ្ទៃដី៥២២ ២៧៣ហ.ត. និងមានសហគមន៍ព្រៃឈើចំនួន៥៣៦សហគមន៍ត្រូវបានប្រកាសទទួលស្គាល់ជាផ្លូវការ។ ជាមួយគ្នានេះ កិច្ចព្រមព្រៀងព្រៃសហគមន៍ចំនួន៤៤៩ ត្រូវបានរៀបចំនិងផែនការគ្រប់គ្រងព្រៃសហគមន៍ចំនួន១០៦ ក៏ត្រូវបានអនុម័ត។

ជាការកត់សម្គាល់ កំណើនប្រជាជននាំឱ្យមានតម្រូវការប្រើប្រាស់ផល អនុផលព្រៃឈើ។ ការប្រែក្លាយដីព្រៃឈើជាដីកសិកម្មនិងដីលំនៅឋានមានការកើនឡើង និងមានសម្ពាធលើព្រៃធម្មជាតិនិងប្រព័ន្ធ

មជ្ឈដ្ឋានជីវៈចម្រុះ។ ការរំលោភកាន់កាប់ដីព្រៃឈើដោយខុសច្បាប់នៅតែជាបញ្ហាចោទ។ ទោះបីជាមានការអនុវត្តច្បាប់ និងលិខិតបទដ្ឋានគតិយុត្តត្រូវបានដាក់ចេញឱ្យអនុវត្តជាបន្តបន្ទាប់ ក៏ការរំលោភកាន់កាប់ដីព្រៃឈើនៅកើតមានមិនឈប់ឈរច្រើនរូបភាព។ ម៉្យាងវិញទៀត សហគមន៍ព្រៃឈើដែលបានបង្កើតរួចហើយក៏នៅមានកង្វះការគាំទ្រ ទាំងផ្នែកបច្ចេកទេសនិងធនធានថវិកា ដើម្បីឱ្យដំណើរការគ្រប់គ្រងរបស់សហគមន៍មានប្រសិទ្ធភាពខ្ពស់។

១.៣. និន្នាការសាកលនិងតំបន់ក្នុងវិស័យកសិកម្ម

ចំនួនប្រជាជនក្នុងពិភពលោកនឹងកើនឡើងពីប្រមាណជិត៨ពាន់លាននាក់នាពេលបច្ចុប្បន្ន ដល់ ៨,៥ពាន់លាននាក់នៅឆ្នាំ២០៣០។ ចំនួនប្រជាជននេះត្រូវបានរំពឹងថានឹងបន្តកើនឡើងដល់ជិត១០ពាន់លាននាក់នៅឆ្នាំ២០៥០ ដែលនឹងធ្វើឱ្យមានកំណើននៃតម្រូវការស្បៀងអាហារជាចាំបាច់ (FAO, ២០១៧)។ ប្រជាជនក្នុងពិភពលោកនឹងត្រូវបានផ្គត់ផ្គង់ចំណីអាហារកាន់តែប្រសើរជាងមុននៅឆ្នាំ២០៣០។

ជារួម នៅឆ្នាំ២០៣០ តម្រូវការទីផ្សារ ការផ្គត់ផ្គង់ក្នុងតំបន់ និងពិភពលោកនឹងកើនឡើង ហើយនឹងផ្តល់កាលានុវត្តភាពមួយសម្រាប់កម្ពុជាក្នុងការផលិតនូវផលិតផលកសិកម្ម ដើម្បីបំពេញសេចក្តីត្រូវការទាំងនោះ។ ទីផ្សារនៃបណ្តាប្រទេសអឺរ៉ុប ឥណ្ឌា អាស៊ាន ចិន កូរ៉េ និងជប៉ុន គឺជាគោលដៅយុទ្ធសាស្ត្រនៃការនាំចេញផលិតផលកសិកម្មកម្ពុជា ពិសេសអង្ករ កៅស៊ូ ដំឡូងមី ពោត ស្វាយចន្ទី ម្រេច ស្វាយ ចេក និងផលិតផលកសិឧស្សាហកម្មមួយចំនួនទៀត។ ក្នុងន័យនេះ កម្ពុជាត្រូវតែចាប់ឲ្យយកនូវឱកាសនេះ ដើម្បីផលិតនិងផ្គត់ផ្គង់ផលិតផលកសិកម្មមានគុណភាពខ្ពស់ សុវត្ថិភាព ស្របតាមស្តង់ដាតំបន់និងអន្តរជាតិ។

ទម្រង់នៃការប្រើប្រាស់ម្ហូបអាហារបានផ្លាស់ប្តូរទៅជាអាហារដែលមានគុណភាពខ្ពស់និងថ្លៃជាងមុន ដូចជាសាច់ ផលិតផលទឹកដោះគោជាដើម។ ប្រទេសកំពុងអភិវឌ្ឍនឹងពឹងផ្អែកកាន់តែខ្លាំងឡើងលើការនាំចូលធញ្ញជាតិ ផ្លែឈើ បន្លែ សាច់ និងទឹកដោះគោ។ ការផលិតនូវផលិតផលទាំងនេះនឹងមិនដើរទាន់តម្រូវការទេ។ នៅត្រឹមឆ្នាំ២០៣០ ប្រទេសទាំងនេះអាចផលិតបានតែ៨៦%នៃតម្រូវការធញ្ញជាតិក្នុងប្រទេសរបស់ខ្លួនប៉ុណ្ណោះ។ ជាមួយគ្នានេះ ក៏មានការកើនឡើងនូវចំណូលចិត្តចំពោះអាហារដែលមានគុណភាពល្អសម្រាប់សុខភាពនិងអាហារដែលមានមុខងារបន្ថែម ដែលអាហារទាំងនេះកំពុងជំរុញឱ្យមានតម្រូវការវត្ថុធាតុដើមចំណីអាហារដែលមានគុណភាពខ្ពស់។ ការអនុលោមពាក់ព័ន្ធនឹងស្តង់ដាអនាម័យនិងភូតគាមអនាម័យនឹងត្រូវរឹតបន្តឹងក្នុងគោលដៅសុខុមាលភាពប្រជាជន។

ការពង្រីកផ្ទៃដីកសិកម្មសម្រាប់ផលិតកម្មស្បៀងអាហារនឹងមានសភាពយឺតជាងកាលពីអតីតកាល។ ក្នុងរយៈពេល៣០ឆ្នាំខាងមុខ ប្រទេសកំពុងអភិវឌ្ឍនឹងត្រូវការ១២០លានហ.ត.បន្ថែមទៀតសម្រាប់ដាំដំណាំ។ ប្រការនេះនឹងត្រូវការការពង្រីកផ្ទៃដីស្រោចស្រពពី២០២លានហ.ត.នាពេលបច្ចុប្បន្នដល់២៤២លានហ.ត.។

នៅត្រឹមឆ្នាំ២០៣០ ដែលបង្កើនសម្ពាធលើធនធានទឹកដែលកំពុងខ្វះខាតនៅតាមតំបន់ជាច្រើននៃពិភពលោក (FAO)។

បច្ចេកវិទ្យាទំនើបនិងសមស្របថ្មីៗនឹងត្រូវបានបង្កើតឡើង ដែលនាំមកនូវកំណើនផលិតកម្មប្រកបដោយនិរន្តរភាព ព្រមទាំងជួយការពារបរិស្ថានកាន់តែប្រសើរឡើង។ ការបង្កើនផលិតភាពកសិកម្មនឹងមិនត្រូវពឹងផ្អែកតែលើការប្រើប្រាស់ធាតុចូលកាន់តែច្រើនទៀតនោះទេ ពោលគឺកំណើននេះអាចដើរទន្ទឹមគ្នានឹងប្រព័ន្ធផលិតកម្មកសិកម្មប្រកបដោយនិរន្តរភាពនិងភាតរបរិស្ថាន។ ម៉្យាងវិញទៀត ពាណិជ្ជកម្មអេឡិចត្រូនិកសម្រាប់ផលិតផលកសិកម្មនិងផលិតផលម្ហូបអាហារដែលមានលក្ខណៈស្តង់ដារអនាម័យខ្ពស់កាន់តែមានសារៈសំខាន់ខ្លាំងឡើងនិងត្រូវផលិតឱ្យស្របទៅតាមតម្រូវការប្រើប្រាស់នាពេលខាងមុខ។

ដោយឡែក ការរាំងស្ទះដល់ដំណើរការក្នុងខ្សែច្រវាក់ផ្គត់ផ្គង់ ដែលបង្កឡើងដោយជំងឺកូវីដ-១៩ បានធ្វើឱ្យសន្តិសុខស្បៀងនិងអាហារូបត្ថម្ភស្ថិតក្នុងសភាពគួរឱ្យបារម្ភ។ តាមរបាយការណ៍របស់កម្មវិធីស្បៀងអាហារពិភពលោក(WFP) មនុស្សប្រមាណ១៣០លាននាក់និងជីវភាពរស់នៅរបស់ពួកគេនៅក្នុងប្រទេស៥៥កំពុងមានហានិភ័យរួចទៅហើយនៅឆ្នាំ២០២០ (Anthem, ២០២០)។ ការវាយតម្លៃដោយអង្គការស្បៀងអាហារនិងកសិកម្មនៃអង្គការសហប្រជាជាតិ (FAO) ក្នុងឆ្នាំ២០២០ បង្ហាញថា វិបត្តិជំងឺកូវីដ-១៩ អាចធ្វើឱ្យប្រជាជនចំនួនពី៨៣ទៅ១៣២លាននាក់បន្ថែមទៀតធ្លាក់ចូលក្នុងក្រុមមនុស្សដែលខ្វះអាហារូបត្ថម្ភក្នុងឆ្នាំ២០២០ ដោយសារការបាត់បង់កំណើនផលិតផលក្នុងស្រុកសរុបរបស់ពិភពលោក។

ជាមួយគ្នានេះដែរ បណ្តាប្រទេសអាស៊ានបានបង្កើតផែនទីបង្ហាញផ្លូវមួយ ហើយបានដាក់ចេញនូវចក្ខុវិស័យឆ្នាំ២០២៥ របស់ខ្លួនសម្រាប់បណ្តារដ្ឋជាសមាជិកអាស៊ានអនុវត្តឱ្យមានលក្ខណៈសមាហរណកម្មភាពប្រកួតប្រជែងនិងនវានុវត្តន៍។ នៅក្នុងន័យនេះ បណ្តាប្រទេសអាស៊ានបានយកចិត្តទុកដាក់ខ្ពស់ក្នុងការពង្រឹងកម្លាំងដល់អ្នកផលិតនិងជាពិសេសសហគមន៍កសិកម្ម ដើម្បីដោះស្រាយបញ្ហាប្រឈមនានា និងបង្កើនតួនាទីផលិតនៅក្នុងខ្សែច្រវាក់តម្លៃកសិកម្មជាសាកល (លេខាធិការដ្ឋានអាស៊ានឆ្នាំ២០១៨)។

១.៤- និន្នាការក្នុងប្រទេសនៃវិស័យកសិកម្ម

ប្រជាជននិងវិស័យកសិកម្ម : យោងតាមជំរឿនឆ្នាំ២០១៩ ប្រទេសកម្ពុជាមានប្រជាជនចំនួន១៦ ៥២៤ ៤៨២នាក់ ក្នុងនោះមានជនចំណាកស្រុកចំនួន១ ២៣៥ ៩៩៣នាក់ដែលកំពុងធ្វើការនៅបរទេស។ ប្រជាជនកម្ពុជាប្រមាណ៧៦,២% រស់នៅតាមទីជនបទនិងពឹងផ្អែកលើសកម្មភាពចិញ្ចឹមជីវិតក្នុងវិស័យកសិកម្ម។ នៅឆ្នាំ២០២០ ពលកម្មកសិកម្មមានចំនួនជាង៣៥,៥% ធៀបនឹងពលកម្មសរុប។ ជាការកត់សម្គាល់ គឺមានការថយចុះលើការពឹងផ្អែកប្រាក់ចំណូលកសិកម្មក្នុងតំបន់ជនបទនិងបន្តការធ្វើចំណាកស្រុកទៅរកការងារដែលមានប្រាក់កម្រៃល្អប្រសើរ។ ប្រជាជនកម្ពុជារំពឹងថានឹងកើនដល់ជាង២០លាននាក់នៅត្រឹមឆ្នាំ២០៣០ និង២៥លាននាក់នៅត្រឹមឆ្នាំ២០៥០។ ប្រឈមនឹងស្ថានភាពនេះ ការអភិវឌ្ឍវិស័យ

អប់រំកសិកម្ម ការបង្កើនចំណេះដឹង និងជំនាញបច្ចេកទេស នឹងរួមចំណែកដល់ការអភិវឌ្ឍវិស័យកសិកម្ម និងកំណើនសេដ្ឋកិច្ចប្រកបដោយចីរភាព។ ទន្ទឹមនឹងនេះ ខណៈដែលកម្រិតជីវភាពកាន់តែប្រសើរឡើង ប្រជាជនកម្ពុជាភាគច្រើននឹងកាន់តែយកចិត្តទុកដាក់ខ្លាំងឡើងលើគុណភាពនិងសុវត្ថិភាពក្នុងការប្រើប្រាស់ចំណីអាហារ ជាពិសេសបន្លែ ផ្លែឈើ និងត្រីសាច់។

ការប្រែប្រួលអាកាសធាតុ : ការប្រែប្រួលអាកាសធាតុនិងលក្ខណៈជាវដ្តនៃព្រឹត្តិការណ៍ចរន្តអែលនីញ៉ូនិងឡានីញ៉ា កំពុងបង្កផលប៉ះពាល់(រយៈពេលខ្លីនិងវែង) លើវិស័យកសិកម្ម ដែលនាំមកនូវផលវិបាកគួរឱ្យកត់សម្គាល់ ជាពិសេសសម្រាប់អ្នកផលិតក្រីក្រមិនសូវមានធនធាននិងមិនមានជម្រើសផ្សេងទៀតក្នុងការប្រកបរបរចិញ្ចឹមជីវិត។ កម្ពុជាជាប្រទេសមួយក្នុងចំណោមប្រទេសដែលងាយរងគ្រោះនៅលើពិភពលោក ដោយការប្រែប្រួលអាកាសធាតុ(ភាគច្រើនដោយសារតែកសិករជាច្រើនប្រកបរបរកសិកម្មពឹងផ្អែកលើទឹកភ្លៀង)។ តាមការព្យាករការប្រែប្រួលអាកាសធាតុអាចកាត់បន្ថយផ. ស. ស. ប្រមាណ២,៥% នៅឆ្នាំ ២០៣០ និង៩,៨ %នៅឆ្នាំ២០៥០។ និន្នាការនេះនឹងអាចពន្យារពេលដល់ការសម្រេចគោលដៅរបស់កម្ពុជាដើម្បីក្លាយជាប្រទេសមានចំណូលមធ្យមកម្រិតខ្ពស់ (UNDP, ២០១៨)។

ផលិតភាពកសិកម្មនិងនវានុវត្តន៍ : ដើម្បីឆ្លើយតបទៅនឹងតម្រូវការកំពុងមានការផ្លាស់ប្តូររបស់ប្រជាជនដែលមានចំនួនកាន់តែកើនឡើង វិស័យកសិកម្មនឹងត្រូវការផលិតកម្មទ្វេដងនៅឆ្នាំ២០៥០ (FAO, ២០១៧)។ យុទ្ធសាស្ត្រប្រកបដោយនវានុវត្តន៍ថ្មីៗសម្រាប់វិស័យនេះនឹងដើរតួយ៉ាងសំខាន់ក្នុងការប្រយុទ្ធប្រឆាំងនឹងភាពអត់ឃ្លាន ការបង្កើតការងារ សន្តិសុខស្បៀង អាហារូបត្ថម្ភ និងកំណើនសេដ្ឋកិច្ច។ កិច្ចខិតខំប្រឹងប្រែងដើម្បីទាក់ទាញអ្នកវិនិយោគនិងអ្នកច្នៃប្រឌិតថ្មីៗត្រូវតែខិតខំជាបន្តទៀត ដើម្បីបង្កើតគំនិតថ្មីៗជាប្រយោជន៍ដល់វិស័យនេះនិងសម្រាប់កសិករនៅជនបទក្នុងប្រទេសកម្ពុជា។ ការស្រាវជ្រាវនិងអភិវឌ្ឍន៍គួរត្រូវបានពង្រឹងបន្ថែម ដើម្បីស្វែងរកដំណោះស្រាយឱ្យបានសមស្របនឹងប្រព័ន្ធផលិតកម្មបែបប្រពលវប្បកម្មនិងមាននិរន្តរភាព។

ការប្រើប្រាស់ធនធានធម្មជាតិ : ប្រជាជនក្រីក្រនៅជនបទក្នុងប្រទេសកម្ពុជាមួយភាគធំបានពឹងផ្អែកលើធនធានធម្មជាតិ ដូចជាដីធ្លី ត្រី ព្រៃឈើ ទន្លេជាដើម សម្រាប់ជីវភាពរស់នៅរបស់ពួកគាត់។ លទ្ធភាពប្រើប្រាស់ធនធានទាំងនេះនៅមានកម្រិត ហើយកាន់តែមានការរឹតត្បិតបន្ថែមទៀត ដោយសារការបង្កើនការអនុវត្តច្បាប់និងបទប្បញ្ញត្តិស្តីពីការប្រើប្រាស់ដីធ្លីនិងការការពារបរិស្ថាន។ អង្កេតចន្លោះជំរឿនកសិកម្មកម្ពុជាឆ្នាំ២០១៩ បានបង្ហាញថាក្នុងចំណោមសហគ្រាសកសិកម្មសរុបចំនួន១,៧លានគ្រួសារនៅកម្ពុជាមាន ១១% ចូលរួមសកម្មភាពប្រមូលឈើសម្រាប់ថាមពល។ ទន្ទឹមនឹងនេះ កំណើនប្រជាជននិងនគរូបនីយកម្មកំពុងជះឥទ្ធិពលទៅលើប្រព័ន្ធអេកូឡូស៊ីរបស់ប្រទេសកម្ពុជា ដែលបណ្តាលឱ្យមានការសឹករេចរិលបរិស្ថាន និងការបាត់បង់សេវាកម្មអេកូឡូស៊ីនិងជីវៈចម្រុះ។ ការប្រើប្រាស់ដី ទឹក ព្រៃឈើ និងអនុផលផ្សេងៗប្រកប

ដោយនិរន្តរភាព គឺតម្រូវឱ្យមានការយកចិត្តទុកដាក់កាន់តែខ្លាំងឡើង ដើម្បីការរីកលូតលាស់សេដ្ឋកិច្ច និងសុខុមាលភាពរបស់ប្រជាជនកម្ពុជា។

ការផ្លាស់ប្តូរប្រព័ន្ធស្បៀងអាហារ : ប្រព័ន្ធស្បៀងអាហារគ្របដណ្តប់គ្រប់តួអង្គ កិច្ចដំណើរការផលិតកម្ម ធនធាននៃខ្សែច្រវាក់តម្លៃស្បៀងអាហារ និងការប្រើប្រាស់ស្បៀងអាហារ ហើយស្ថិតនៅក្នុងលំនឹងប្រកបដោយជីវជាតិជាមួយនឹងប្រព័ន្ធដទៃទៀត។ នាពេលខាងមុខគឺចាំបាច់ត្រូវស្វែងយល់អំពីបញ្ហាប្រឈមនិងគម្លាតនៅក្នុងប្រព័ន្ធស្បៀងអាហារបច្ចុប្បន្ន ដើម្បីប្រែក្លាយប្រព័ន្ធនេះឆ្ពោះទៅរកប្រព័ន្ធមួយដែលមាននិរន្តរភាពនិងបរិយាបន្ន ដែលផលិតអាហារមានគុណភាពសម្រាប់សុខភាពនិងមានជីវជាតិ ព្រមទាំងមានប្រាក់ចំណេញផងដែរ។ កិច្ចពិភាក្សាថ្នាក់ជាតិស្តីពីប្រព័ន្ធស្បៀងអាហារឆ្នាំ២០២១ បានរៀបចំឱ្យមានផែនទីបង្ហាញផ្លូវស្តីពីប្រព័ន្ធស្បៀងសម្រាប់ការអភិវឌ្ឍប្រកបដោយចីរភាពនៅកម្ពុជាឆ្នាំ២០៣០ ដែលមានចក្ខុវិស័យច្បាស់លាស់ ដើម្បីធ្វើឱ្យប្រព័ន្ធស្បៀងកាន់តែមានភាពរឹងមាំ ផ្តល់នូវសន្តិសុខស្បៀង និងអាហារូបត្ថម្ភសម្រាប់មនុស្សគ្រប់រូប ដោយគិតគូរពីចីរភាពសេដ្ឋកិច្ច សង្គម និងបរិស្ថាន។

តម្រូវការនិងការប្រើប្រាស់ស្បៀងអាហារ : លទ្ធភាពទទួលបានអង្ករដែលជាអាហារចម្បងសម្រាប់ប្រជាជនកម្ពុជាគឺគ្រប់គ្រាន់នៅថ្នាក់ជាតិ។ តម្រូវការក្នុងស្រុកនឹងមានការផ្លាស់ប្តូរទាំងប្រភេទនិងគុណភាពនៃអាហារ ជាមួយនឹងការវិវឌ្ឍរបស់កម្ពុជាទៅជាប្រទេសដែលមានចំណូលមធ្យម។ ជាការសង្កេត គឺមានការកើនឡើងនូវការទទួលទានសាច់ច្រើននៅតាមតំបន់ប្រជុំជន។ ទន្ទឹមនឹងកំណើនប្រាក់ចំណូល ប្រជាជនមានឱកាសដើម្បីបង្កើនគុណភាពអាហារនិងមានការយល់ដឹងអំពីសុវត្ថិភាពចំណីអាហារ សម្រាប់ទាំងអ្នកប្រើប្រាស់និងអ្នកផលិត និងមានតម្រូវការរបបអាហារដែលល្អសម្រាប់សុខភាព។

វិសមភាពយេនឌ័រក្នុងវិស័យកសិកម្ម : ជាទូទៅស្ត្រីដើរតួនាទីយ៉ាងសំខាន់ក្នុងការផ្គត់ផ្គង់និងចែកចាយស្បៀងអាហារសម្រាប់គ្រួសារ។ ទោះយ៉ាងនេះក៏ដោយ ស្ត្រីបានរួមចំណែកចំនួន៤៨%នៃកម្លាំងពលកម្មសរុបនៅកម្ពុជា ហើយប្រមាណ៣០%នៃស្ត្រីទាំងនេះបម្រើការងារក្នុងវិស័យកសិកម្ម(ADB, ២០២០)។ ស្ត្រីកម្ពុជាប្រឈមនឹងបញ្ហាធំៗជាច្រើនទាក់ទងនឹងការបង្កើនឱកាសសេដ្ឋកិច្ចរបស់ពួកគាត់(លទ្ធភាពប្រើប្រាស់ដីធ្លី បច្ចេកវិទ្យាព័ត៌មាន និងសេវាបច្ចេកទេសកសិកម្ម)។ ការដោះស្រាយវិសមភាពយេនឌ័រតាមរយៈការលើកកម្ពស់ការចូលរួមរបស់ស្ត្រីនិងការទទួលបានអត្ថប្រយោជន៍ពីអន្តរាគមន៍កសិកម្ម ក៏ដូចជាការធ្វើសេចក្តីសម្រេចចិត្តនានា គឺជាគន្លឹះក្នុងការអភិវឌ្ឍប្រកបដោយចីរភាពនិងបរិយាបន្ន។ ម្យ៉ាងវិញទៀត ការអប់រំ ការបណ្តុះបណ្តាល និងការអភិវឌ្ឍសមត្ថភាពបច្ចេកទេស គឺជាគន្លឹះក្នុងការបង្កើនឱកាសសម្រាប់ស្ត្រីទាំងក្នុងនិងក្រៅវិស័យកសិកម្ម។

១.៥- បញ្ហាប្រឈមក្នុងវិស័យកសិកម្ម

ផលិតភាពកសិកម្ម : ផលិតភាពកសិកម្មនៅកម្ពុជាមានកម្រិតទាប បើធៀបជាមួយប្រទេសដទៃទៀតក្នុងតំបន់ ក្នុងនោះការធ្វើទំនើបកម្មប្រព័ន្ធផលិតកម្មទើបតែចាប់ផ្តើមនិងក្នុងល្បឿនយឺត។ យន្តកម្មកសិកម្មនិងការប្រើប្រាស់ធាតុចូលកសិកម្មសមស្រប តម្រូវឱ្យមានការលើកកម្ពស់ការយល់ដឹង ការបង្កើនសមត្ថភាពបច្ចេកទេសនិងការទទួលបានឥណទាននៅក្នុងវិស័យនេះទាំងមូល។ សមត្ថភាពក្នុងការផ្សព្វផ្សាយបច្ចេកទេសកសិកម្មទំនើបនិងសមស្របមិនទាន់មានលក្ខណៈគ្រប់គ្រាន់នៅឡើយ ជាពិសេសការប្រើប្រាស់ធាតុចូលកសិកម្ម(គ្រាប់ពូជ ជី និងថ្នាំកសិកម្ម) គ្រឿងយន្តកសិកម្មនិងបច្ចេកវិទ្យាក្រោយប្រមូលផលជាដើម។ កត្តាទាំងនេះរួមចំណែកដល់ថ្លៃដើមផលិតកម្មខ្ពស់និងផលិតភាពទាប ដែលបណ្តាលឱ្យមានការលំបាកក្នុងការប្រកួតប្រជែង។ ទន្ទឹមនឹងនេះដែរ ប្រព័ន្ធផលិតកម្មកសិកម្មចាំបាច់ត្រូវសម្របតាមនិន្នាការកើនឡើងនៃការធ្វើចំណាកស្រុកពីជនបទមកទីប្រជុំជន។ កសិករដែលមានដីកសិកម្មតិចតួច មិនអាចទទួលបានអត្ថប្រយោជន៍ពីសេដ្ឋកិច្ចវិមាត្រនិងអាចប្រកួតប្រជែងបានទេ ដោយសារតែការចំណាយលើផលិតកម្មខ្ពស់ ដែលនាំឱ្យមានប្រាក់ចំណេញទាប។

ការបន្សាំនឹងការប្រែប្រួលអាកាសធាតុនិងនិរន្តរភាព : វិស័យកសិកម្មនៅប្រទេសកម្ពុជាងាយរងគ្រោះដោយការប្រែប្រួលអាកាសធាតុនិងវដ្តនៃព្រឹត្តិការណ៍ចរន្តអែលនីណូនិងឡានីញ៉ា។ ប្រព័ន្ធធារាសាស្ត្រនៅមានកំណត់និងប្រព័ន្ធផលិតកម្មមានភាពធន់ទៅនឹងអាកាសធាតុនៅមានកម្រិតទាប។ បច្ចេកវិទ្យានិងនវានុវត្តន៍ដែលធន់នឹងអាកាសធាតុ គឺជាមធ្យោបាយចាំបាច់ដើម្បីធានានិរន្តរភាពយូរអង្វែងសម្រាប់វិស័យនេះ។ លើសពីនេះទៀត វិស័យនេះត្រូវការនូវការគាំទ្រនិងកិច្ចខិតខំប្រឹងប្រែងរួមគ្នា ដើម្បីឆ្ពោះទៅរកការកាត់បន្ថយការប្រែប្រួលអាកាសធាតុ កាត់បន្ថយការបំភាយឧស្ម័នផ្ទះកញ្ចក់ និងការចាប់យកឧស្ម័នកាបូនិច ព្រមទាំងការសម្រេចបាននូវគោលដៅនៃរបាយការណ៍បច្ចុប្បន្នភាពការចូលរួមចំណែករបស់ជាតិដើម្បីអនុវត្តអនុសញ្ញាក្របខ័ណ្ឌសហប្រជាជាតិស្តីពីការប្រែប្រួលអាកាសធាតុ។ ដើម្បីសម្រេចបានគោលដៅនេះគឺចាំបាច់ ត្រូវដោះស្រាយបញ្ហានៃការថយចុះគម្របព្រៃឈើក្នុងប្រទេស រួមទាំងព្រៃកោងកាងនិងព្រៃលិចទឹក ដែលភាគច្រើនបង្កឡើងដោយការពង្រីកដីកសិកម្ម នគរូបនីយកម្ម និងការកាប់ឈើខុសច្បាប់។ អាងទន្លេសាបងាយរងផលប៉ះពាល់ដោយការប្រែប្រួលអាកាសធាតុ ដោយសារការផ្លាស់ប្តូររបបទឹកភ្លៀង ដែលអាចជះឥទ្ធិពលដល់ប្រព័ន្ធចរន្តទឹកជំនន់របស់បឹងនិងធ្វើឱ្យប៉ះពាល់ដល់ធនធានជលផល។

រចនាសម្ព័ន្ធនៃផលិតកម្មកសិកម្ម : វិស័យកសិកម្មនៅតែមានកសិករខ្នាតតូចភាគច្រើន។ ការធ្វើកសិកម្មជាលក្ខណៈគ្រួសារខ្នាតតូចមួយភាគធំគឺធ្វើផលិតកម្មកសិកម្មដោយពឹងផ្អែកលើទឹកភ្លៀងនិងនៅប្រើប្រាស់ធាតុចូល ឧបករណ៍កសិកម្មទំនើបតិចតួច។ ប្រមាណជាងមួយភាគបីនៃកសិករខ្នាតតូចនៅតែជាអ្នកផលិតដើម្បីចិញ្ចឹមជីវិត(មិនមែនផលិតដើម្បីពាណិជ្ជកម្ម)។ ការចងក្រងកសិករឱ្យនៅក្នុងបណ្តុំអាជីវកម្ម

ផលិតកម្មឬសហគមន៍កសិកម្មគឺជាគន្លឹះសម្រាប់ជួយដោះស្រាយ ដើម្បីបង្កើនបាននូវបច្ចេកទេសផលិត ទទួលបានឥណទានសមរម្យនិងពិសេសការអនុវត្តនូវផលិតកម្មកសិកម្មតាមកិច្ចសន្យា។

ការរំខានទៅទីផ្សារការងារ ដោយសារការរីករាលដាលនៃជំងឺកូវីដ-១៩ : ការណ៍នេះកំពុងបន្តកើតមានដែលចាំបាច់ត្រូវចាត់វិធានការអន្តរាគមន៍នានា ដើម្បីរក្សាការងារនៅក្នុងវិស័យកសិកម្មឱ្យមាននិរន្តរភាព និងកាត់បន្ថយជាបណ្តើរៗនូវការធ្វើចំណាកស្រុក។ ក្នុងរយៈពេលមធ្យម បញ្ហានេះនឹងតម្រូវឱ្យមានដំណោះស្រាយជាក់លាក់សម្រាប់ប្រព័ន្ធកសិកម្មខ្នាតតូច ក្នុងការគាំទ្រដល់ជីវភាពរស់នៅរបស់ប្រជាកសិករដែលផ្អែកលើកសិកម្ម។ ទោះយ៉ាងណាក៏ដោយ អាស្រ័យលើល្បឿននៃការងើបឡើងវិញនៃសេដ្ឋកិច្ចក្នុងស្រុក តំបន់ និងអន្តរជាតិ ស្ថានភាពនេះអាចផ្លាស់ប្តូរបានល្អប្រសើរឡើងវិញ ដែលទាមទារឱ្យមានការឆ្លើយតបប្រកបដោយភាពបត់បែននិងឆាប់រហ័សទាក់ទងនឹងវិធានការគាំទ្រវិស័យកសិកម្ម។

ការកែលម្អការគ្រប់គ្រងទឹក : បញ្ហានេះនៅតែជាកត្តាគន្លឹះក្នុងការបង្កើនផលិតភាពកសិកម្ម។ ការផ្គត់ផ្គង់ទឹកកសិកម្មនៅតែមិនទាន់គ្រប់តាមតម្រូវការរបស់កសិករ ជាពិសេសនៅក្នុងអំឡុងពេលរាំងស្ងួត ទោះបីជាប្រព័ន្ធធារាសាស្ត្រនិងប្រព័ន្ធបង្ហូរដោះទឹកត្រូវបានកសាងនិងមានលទ្ធភាពអាចផ្គត់ផ្គង់ទឹកដល់តំបន់សក្តានុពលកសិកម្មមួយចំនួនធំហើយក៏ដោយ។ ការបង្កើតក្របខ័ណ្ឌនៃការគ្រប់គ្រងទឹកកសិកម្មប្រកបដោយនិរន្តរភាព ដែលជំរុញការកសាងប្រព័ន្ធធារាសាស្ត្រទំនើបនឹងធ្វើឱ្យផលិតកម្មប្រសើរឡើងនិងបង្កើនភាពធន់ទៅនឹងការប្រែប្រួលអាកាសធាតុ។ ការវិនិយោគលើការពង្រីកប្រព័ន្ធធារាសាស្ត្រ ការកសាងសមត្ថភាពរបស់ប្រតិបត្តិករគ្រប់គ្រងនិងប្រើប្រាស់ប្រព័ន្ធនេះ ទាមទារនូវការយកចិត្តទុកដាក់ខ្ពស់បន្ថែមទៀត។

ការបង្កើនតម្លៃបន្ថែមដល់វិស័យកសិកម្ម : ផលិតផលកសិកម្មមានប្រមាណ១០%នៃផលិតផលសរុបរបស់កម្ពុជាត្រូវបានកែច្នៃនៅក្នុងប្រទេស ហើយការនាំចេញផលិតផលកសិកម្មកែច្នៃមានតែប្រមាណ៥% ប៉ុណ្ណោះនៃការនាំចេញផលិតផលសរុបក្នុងឆ្នាំ២០២០ ដែលកត្តានេះគឺបានបង្ហាញពីសក្តានុពលដ៏សំខាន់សម្រាប់ការវិនិយោគលើការបង្កើនតម្លៃបន្ថែម ការកែច្នៃ ការបង្កើតការងារ និងកំណើនក្នុងវិស័យកសិកម្ម។

ការអភិវឌ្ឍផ្នែកកសិឧស្សាហកម្ម : ផ្នែកនេះគឺជាគន្លឹះក្នុងការបង្កើនតម្លៃបន្ថែមលើមុខទំនិញកសិកម្មតាមរយៈការធានាគុណភាពនិងសុវត្ថិភាពនៃផលិតផលម្ហូបអាហារនិងការកែច្នៃសម្រាប់នាំចេញ។ ក្នុងន័យនេះ ការបង្កើតបណ្តុំកសិឧស្សាហកម្មឬការបង្កើតតំបន់សេដ្ឋកិច្ចពិសេសសម្រាប់កែច្នៃនិងនាំចេញផលិតផលកសិកម្មនិងការសម្របសម្រួលភាពជាដៃគូរវាងវិស័យសាធារណៈ វិស័យឯកជន និងអ្នកផលិត នឹងមានសារៈសំខាន់សម្រាប់ការអភិវឌ្ឍផ្នែកនេះនាពេលខាងមុខ។

លទ្ធភាពទទួលបានធាតុចូលដែលមានគុណភាពក្នុងតម្លៃសមរម្យ : កង្វះគ្រាប់ពូជដែលមានស្តង់ដារគុណភាពគឺជាឧបសគ្គដ៏ធ្ងន់ធ្ងរ ហើយធាតុចូលកសិកម្មភាគច្រើនត្រូវបាននាំចូលពីបរទេសនិងមានតម្លៃខ្ពស់។

ការប្រើប្រាស់ថ្នាំសម្លាប់សត្វល្អិតកាន់តែច្រើនសម្រាប់ការដាំបន្លែនិងស្រូវប្រាំងកំពុងធ្វើឱ្យមានការព្រួយបារម្ភកាន់តែខ្លាំងសម្រាប់អ្នកទទួលទាន។

ការដឹកជញ្ជូននិងឡូហ្ស៊ីស្ទិក: ប្រទេសកម្ពុជាបានជាប់ចំណាត់ថ្នាក់ទី៩៤ ក្នុងចំណោមប្រទេសចំនួន ១៣៧ លើភាពប្រកួតប្រជែងផ្នែកហេដ្ឋារចនាសម្ព័ន្ធក្នុងឆ្នាំ២០១៧-២០១៨ នៅក្នុងសន្ទស្សន៍នៃភាពប្រកួតប្រជែងរបស់វេទិកាសេដ្ឋកិច្ចពិភពលោក។ ទោះយ៉ាងណាក៏ដោយ ការចំណាយលើការដឹកជញ្ជូន ការស្តុកទុកនៅកម្ពុជាគឺខ្ពស់ជាងការចំណាយនៅក្នុងប្រទេសជិតខាង។ ការណ៍នេះគឺបានធ្វើឱ្យថ្លៃដើមនាំចេញខ្ពស់និងពិបាកប្រជែងទីផ្សារ។

ការទទួលបានហិរញ្ញវត្ថុនិងឥណទានរបស់កសិករខ្នាតតូច: ការផ្តល់ប្រាក់កម្ចីខ្នាតតូចដល់ក្រុមងាយរងគ្រោះនិងអ្នកក្រីក្រនៅជនបទដោយគ្រឹះស្ថានមីក្រូហិរញ្ញវត្ថុនិងអ្នកផ្តល់ប្រាក់កម្ចីឯកជន គឺជាកិច្ចការដែលត្រូវយកចិត្តទុកដាក់។ ការផ្តល់ប្រាក់កម្ចីដល់វិស័យកសិកម្មនិងជាពិសេសដល់កសិករខ្នាតតូចត្រូវបានគេចាត់ទុកថាមានហានិភ័យនិងមានអត្រាការប្រាក់ខ្ពស់ដែលដាក់បន្ទុកធ្ងន់ធ្ងរដល់អ្នកខ្ចី។ ក្នុងស្ថានភាពបច្ចុប្បន្ននៃជំងឺកូវីដ-១៩ បានធ្វើឱ្យការខ្ចីប្រាក់កាន់តែជួបការលំបាក។

សមត្ថភាពសហគមន៍កសិកម្មនៅមានកម្រិត : សហគមន៍កសិកម្មដែលបានបង្កើតឡើងដើម្បីផ្តល់អំណាចនិងបង្កើនជំនាញ ពង្រឹងការចូលទីផ្សារ បង្កើនអំណាចចរចា និងលទ្ធភាពទទួលសេវាកម្មបច្ចេកទេសនិងឥណទានគឺនៅមានចំនួនតិចនៅឡើយ។

ការអភិវឌ្ឍសមត្ថភាពនិងកំណែទម្រង់ស្ថាប័ន : ការអភិវឌ្ឍធនធានមនុស្សនិងការបង្កើនសមត្ថភាពបច្ចេកទេសកសិកម្មនៅថ្នាក់មូលដ្ឋាននៅមានកម្រិត និងត្រូវតែពន្លឿនកិច្ចការនេះជាចាំបាច់ ដើម្បីពង្រឹងលទ្ធភាពក្នុងការផ្តល់សេវាបច្ចេកទេសកសិកម្មដែលមានគុណភាពខ្ពស់ ដល់កសិករនៅតាមជនបទប្រកបដោយប្រសិទ្ធភាព។ ការកែទម្រង់ស្ថាប័នមានសារៈសំខាន់សម្រាប់នាំមកនូវការគ្រប់គ្រងវិស័យកសិកម្មឱ្យកាន់តែល្អប្រសើរ ដើម្បីពង្រឹងប្រសិទ្ធភាពនៃសេវាបច្ចេកទេសនិងអភិបាលកិច្ច។ ជាមួយគ្នានេះ ការស្រាវជ្រាវនិងអភិវឌ្ឍន៍គឺចាំបាច់ត្រូវបន្តពង្រឹងនិងពង្រីកបន្ថែមទៀត។ ការប្រើប្រាស់បច្ចេកវិទ្យាព័ត៌មាននិងបច្ចេកវិទ្យាឌីជីថលកសិកម្មនៅមានកម្រិត ដែលនឹងត្រូវយកចិត្តទុកដាក់ជំរុញឱ្យអនុវត្តនាពេលខាងមុខជាចាំបាច់។

ផ្អែកលើនិន្នាការនិងបញ្ហាប្រឈមសាកល ក៏ដូចជាក្នុងតំបន់ វិធានការគោលនយោបាយសម្រាប់អន្តរាគមន៍ ដូចដែលមានចែងក្នុងគោលនយោបាយអភិវឌ្ឍន៍វិស័យកសិកម្មនេះ និងជាឧបករណ៍ដើម្បីដោះស្រាយបញ្ហាដែលបានកើតមាននៅក្នុងវិស័យកសិកម្មទាំងមូល។ ការដាក់ចេញនូវគោលនយោបាយរយៈពេល១០ឆ្នាំនេះ គឺដើម្បីបង្កើនកំណើនវិស័យកសិកម្មដែលមានភាពប្រកួតប្រជែងខ្ពស់ មានបរិយាបន្ន និងនិរន្តរភាព។ គោលនយោបាយនេះ គឺដើម្បីគាំទ្រដល់បេសកកម្មក្នុងការបង្កើនការផ្តល់នូវផលិតផលស្បៀង

អាហារដែលមានគុណភាពខ្ពស់ មានសុវត្ថិភាព និងអាហារូបត្ថម្ភ រួមជាមួយនឹងការពារធនធានដី ទឹក ព្រៃឈើ និងជលផលប្រកបដោយចីរភាព។

២- ចក្ខុវិស័យ

គោលនយោបាយនេះ មានចក្ខុវិស័យកសាង*កសិកម្មកម្ពុជាជាកសិកម្មទំនើប មានលក្ខណៈប្រកួតប្រជែង បរិយាបន្ន ធន់នឹងការប្រែប្រួលអាកាសធាតុ និងនិរន្តរភាព ដែលនឹងធ្វើឱ្យកើនឡើងប្រាក់ចំណូលគ្រួសារកសិករ វិបុលភាព និងសុខុមាលភាពរបស់ប្រជាពលរដ្ឋកម្ពុជា*។

៣- គោលបំណង

គោលនយោបាយនេះមានគោលបំណង*ជំរុញកំណើនកសិកម្ម តាមរយៈការបង្កើនផលិតភាព ការធ្វើពាណិជ្ជូបនីយកម្ម ពិពិធកម្មកសិកម្ម និងជំរុញឌីជីថលូបនីយកម្ម ប្រកបដោយភាពប្រកួតប្រជែង បរិយាបន្ន ដែលផ្តល់នូវផលិតផលមានគុណភាពខ្ពស់ មានសុវត្ថិភាព និងធានាបាននូវសន្តិសុខស្បៀង ដោយត្រូវគិតគូរខ្ពស់ដល់ការគ្រប់គ្រងដីធ្លី ទឹក ធនធានព្រៃឈើ និងជលផល*។

៤- គោលដៅ

(ទី១) ការធ្វើទំនើបកម្មនិងពាណិជ្ជូបនីយកម្មខ្សែច្រវាក់តម្លៃកសិកម្ម
(ទី២) ការវិនិយោគសាធារណៈនិងឯកជនក្នុងវិស័យកសិកម្ម
(ទី៣) កំណើនប្រកបដោយចីរភាពនិងការបង្កើនភាពធន់ទៅនឹងការប្រែប្រួលអាកាសធាតុ និង
(ទី៤) ការកែទម្រង់ស្ថាប័ននិងបញ្ហាអន្តរវិស័យ។

ដើម្បីសម្រេចបាននូវគោលបំណងគោលនយោបាយនេះ គោលដៅជាយុទ្ធសាស្ត្រចំនួន៤ ត្រូវបានកំណត់និងដាក់ឱ្យអនុវត្តរួមមាន៖

គោលដៅយុទ្ធសាស្ត្រទី១ : "លើកកម្ពស់ខ្សែច្រវាក់ផលិតកម្មកសិកម្មប្រកបដោយភាពប្រកួតប្រជែង"

គោលដៅយុទ្ធសាស្ត្រនេះគឺផ្តោតលើការយកចិត្តទុកដាក់ជាសំខាន់ ដល់ការបង្កើនផលិតភាពពិពិធកម្ម និងការបង្កើនប្រាក់ចំណេញនៅក្នុងខ្សែច្រវាក់តម្លៃដំណាំស្រូវ ដំណាំរដូវ កៅស៊ូ និងដំណាំកសិឧស្សាហកម្មផ្សេងទៀត ក៏ដូចជាផលិតកម្មសត្វនិងកសិផលដទៃទៀតដែលមានសក្តានុពលសេដ្ឋកិច្ចបម្រើឱ្យការនាំចេញ ព្រមទាំងជំរុញការអភិវឌ្ឍកសិឧស្សាហកម្មដែលអាចធ្វើទៅបាននិងមានផលចំណេញខ្ពស់ ជាពិសេសការ

អនុវត្តអភិក្រមភាពជាដៃគូរវាង "វិស័យសាធារណៈ ផ្នែកឯកជន អ្នកផលិត/ សហគមន៍កសិកម្ម(4Ps)" សម្រាប់ការអភិវឌ្ឍផ្នែកកសិពាណិជ្ជកម្មឱ្យមានការប្រកួតប្រជែងខ្ពស់។ ជាមួយគ្នានេះ ត្រូវប្រើប្រាស់សក្តានុពលនៃបច្ចេកវិទ្យាវៃឆ្លាតនិងឌីជីថលក្នុងផលិតកម្មប្រកបដោយនិរន្តរភាពនិងបង្កើនការអនុវត្តនូវវិធានការការពារដំណាំ អនាម័យនិងភូតគាមអនាម័យ និងការបើកទីផ្សារនាំចេញផលិតផលដែលមានគុណភាពខ្ពស់ប្រកបដោយប្រសិទ្ធភាព។

គោលដៅយុទ្ធសាស្ត្រទី២ : "បង្កើនការគាំទ្រហេដ្ឋារចនាសម្ព័ន្ធកសិកម្មនិងការសម្រួលកសិពាណិជ្ជកម្ម"

គោលដៅយុទ្ធសាស្ត្រនេះគឺផ្តោតការយកចិត្តទុកដាក់ជាសំខាន់លើការបង្កើនប្រសិទ្ធភាពនៃប្រព័ន្ធស្រោចស្រពកសិកម្ម ស្ងួតឡាប្ងួមទឹកកសិកម្ម ការពង្រីកការតភ្ជាប់ផ្លូវទៅកសិដ្ឋាន ការផ្តល់អគ្គិសនីដែលមានតម្លៃអនុគ្រោះដល់សហគមន៍កសិកម្ម ជំរុញការវិនិយោគវិស័យឯកជនក្នុងការផលិតនិងកែច្នៃផលិតផលកសិកម្ម លទ្ធភាពទទួលបានឥណទានជនបទ និងការសម្រួលកសិពាណិជ្ជកម្មឱ្យបានល្អប្រសើរ។

គោលដៅយុទ្ធសាស្ត្រទី៣ : "បង្កើនការគ្រប់គ្រងធនធានដីកសិកម្ម ព្រៃឈើ និងជលផលប្រកបដោយនិរន្តរភាព"

គោលដៅយុទ្ធសាស្ត្រនេះគឺយកចិត្តទុកដាក់ខ្ពស់ចំពោះការគ្រប់គ្រងដីកសិកម្ម ទឹក ព្រៃឈើ អនុផលព្រៃឈើនិងសត្វព្រៃ ក៏ដូចជាធនធានជលផលប្រកបដោយប្រសិទ្ធភាពនិងនិរន្តរភាព។ បង្កើនភាពធន់នឹងអាកាសធាតុក្នុងប្រព័ន្ធផលិតកម្ម និងសម្រួលដល់ការផ្លាស់ប្តូរប្រព័ន្ធស្បៀង ឆ្ពោះទៅរកការផ្គត់ផ្គង់ចំណីអាហារដែលមានតម្លៃសមរម្យ មានសុវត្ថិភាព និងមានជីវជាតិ។

គោលដៅយុទ្ធសាស្ត្រទី៤ : "ពង្រឹងអភិបាលកិច្ចនិងអភិវឌ្ឍន៍ធនធានមនុស្សក្នុងវិស័យកសិកម្ម"

គោលដៅយុទ្ធសាស្ត្រនេះគឺផ្តោតលើការពង្រឹងការគ្រប់គ្រងស្ថាប័ន ការអនុវត្តច្បាប់និងបទប្បញ្ញត្តិការអភិវឌ្ឍធនធានមនុស្ស ការស្រាវជ្រាវនិងអភិវឌ្ឍន៍ ព្រមទាំងការបណ្តុះបណ្តាលជំនាញបច្ចេកទេសនិងការអប់រំកសិកម្ម រួមទាំងការលើកកម្ពស់សមភាពយេនឌ័រនៅក្នុងវិស័យទាំងមូល។ ការដឹកនាំលើការស្តារស្ថានភាពឡើងវិញពីជំងឺកូវីដ-១៩ ហើយដកស្រង់យកមេរៀននិងបទពិសោធដែលទទួលបាននាពេលនេះយកទៅអនុវត្តគឺជាកិច្ចការចម្បង ដើម្បីឆ្លើយតបនឹងវិបត្តិដែលអាចកើតមាននាពេលអនាគត។

គោលដៅជាយុទ្ធសាស្ត្រនិងលទ្ធផលដែលត្រូវសម្រេចក្នុងវិស័យកសិកម្ម នឹងត្រូវបានបញ្ចូលទៅក្នុងសកម្មភាពគោលនយោបាយលម្អិតតាមអនុវិស័យនីមួយៗ នៅក្នុងកម្មវិធី/គម្រោងប្រតិបត្តិការជាក់លាក់ដែលនឹងត្រូវរៀបចំនៅក្នុងផែនការមេវិស័យកសិកម្មឆ្នាំ២០៣០។

៥- យុទ្ធសាស្ត្រ

ដើម្បីសម្រេចបាននូវគោលបំណងគោលនយោបាយ ក៏ដូចជាចក្ខុវិស័យរបស់រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា វិធានការគោលនយោបាយជាយុទ្ធសាស្ត្រគន្លឹះសំខាន់ៗនឹងត្រូវដាក់ចេញសម្រាប់អនុវត្តពីឆ្នាំ២០២២ ដល់ឆ្នាំ២០៣០រួមមានៈ

ផ្នែកទី១ : ការធ្វើទំនើបកម្មនិងពាណិជ្ជូបនីយកម្មខ្សែច្រវាក់តម្លៃកសិកម្ម

គោលដៅយុទ្ធសាស្ត្រទី១ : "លើកកម្ពស់ខ្សែច្រវាក់ផលិតកម្មកសិកម្មប្រកបដោយភាពប្រកួតប្រជែង"

ក.១- បង្កើនផលិតភាពនិងតម្លៃបន្ថែមនៃខ្សែច្រវាក់តម្លៃដំណាំ

១.១- បង្កើនផលិតភាពដំណាំអាទិភាព (ស្រូវ ដំឡូងមី ពោត ស្វាយចន្ទី ចេក ស្វាយ រុក្ខជាតិលម្អ បន្លែ មៀន/តាងែន ម្រេច អំពៅ ទុរេន ដូង ម្នាស់ ស្រកានាគ ប៊័រ ល្ង ដំឡូងជ្វា និងម្ទេស) តាមរយៈការគាំទ្របច្ចេកទេសកសិកម្មទំនើបដល់កសិករ/អ្នកផលិត និងពង្រឹងសមត្ថភាពសហគមន៍កសិកម្ម។

១.២- បង្កើនពិពិធកម្មក្នុងផលិតកម្មនិងកាត់បន្ថយហានិភ័យពីការដាំដំណាំតែមួយមុខនិងរៀបចំយុទ្ធសាស្ត្រតាមមុខដំណាំនីមួយៗ ដោយប្រើអភិក្រមខ្សែច្រវាក់ផលិតកម្មកសិកម្ម។

១.៣- អភិវឌ្ឍហេដ្ឋារចនាសម្ព័ន្ធគាំទ្រការផលិតនិងបង្កើនការធ្វើយន្តកម្មផលិតកម្មដំណាំ។

១.៤- លើកកម្ពស់ឧស្សាហកម្មគ្រាប់ពូជដំណាំនិងបង្កើនការគ្រប់គ្រងធាតុចូលកសិកម្ម។

១.៥- កែលម្អគុណភាពនិងសុវត្ថិភាពផលិតផលកសិកម្មនិងកសិពាណិជ្ជកម្ម ព្រមទាំងរៀបចំស្តង់ដាផលិតផលកសិកម្មឱ្យបានសមស្រប។

១.៦- កំណត់តំបន់ដាំដុះនិងកសាងផែនទីដាំដុះដំណាំកសិកម្ម។

១.៧- ពង្រឹងការងារស្រាវជ្រាវនិងអភិវឌ្ឍន៍កសិកម្ម និងបង្កើនសមត្ថភាពពិសោធន៍កសិកម្ម។

១.៨- ពង្រឹងសេវាកម្មគាំទ្រនិងការអភិវឌ្ឍធនធានមនុស្សក្នុងផលិតកម្មដំណាំ។

ក.២- បង្កើនផលិតភាពនិងតម្លៃបន្ថែមនៃខ្សែច្រវាក់តម្លៃកៅស៊ូ

២.១- ពង្រឹងនិងកែលម្អខ្សែច្រវាក់តម្លៃផលិតកម្មកៅស៊ូ តាមរយៈការពង្រីកបច្ចេកទេសផលិតកម្មកៅស៊ូប្រកបដោយនិរន្តរភាព ពង្រឹងសហគមន៍កៅស៊ូគ្រួសារ និងអភិវឌ្ឍទីផ្សារកៅស៊ូ។

២.២- ពង្រឹងសមត្ថភាពបច្ចេកទេសសម្រាប់ការស្រាវជ្រាវនិងអភិវឌ្ឍន៍កៅស៊ូ ដោយត្រូវបង្កើនបណ្តាញផ្ទេរបច្ចេកវិទ្យាដល់អ្នកផលិតកៅស៊ូ ដើម្បីបង្កើនគុណភាពនិងផលិតភាពកៅស៊ូ។

២.៣- លើកកម្ពស់ការវិនិយោគផ្ទាល់ពីបរទេសលើការអភិវឌ្ឍកៅស៊ូនិងធនធានហិរញ្ញវត្ថុពីដៃគូអភិវឌ្ឍដើម្បីគាំទ្រផលិតកម្មនិងការអភិវឌ្ឍកៅស៊ូប្រកបដោយចីរភាព។

ក.៣- បង្កើនផលិតភាពនិងតម្លៃបន្ថែមនៅក្នុងខ្សែច្រវាក់តម្លៃផលិតកម្មសត្វ

៣.១- ជំរុញការអនុវត្តក្របខ័ណ្ឌផែនការយុទ្ធសាស្រ្តអភិវឌ្ឍន៍វិស័យបសុសត្វឆ្នាំ២០១៦-២០២៥ និងរៀបចំធ្វើបច្ចុប្បន្នភាពផែនការនេះសម្រាប់អនុវត្តរយៈពេល១០ឆ្នាំទៅមុខទៀត។

៣.២- លើកកម្ពស់ផលិតកម្មសត្វដែលមានភាពប្រកួតប្រជែងនិងបរិយាបន្ន(អនុវត្តការចិញ្ចឹមសត្វល្អ កែលម្អពូជសត្វ បច្ចេកទេស គុណភាព សុវត្ថិភាពចំណី ការបង្កាត់ពូជសត្វ ...)។

៣.៣- លើកកម្ពស់សុខភាពសត្វ សុខុមាលភាពសត្វ និងសុខភាពសាធារណៈ (ជីវសុវត្ថិភាព កាត់បន្ថយអត្រាឈឺស្លាប់សត្វ ផលិតវ៉ាក់សាំង បសុឱសថ ព្យាបាល អនាម័យសត្វ សាច់ និងផលិតផលសត្វ ពិឃាតសត្វដោយសមានធម៌ មន្ទីរពិសោធន៍វិនិច្ឆ័យជំងឺសត្វ ....)។

៣.៤- លើកកម្ពស់ការផ្សព្វផ្សាយលើការអនុវត្តបច្ចេកទេសនិងការបណ្តុះបណ្តាល ព្រមទាំងពង្រឹងការអនុវត្តច្បាប់ និងជំរុញការងារស្រាវជ្រាវសុខភាពសត្វនិងផលិតកម្មសត្វ។

៣.៥- លើកកម្ពស់ភាពជាដៃគូជាមួយវិស័យឯកជន សមាគម/សហគមន៍ចិញ្ចឹមសត្វ និងពង្រឹងកិច្ចសហប្រតិបត្តិការអន្តរជាតិក្នុងអនុវិស័យសុខភាពសត្វនិងផលិតកម្មសត្វ។

៣.៦- សម្របសម្រួលការវិនិយោគឯកជនលើការចិញ្ចឹមសត្វ ការបង្កើតរោងចក្រផលិតចំណីសត្វ ផលិតវ៉ាក់សាំងនិងផលិតបសុឱសថ ព្រមទាំងការកែច្នៃសម្រាប់ការនាំចេញ។

៣.៧- បន្តជំរុញលើកទឹកចិត្តការចិញ្ចឹមសត្វជាលក្ខណៈគ្រួសារតាមទីជនបទ ដែលជាប្រភពចំណូលបន្ថែមរបស់កសិករខ្នាតតូច រួមទាំងផ្តល់ធាតុចូលផលិតកម្មដែលមានផលវិជ្ជមានដល់ការចិញ្ចឹមសត្វ។

ក.៤- លើកកម្ពស់ការអភិវឌ្ឍកសិឧស្សាហកម្មនិងកសិទេសចរណ៍

៤.១- ធ្វើឱ្យប្រសើរឡើងនិងទំនើបកម្មផ្នែកកសិឧស្សាហកម្ម ដោយត្រូវពង្រឹងសមត្ថភាពផលិតដល់សហគ្រាសធុនតូចនិងមធ្យម ឆ្លើយតបតាមស្តង់ដាគុណភាពនិងសុវត្ថិភាពចំណីអាហារ។

៤.២- សិក្សានិងបង្កើតសួនកសិឧស្សាហកម្មនៅកម្ពុជាសម្រាប់ប្រមូលផ្តុំសហគ្រាសកែច្នៃផលិតផលកសិកម្មដើម្បីផលិតបម្រើឱ្យការនាំចេញ។

៤.៣- លើកកម្ពស់កសិទេសចរណ៍ក្នុងខ្សែច្រវាក់ផលិតកម្មនៃវិស័យកសិកម្មនិងជំរុញការអភិវឌ្ឍខ្សែក្រវាត់បៃតង ដើម្បីផ្គត់ផ្គង់ផលិតផលកសិកម្មដល់សេវាកម្មនិងអាជីវកម្មទេសចរណ៍។

៤.៤- ពង្រឹងនិងអភិវឌ្ឍប្រព័ន្ធគ្រប់គ្រង និងត្រួតពិនិត្យលើគុណភាព សុវត្ថិភាពសម្រាប់ផល ផលិតផលកសិកម្មដោយអនុលោមតាមស្តង់ដាជាតិនិងអន្តរជាតិ។

៤.៥- ពង្រឹងនិងអភិវឌ្ឍប្រព័ន្ធទីផ្សារប្រកបដោយនិរន្តរភាព និងបរិយាបន្នសម្រាប់ផល ផលិតផលកសិកម្មតាមយន្តការផលិតកម្មកសិកម្មតាមកិច្ចសន្យា។

ក.៥- បង្កើនផលិតភាពតាមការអនុវត្តបច្ចេកវិទ្យាវៃឆ្លាតក្នុងខ្សែច្រវាក់តម្លៃកសិកម្ម

៥.១- ជំរុញការអនុវត្តបច្ចេកទេសកសិកម្មទំនើប(ប្រព័ន្ធដំណក់ទឹក ការគ្រប់គ្រងសត្វល្អិតចង្រៃ កសិដ្ឋានមានដំបូល/ សំណាញ់)។

៥.២- លើកកម្ពស់ការប្រើប្រាស់ថាមពលកកើតឡើងវិញ សូឡាបូមទឹក ជំរុញសហគ្រាសកសិកម្ម ឱ្យប្រើបច្ចេកវិទ្យាកសិកម្មវៃឆ្លាត និងការកសាងនិងប្រើប្រាស់ឡជីវឧស្ម័ន។

៥.៣- លើកកម្ពស់និងអនុវត្តផលិតកម្មកសិកម្មសរីរាង្គ (CamOrganic) អនុវត្តកសិកម្មល្អ (CamGAP) និងកសិកម្មដែលវៃឆ្លាតនឹងអាកាសធាតុ ជាមួយនឹងការអនុវត្តនូវបច្ចេកវិទ្យាវៃឆ្លាតនិងទំនើប។

៥.៤- ពង្រឹងការផ្សព្វផ្សាយកសិកម្មដោយប្រើបច្ចេកវិទ្យាព័ត៌មាននិងទូរគមនាគមន៍ទំនើបដើម្បីផ្សព្វផ្សាយដល់កសិករទាំងអស់ ដោយប្រើប្រព័ន្ធដែលផ្អែកលើតម្រូវការនិងការគាំទ្រចំគោលដៅប្រកបដោយគុណភាពខ្ពស់។

៥.៥- ប្រើប្រាស់ប្រព័ន្ធបច្ចេកវិទ្យាប្រកបដោយភាពច្នៃប្រឌិតនៅគ្រប់ដំណាក់កាលនៃផលិតកម្មកសិកម្ម ពិសេសក្រោយពេលប្រមូលផល ដើម្បីធានាបាននូវគុណភាព សុវត្ថិភាព និងប្រសិទ្ធភាពខ្ពស់។

ក.៦- បង្កើនផលិតភាពនិងតម្លៃបន្ថែមនៅក្នុងខ្សែច្រវាក់តម្លៃវារីវប្បកម្ម

៦.១- ពង្រឹងការងារស្រាវជ្រាវពូជ ពង្រីកផលិតកម្មពូជ ជំរុញបច្ចេកទេសចិញ្ចឹមទំនើប រួមទាំងស្រាវជ្រាវកែលម្អពូជត្រីធម្មជាតិនិងអភិរក្សពូជត្រីដែលមានតម្លៃសេដ្ឋកិច្ចខ្ពស់ ដើម្បីបង្កាត់ពូជឱ្យបានកាន់តែច្រើន សម្រាប់ចែកចាយលែងក្នុងទន្លេ បឹង ស្រះធម្មជាតិ និងចែកជូនប្រជាពលរដ្ឋ ដើម្បីចិញ្ចឹមតាមបែបធម្មជាតិតាមវាលស្រែ។

៦.២- សិក្សាអំពីសក្តានុពលនៃទីតាំង ហេដ្ឋារចនាសម្ព័ន្ធដែលត្រូវគាំទ្រ និងបរិស្ថានដែលអំណោយផលដើម្បីបង្កើតតំបន់វារីវប្បកម្ម។

៦.៣- ចងក្រងបណ្តុំវារីវប្បករទៅតាមតំបន់នីមួយៗ ដើម្បីបង្កើនសមត្ថភាពផលិតកម្ម ងាយស្រួលក្នុងការផ្តល់បច្ចេកទេស ឥណទាន និងទីផ្សារ។

៦.៤- រៀបចំផែនការផលិតកម្មនិងសកម្មភាពវារីវប្បកម្មជាក់លាក់ទៅតាមប្រភេទវារីសត្វ ព្រមទាំងរៀបចំបង្កើតបណ្តុំអាជីវករ/អ្នកប្រមូលទិញ និងភ្ជាប់ទៅកាន់ទីផ្សារតាមរយៈការអនុវត្តនូវយន្តការ "ផលិតកម្មវារីវប្បកម្មតាមកិច្ចសន្យា" រវាងបណ្តុំវារីវប្បករនិងបណ្តុំអាជីវករ។

៦.៥- សម្របសម្រួលដល់វារីវប្បករក្នុងការទទួលបាននូវតម្លៃអគ្គិសនីសមស្រប ដើម្បីជំរុញការធ្វើវារីវប្បកម្មនិងការបង្កើតរោងចក្រកែច្នៃផលវារីវប្បកម្មសម្រាប់នាំចេញ។

៦.៦- សម្របសម្រួលដល់វារីវប្បករក្នុងការទទួលបាននូវឥណទាន ដែលមានអត្រាការប្រាក់ទាបសមរម្យ តាមរយៈធនាគារអភិវឌ្ឍន៍ជនបទនិងកសិកម្ម។

៦.៧- ពិនិត្យលទ្ធភាពលើការលើកលែងឬព្យួរអាករលើតម្លៃបន្ថែមនិងពន្ធនាំចូលគ្រឿងម៉ាស៊ីន សម្ភារៈបរិក្ខារ និងឧបករណ៍ដែលបម្រើដល់ការជំរុញនិងអភិវឌ្ឍន៍វារីវប្បកម្ម។

៦.៨- សិក្សាលទ្ធភាពបង្កើតតំបន់ពិសេសសម្រាប់ការធ្វើវារីវប្បកម្មទឹកសាបនៅតាមតំបន់ដីសណ្តទន្លេមេគង្គកម្ពុជានិងសិក្សាលទ្ធភាពបង្កើតតំបន់ពិសេសសម្រាប់ការធ្វើវារីវប្បកម្មសមុទ្រសម្រាប់ការនាំចេញ។

៦.៩- រៀបចំផែនការនៃការបង្កើតទីផ្សារផលវារីវប្បកម្មនិងមានការគាំទ្រនូវមធ្យោបាយដឹកជញ្ជូនផលវារីវប្បកម្មទៅដល់កន្លែងចែកចាយនៅតាមរាជធានី/ខេត្តដល់បណ្តុំវារីវប្បករ។

ក.៧- បង្កើនផលិតភាពនិងតម្លៃបន្ថែមនៅក្នុងខ្សែច្រវាក់តម្លៃផលិតកម្មព្រៃឈើនិងសត្វព្រៃ

៧.១- ពង្រឹងនិងកែលម្អខ្សែច្រវាក់តម្លៃផលិតកម្មព្រៃឈើនិងសត្វព្រៃ តាមរយៈការពង្រឹងបច្ចេកវិទ្យាផលិតកម្មនិងកែច្នៃប្រកបដោយនិរន្តរភាព និងពង្រឹងសមត្ថភាពសហគមន៍ព្រៃឈើ។

៧.២- ពង្រឹងសមត្ថភាពបច្ចេកទេសសម្រាប់ការស្រាវជ្រាវ និងអភិវឌ្ឍន៍ព្រៃឈើនិងសត្វព្រៃដោយបង្កើនបណ្តាញផ្ទេរបច្ចេកវិទ្យាដល់អ្នកពាក់ព័ន្ធដើម្បីបង្កើនគុណភាពនិងផលិតភាពព្រៃឈើនិងសត្វព្រៃ ពិសេសបង្កើនសមត្ថភាពបច្ចេកទេសក្នុងការសិក្សា ពិសោធន៍ស្រាវជ្រាវប្រភេទពូជឈើឆាប់ផ្តល់ផលមានប្រសិទ្ធភាពសេដ្ឋកិច្ចខ្ពស់។

៧.៣- លើកកម្ពស់ការវិនិយោគផ្ទាល់ពីបរទេសលើការអភិវឌ្ឍព្រៃឈើនិងសត្វព្រៃ និងធនធានហិរញ្ញវត្ថុពីដៃគូអភិវឌ្ឍ ដើម្បីគាំទ្រផលិតកម្មនិងការអភិវឌ្ឍព្រៃឈើនិងសត្វព្រៃប្រកបដោយចីរភាព។

៧.៤- បង្កើនផលិតកម្មព្រៃឈើដែលមានភាពប្រកួតប្រជែងនិងបរិយាបន្ន តាមរយៈការជំរុញការអនុវត្តគម្រោងសហការដាំព្រៃឈើឡើងវិញ ពិសេសដាំប្រភេទពូជឈើដែលមានតម្លៃសេដ្ឋកិច្ចខ្ពស់។

៧.៥- លើកកម្ពស់ការផ្សព្វផ្សាយ ការពង្រឹងសមត្ថភាព ការបណ្តុះបណ្តាល និងការផ្សព្វផ្សាយការអនុវត្តបច្ចេកទេស ព្រមទាំងពង្រឹងការអនុវត្តច្បាប់និងគោលនយោបាយ។

៧.៦- លើកកម្ពស់ភាពជាដៃគូជាមួយវិស័យឯកជននិងពង្រឹងកិច្ចសហប្រតិបត្តិការអន្តរជាតិក្នុងអនុវិស័យព្រៃឈើនិងសត្វព្រៃ។

៧.៧- ពង្រឹងការគ្រប់គ្រងនិងបច្ចេកទេសកែច្នៃឈើដាំឱ្យស្របតាមស្តង់ដា សម្រាប់បម្រើដល់ការនាំចេញនូវផលិតផលឈើដាំ។

គ.៨- ពង្រឹងប្រព័ន្ធស្បៀងអាហារប្រកបដោយនិរន្តរភាព

៨.១- អនុវត្តវិធានការបច្ចេកទេសសំដៅធ្វើឱ្យមាននូវអាហារដែលមានសុវត្ថិភាពនិងមានអាហារូបត្ថម្ភគ្រប់គ្រាន់ដើម្បីកាត់បន្ថយបញ្ហាអាហារូបត្ថម្ភគ្រប់ទម្រង់ ដោយរួមបញ្ចូលការលើកកម្ពស់យេនឌ័រ។

៨.២- ជំរុញឱ្យមានប្រពន្ធ័ស្បៀងអាហារកាន់តែមានប្រសិទ្ធភាព បរិយាបន្ន និងធន់ជាងមុនដែលអាចបំពេញសេចក្តីត្រូវការរបស់អ្នកប្រើប្រាស់ ដោយត្រូវជំរុញការធ្វើទំនើបកម្មនៃផលិតកម្មស្បៀងអាហារ។

៨.៣- អនុវត្តផែនទីបង្ហាញផ្លូវស្តីពីប្រព័ន្ធស្បៀងសម្រាប់ការអភិវឌ្ឍប្រកបដោយចីរភាពនៅកម្ពុជាឆ្នាំ២០៣០។

៨.៤- អនុវត្តនូវវិធានការកាត់បន្ថយការបាត់បង់ស្បៀងតាមបណ្តោយខ្សែច្រវាក់តម្លៃកសិកម្ម។

គ.៩- ជំរុញការប្រើប្រាស់បច្ចេកវិទ្យាឌីជីថលក្នុងការអភិវឌ្ឍខ្សែច្រវាក់តម្លៃកសិកម្ម

៩.១- រៀបចំយុទ្ធសាស្ត្រកសិកម្មអេឡិចត្រូនិកនិងបង្កើតប្រព័ន្ធគាំទ្រកសិកម្មតាមបែបឌីជីថលដើម្បីជំរុញផលិតកម្មកសិកម្ម រួមទាំងការចែករំលែកព័ត៌មានបច្ចេកទេសកសិកម្មទាន់ពេលវេលា។

៩.២- បង្កើតនិងអនុវត្តឧបករណ៍សម្រាប់ឌីជីថលនីយកម្មក្នុងការអប់រំ ការបណ្តុះបណ្តាល និងការងារផ្សព្វផ្សាយកសិកម្ម ព្រមទាំងលើកទឹកចិត្តដល់ការប្រើប្រាស់ឧបករណ៍ឌីជីថល និងឧបករណ៍ឆ្លាតវៃដោយកសិករទាំងបុរសនិងស្ត្រី។

៩.៣- បង្កើតនិងសម្របសម្រួលដល់ការប្រើប្រាស់វេទិកាឌីជីថលសម្រាប់កសិពាណិជ្ជកម្ម។

៩.៤- ផ្តល់សេវាកម្មដោយប្រើបច្ចេកវិទ្យាឌីជីថល ជាពិសេសគាំទ្រដល់ប្រព័ន្ធផ្តល់វិញ្ញាបនបត្រការចេញលិខិតអនុញ្ញាតនានា ការផ្លាស់ប្តូរព័ត៌មាន និងការផ្សព្វផ្សាយព័ត៌មានសាធារណៈសមស្របតាមតម្រូវការជាតិនិងអន្តរជាតិ។

៩.៥- គាំទ្រដល់ការអភិវឌ្ឍនិងការគ្របដណ្តប់ទូលំទូលាយនៃបណ្តាញឌីជីថលនៅទូទាំងប្រទេសកម្ពុជា រួមទាំងតំបន់ជនបទនិងតំបន់កសិកម្ម ដើម្បីសម្រួលដល់ការប្រើប្រាស់បច្ចេកវិទ្យាព័ត៌មាននិងទូរគមនាគមន៍។

៩.៦- អនុវត្តសាកល្បងសេវាផ្សព្វផ្សាយកសិកម្មដែលប្រើបច្ចេកវិទ្យាព័ត៌មាននិងទំនាក់ទំនង ទំនើបលើបច្ចេកវិទ្យាកសិកម្មជាក់លាក់និងវិស័យអាទិភាព(ផលិតកម្មស្រូវ កៅស៊ូ សត្វ និងវារីវប្បកម្មជាដើម)។

៩.៧- អនុវត្តសាកល្បងគំនិតនៃការដាក់បញ្ចូលកសិករវ័យក្មេងជាអ្នកសម្របសម្រួលបន្ថែមលើភ្នាក់ងារផ្សព្វផ្សាយកសិកម្ម ដែលទទួលការបណ្តុះបណ្តាលលើបច្ចេកវិទ្យាព័ត៌មាននិងទំនាក់ទំនង ដែលគាំទ្រដោយអ្នកអភិវឌ្ឍបច្ចេកវិទ្យាវៃឆ្លាត។

៩.៨- ពង្រឹងការអនុវត្តប្រព័ន្ធបញ្ជរតែមួយជាតិ (National Single Window)។

៩.៩- សម្របសម្រួលការស្រាវជ្រាវនិងអនុវត្តសាកល្បងវេទិកាឌីជីថលសម្រាប់កៀរគរការវិនិយោគសាធារណៈលើការដាំឈើវិបុលកម្មនិងចិញ្ចឹមសត្វព្រៃ។

ក.១០- ធ្វើឱ្យប្រសើរឡើងនូវលទ្ធភាពចូលទៅកាន់ទីផ្សារសម្រាប់ កសិករខ្នាតតូចនិងមធ្យម

១០.១- បង្កើតនិងពង្រឹងសហគមន៍កសិកម្មដើម្បីកែលម្អលទ្ធភាពចូលទៅកាន់ទីផ្សារ តាមរយៈកិច្ចព្រមព្រៀងអាជីវកម្មឬយន្តការផលិតកម្មកសិកម្មតាមកិច្ចសន្យា។

១០.២- ធ្វើឱ្យប្រសើរឡើងនូវលទ្ធភាពចូលទៅកាន់ទីផ្សារសម្រាប់កសិករខ្នាតតូចនិងមធ្យមតាមរយៈការរៀបចំផ្សព្វផ្សាយតាំងលក់ផលិតផលកសិកម្មនៅតាមបណ្តារាជធានីខេត្ត។

១០.៣- ជំរុញការអនុវត្តបច្ចេកទេសសមស្របនិងធាតុចូល ដើម្បីធានាការចំណាយទាបនៃផលិតកម្មសំដៅបង្កើនការប្រកួតប្រជែងរបស់កសិករខ្នាតតូចនិងមធ្យម។

១០.៤- បង្កើតលទ្ធភាពចូលទៅកាន់ទីផ្សារ ជាមួយនឹងតម្លៃថេរក្នុងរដូវប្រមូលផល (ចងក្រងបណ្តុំអាជីវកម្ម ដោយភ្ជាប់ទីផ្សារតាមយន្តការផលិតកម្មកសិកម្មតាមកិច្ចសន្យា)។

១០.៥- ធ្វើឱ្យប្រសើរឡើងនូវការផ្សារភ្ជាប់ខ្សែច្រវាក់តម្លៃក្នុងចំណោមតួអង្គនានា ដោយត្រូវផ្សព្វផ្សាយដល់កសិករក្នុងការរៀបចំការផលិតនូវផលិតផលកសិកម្ម ស្របគ្នាជាមួយតម្រូវការផ្គត់ផ្គង់លើទីផ្សារ។

១០.៦- ពង្រីកសេវាកម្មព័ត៌មានទីផ្សារកសិកម្មបែបឌីជីថលដល់កសិករខ្នាតតូចនិងមធ្យម សំដៅភ្ជាប់ទីផ្សារកសិកម្មនិងកសាងទំនុកចិត្តក្នុងចំណោមតួអង្គនៃខ្សែច្រវាក់តម្លៃកសិកម្ម។

១០.៧- បង្កើតបណ្តុំអាជីវកម្មរបស់កសិករនិងអ្នកកែច្នៃកសិផលសម្រាប់បង្កភាពងាយស្រួលក្នុងការចែកចាយនិងគ្រប់គ្រងតម្លៃទីផ្សារ។

១០.៨- ជំរុញការបញ្ចូលសកម្មភាពទេសចរណ៍និងអេកូទេសចរណ៍ទៅក្នុងសហគមន៍កសិកម្ម សហគមន៍ព្រៃឈើ សហគមន៍នេសាទ និងសហគមន៍ដែលមានសក្តានុពលផ្សេងទៀត។

ផ្នែកទី២ : ការវិនិយោគសាធារណៈនិងឯកជនក្នុងវិស័យកសិកម្ម

គោលដៅយុទ្ធសាស្ត្រទី២ : "បង្កើនការគាំទ្រហេដ្ឋារចនាសម្ព័ន្ធកសិកម្មនិងការសម្រួលកសិពាណិជ្ជកម្ម"

២.១- បង្កើនប្រសិទ្ធភាពនៃការស្រោចស្រពកសិកម្ម

១.១- ធ្វើឱ្យប្រសើរឡើងនូវការគ្រប់គ្រងនិងអភិវឌ្ឍន៍ធនធានមនុស្សផ្នែកធារាសាស្ត្រកសិកម្ម។

១.២- គ្រប់គ្រងនិងអភិវឌ្ឍធនធានទឹកនិងការអនុវត្តការពង្រីកប្រព័ន្ធធារាសាស្ត្រ។

១.៣- គ្រប់គ្រងទឹកជំនន់និងគ្រោះរាំងស្ងួត។

១.៤- គ្រប់គ្រងព័ត៌មានស្តីពីធនធានទឹកនិងឧតុនិយម។

១.៥- បង្កើនការការពារនិងអភិរក្សធនធានទឹក។

១.៦- ធ្វើផែនទីនិងកំណត់តំបន់ស្រោចស្រពកសិកម្មដើម្បីធ្វើផែនការផលិតកម្មកសិកម្មសមស្រប។

១.៧- ការកំណត់និងធ្វើអាទិភាពដល់តំបន់សក្តានុពលសម្រាប់ប្រព័ន្ធធារាសាស្ត្រ។

១.៨- សាងសង់និងស្តារស្ថានីយបូមទឹកសម្រាប់បម្រើឱ្យការងារកសិកម្ម។

១.៩- បង្កើនប្រសិទ្ធភាពនៃការប្រើប្រាស់ទឹកក្នុងតំបន់កសិកម្មដែលទទួលបានការស្រោចស្រព។

១.១០- ជំរុញលើកទឹកចិត្តស្តារព្រែក បឹង អូរ ស្រះ ត្រពាំងធម្មជាតិ សម្រាប់ស្តុកទឹកអន្តរាគមន៍ពេលមានគ្រោះរាំងស្ងួតជាអន្តរកាល និងជួយពន្លឿនការរំដោះទឹកជំនន់ផងដែរ។

២.២- ពង្រីកការភ្ជាប់ផ្លូវចូលទៅកសិដ្ឋានបណ្តាញអគ្គិសនីនិងការដឹកជញ្ជូនផលិតផលកសិកម្ម

២.១- បង្កើនថវិកាវិនិយោគដើម្បីកសាងនិងអភិវឌ្ឍហេដ្ឋារចនាសម្ព័ន្ធរូបវន្តគាំទ្រកសិកម្ម និងត្រូវពង្រីកការតភ្ជាប់ផ្លូវចូលទៅកសិដ្ឋាន ទីផ្សារ និងសហគ្រាសកសិកម្មឱ្យបានល្អប្រសើរ។

២.២- ពង្រីកការគ្របដណ្តប់និងបង្កើនស្ថិរភាពនៃការផ្គត់ផ្គង់ ដោយសាងសង់ស្ថានីយបន្ថែមនៅតំបន់សក្តានុពលកសិកម្ម ពិសេសពង្រីកបណ្តាញអគ្គិសនីសម្រាប់ផលិតកម្មកសិកម្មក្នុងសហគមន៍កសិកម្ម និងសហគ្រាសកែច្នៃផលិតផលកសិកម្ម។

២.៣- ពិនិត្យលទ្ធភាពបង្កើនថវិកានិងគ្រប់គ្រងមូលនិធិអគ្គិសនីភាវូបនីយកម្មជនបទ ដើម្បីជួយដល់ការប្រើប្រាស់អគ្គិសនីសម្រាប់ការងារផលិតកម្មកសិកម្ម។

២.៤- ពង្រីកប្រព័ន្ធឡូហ្ស៊ីស្ទិកសម្រាប់ផលិតផលកសិកម្ម ដើម្បីផ្តល់នូវការដឹកជញ្ជូនប្រកបដោយប្រសិទ្ធភាព ឆ្លើយតបទៅនឹងតម្រូវការដឹកជញ្ជូនកសិផល រួមទាំងការរៀបចំបង្កើតផ្សារបោះដុំកសិផល និងហេដ្ឋារចនាសម្ព័ន្ធគាំទ្រក្រោយពេលប្រមូលផលចាំបាច់ផ្សេងទៀត។

២.៣- លើកកម្ពស់ការវិនិយោគកសិកម្មនិងកិច្ចសម្រួលកសិពាណិជ្ជកម្ម

៣.១- ជំរុញវិស័យឯកជនឱ្យបង្កើនការវិនិយោគក្នុងវិស័យកសិកម្ម កសិឧស្សាហកម្ម ពង្រឹងភាពជាដៃគូក្នុងការអភិវឌ្ឍកសិកម្ម ព្រមទាំងធ្វើឱ្យប្រសើរឡើងនូវបរិយាកាសធុរកិច្ចនិងវិនិយោគ។

ផ្នែកទី២ : ការវិនិយោគសាធារណៈនិងឯកជនក្នុងវិស័យកសិកម្ម

គោលដៅយុទ្ធសាស្រ្តទី២ : "បង្កើនការគាំទ្រហេដ្ឋារចនាសម្ព័ន្ធកសិកម្មនិងការសម្រួលកសិពាណិជ្ជកម្ម"

២.១- បង្កើនប្រសិទ្ធភាពនៃការស្រោចស្រពកសិកម្ម

១.១- ធ្វើឱ្យប្រសើរឡើងនូវការគ្រប់គ្រងនិងអភិវឌ្ឍន៍ធនធានមនុស្សផ្នែកធារាសាស្ត្រកសិកម្ម។

១.២- គ្រប់គ្រងនិងអភិវឌ្ឍធនធានទឹកនិងការអនុវត្តការពង្រីកប្រព័ន្ធធារាសាស្ត្រ។

១.៣- គ្រប់គ្រងទឹកជំនន់និងគ្រោះរាំងស្ងួត។

១.៤- គ្រប់គ្រងព័ត៌មានស្តីពីធនធានទឹកនិងឧតុនិយម។

១.៥- បង្កើនការការពារនិងអភិរក្សធនធានទឹក។

១.៦- ធ្វើផែនទីនិងកំណត់តំបន់ស្រោចស្រពកសិកម្មដើម្បីធ្វើផែនការផលិតកម្មកសិកម្មសមស្រប។

១.៧- ការកំណត់និងធ្វើអាទិភាពដល់តំបន់សក្តានុពលសម្រាប់ប្រព័ន្ធធារាសាស្ត្រ។

១.៨- សាងសង់និងស្តារស្ថានីយបូមទឹកសម្រាប់បម្រើឱ្យការងារកសិកម្ម។

១.៩- បង្កើនប្រសិទ្ធភាពនៃការប្រើប្រាស់ទឹកក្នុងតំបន់កសិកម្មដែលទទួលបានការស្រោចស្រព។

១.១០- ជំរុញលើកទឹកចិត្តស្តារព្រែក បឹង អូរ ស្រះ ត្រពាំងធម្មជាតិ សម្រាប់ស្តុកទឹកអន្តរាគមន៍ពេលមានគ្រោះរាំងស្ងួតជាអន្តរកាល និងជួយពន្លឿនការរំដោះទឹកជំនន់ផងដែរ។

២.២- ពង្រីកការតភ្ជាប់ផ្លូវចូលទៅកសិដ្ឋានបណ្តាញអគ្គិសនីនិងការដឹកជញ្ជូនផលិតផលកសិកម្ម

២.១- បង្កើនថវិកាវិនិយោគដើម្បីកសាងនិងអភិវឌ្ឍហេដ្ឋារចនាសម្ព័ន្ធរូបវន្តគាំទ្រកសិកម្ម និងត្រូវពង្រីកការតភ្ជាប់ផ្លូវចូលទៅកសិដ្ឋាន ទីផ្សារ និងសហគ្រាសកសិកម្មឱ្យបានល្អប្រសើរ។

២.២- ពង្រីកការគ្របដណ្តប់និងបង្កើនស្ថិរភាពនៃការផ្គត់ផ្គង់ ដោយសាងសង់ស្ថានីយបន្ថែមនៅតំបន់សក្តានុពលកសិកម្ម ពិសេសពង្រីកបណ្តាញអគ្គិសនីសម្រាប់ផលិតកម្មកសិកម្មក្នុងសហគមន៍កសិកម្ម និងសហគ្រាសកែច្នៃផលិតផលកសិកម្ម។

២.៣- ពិនិត្យលទ្ធភាពបង្កើនថវិកានិងគ្រប់គ្រងមូលនិធិអគ្គិសនីភាវូបនីយកម្មជនបទ ដើម្បីជួយដល់ការប្រើប្រាស់អគ្គិសនីសម្រាប់ការងារផលិតកម្មកសិកម្ម។

២.៤- ពង្រីកប្រព័ន្ធឡូហ្ស៊ីស្ទិកសម្រាប់ផលិតផលកសិកម្ម ដើម្បីផ្តល់នូវការដឹកជញ្ជូនប្រកបដោយប្រសិទ្ធភាព ឆ្លើយតបទៅនឹងតម្រូវការដឹកជញ្ជូនកសិផល រួមទាំងការរៀបចំបង្កើតផ្សារបោះដុំកសិផល និងហេដ្ឋារចនាសម្ព័ន្ធគាំទ្រក្រោយពេលប្រមូលផលចាំបាច់ផ្សេងទៀត។

២.៣- លើកកម្ពស់ការវិនិយោគកសិកម្មនិងកិច្ចសម្រួលកសិពាណិជ្ជកម្ម

៣.១- ជំរុញវិស័យឯកជនឱ្យបង្កើនការវិនិយោគក្នុងវិស័យកសិកម្ម កសិឧស្សាហកម្ម ពង្រឹងភាពជាដៃគូក្នុងការអភិវឌ្ឍកសិកម្ម ព្រមទាំងធ្វើឱ្យប្រសើរឡើងនូវបរិយាកាសធុរកិច្ចនិងវិនិយោគ។

៣.២ លើកទឹកចិត្តនិងផ្តល់ការថែទាំការវិនិយោគក្នុងស្រុកនិងបរទេសក្នុងវិស័យកសិកម្មតាមរយៈការបង្កើតគោលនយោបាយ បទប្បញ្ញត្តិពាក់ព័ន្ធ និងជំរុញការអនុវត្តច្បាប់ស្តីពីវិនិយោគ។

៣.៣ សម្របសម្រួលវិនិយោគលើការបង្កើតតំបន់សេដ្ឋកិច្ចពិសេសសម្រាប់កែច្នៃផលិតផលកសិកម្មនាំចេញ។

៣.៤ ពង្រីកភាពជាដៃគូរវាងវិស័យសាធារណៈនិងផ្នែកឯកជន ពិសេសការបង្កើតសហព័ន្ធកសិឧស្សាហកម្មកម្ពុជា។

៣.៥ បន្តកែទម្រង់និងការពង្រឹងសមត្ថភាពស្ថាប័នក្នុងការផ្តល់សេវា កាត់បន្ថយចំណាយលើការធ្វើធុរកិច្ច ដោយពិនិត្យជាចាំបាច់លើបញ្ហាបទប្បញ្ញត្តិ នីតិវិធីនៃការអនុវត្ត សំដៅបង្កើនប្រសិទ្ធភាពនៃការផ្តល់សេវាសាធារណៈ។

៣.៦ លើកទឹកចិត្តបង្កើតនិងពង្រីកភាពជាដៃគូរវាងរដ្ឋនិងឯកជន លើការបង្កើតរោងចក្រផលិតជីកសិកម្មនិងចំណីសត្វក្នុងស្រុកឱ្យបានគ្រប់គ្រាន់ ដើម្បីធានាការផ្គត់ផ្គង់ជីនិងចំណីសត្វមានគុណភាពខ្ពស់ ថ្លៃសមស្របដែលធានាបាននូវផលិតផលកសិកម្មមានទិន្នផល និងសុវត្ថិភាពខ្ពស់ សម្រាប់ប្រជែងបានទាំងក្នុងស្រុក តំបន់ និងទីផ្សារអន្តរជាតិ។

៣.៧ លើកកម្ពស់ការវិនិយោគទៅលើវិបុលកម្មសត្វព្រៃដើម្បីអភិវឌ្ឍសេដ្ឋកិច្ចគ្រួសារ ដោយបង្កលក្ខណៈអំណោយផលដែលផ្តល់ការលើកទឹកចិត្តវិស័យឯកជន នៅក្នុងការធ្វើវិបុលកម្មសត្វព្រៃ។

៣.៨ ជំរុញការវិនិយោគលើគម្រោងបង្កើតមូលដ្ឋានឧស្សាហកម្មកែច្នៃឈើដាំ។

ខ.៤ បង្កើនធនធានហិរញ្ញវត្ថុនិងឥណទានក្នុងវិស័យកសិកម្ម

៤.១ បង្កើនការប្រើប្រាស់ថវិកាសាធារណៈប្រកបដោយប្រសិទ្ធភាពនិងប្រសិទ្ធផល ក្នុងការអភិវឌ្ឍវិស័យកសិកម្មដែលឆ្លើយតបនឹងភាពចាំបាច់និងតម្រូវការរបស់អ្នកផលិត អ្នកកែច្នៃនិងអ្នកនាំចេញ។

៤.២ សម្របសម្រួលនិងអភិវឌ្ឍសេវាកម្មហិរញ្ញវត្ថុនិងផលិតផលហិរញ្ញវត្ថុ ស្របតាមតម្រូវការសម្រាប់កសិដ្ឋានខ្នាតតូចនិងមធ្យម និងកសិធុរកិច្ច។

៤.៣ បង្កើនឥណទានសម្រាប់វិស័យកសិឧស្សាហកម្ម ដោយត្រូវបង្កើនទំហំទឹកប្រាក់កម្ចីរបស់ធនាគារអភិវឌ្ឍន៍ជនបទនិងកសិកម្ម និងធនាគារសហគ្រាសខ្នាតតូចនិងមធ្យម ដើម្បីបម្រើសេចក្តីត្រូវការហិរញ្ញវត្ថុរបស់អ្នកពាក់ព័ន្ធកសិឧស្សាហកម្ម។

៤.៤ ជំរុញឱ្យមានការចូលរួមនិងបង្កើនលទ្ធភាពប្រើប្រាស់សេវាធនាគារអភិវឌ្ឍន៍ជនបទ និងកសិកម្មឱ្យកាន់តែច្រើនបន្ថែមទៀត ដើម្បីបម្រើសេចក្តីត្រូវការហិរញ្ញវត្ថុរបស់តួអង្គនានានៅក្នុងខ្សែច្រវាក់តម្លៃ ពិសេសពង្រីកបន្ថែមនូវឥណទានក្រៅពីស្រូវអង្ករ ដោយបង្កើនឥណទានដល់ការចិញ្ចឹមសត្វ ការបង្កើតសត្តឃាតដ្ឋាន ការកែច្នៃផលិតផលសត្វ វារីវប្បកម្ម ការកែច្នៃផល ផលិតផលជលផល ការគាំទ្រសហគមន៍ ការដាំឈើ ការធ្វើវិបុលកម្ម និងចិញ្ចឹមសត្វព្រៃ និងហេដ្ឋារចនាសម្ព័ន្ធគាំទ្រកសិកម្មផ្សេងទៀត។

ផ្នែកទី៣ ៖ កំណើនប្រកបដោយចីរភាពនិងការបង្កើនភាពធន់ទៅនឹងការប្រែប្រួលអាកាសធាតុ

គោលដៅយុទ្ធសាស្ត្រទី៣ ៖ "បង្កើនការគ្រប់គ្រងធនធានដីកសិកម្ម ព្រៃឈើ និងជលផលប្រកបដោយនិរន្តរភាព"

គ.១- លើកកម្ពស់ការគ្រប់គ្រងព្រៃឈើនិងសត្វព្រៃ

១.១- ជំរុញការគ្រប់គ្រងនិងអភិវឌ្ឍព្រៃឈើ មានភាពធន់នឹងការប្រែប្រួលអាកាសធាតុ ដោយត្រូវរៀបចំផែនការអភិវឌ្ឍន៍វិស័យព្រៃឈើសម្រាប់អនុវត្តរយៈពេល១០ឆ្នាំទៅមុខ និងរៀបចំយន្តការអនុវត្តផែនការនេះឱ្យកាន់តែមានប្រសិទ្ធភាពខ្ពស់។

១.២- បង្កើនប្រសិទ្ធភាពក្នុងការអភិវឌ្ឍព្រៃឈើសហគមន៍ ជំរុញការរៀបចំ និងអនុវត្តផែនការគ្រប់គ្រងព្រៃសហគមន៍ រៀបចំគោលការណ៍ណែនាំស្តីពីការចងក្រងផែនការគ្រប់គ្រងព្រៃសហគមន៍និងលើកកម្ពស់ជីវភាពសហគមន៍តាមរយៈការអនុវត្តប្រព័ន្ធកសិរុក្ខកម្ម។

១.៣- ជំរុញការគ្រប់គ្រងនិងអភិវឌ្ឍសត្វព្រៃនិងជីវៈចម្រុះ ពិសេសជំរុញការថែរក្សា ចិញ្ចឹម និងការធ្វើវិបុលកម្មសត្វព្រៃជាលក្ខណៈគ្រួសារនិងកសិដ្ឋាន។

១.៤- ជំរុញការចុះបញ្ជីដីព្រៃឈើ ពង្រឹងការអនុវត្តច្បាប់ស្តីពីព្រៃឈើ និងលិខិតបទដ្ឋានគតិយុត្តពាក់ព័ន្ធនឹងព្រៃឈើនិងសត្វព្រៃឱ្យមានប្រសិទ្ធភាពខ្ពស់។

១.៥- ពង្រឹងការស្រាវជ្រាវដើម្បីគាំទ្រដល់ការអភិវឌ្ឍព្រៃឈើនិងសត្វព្រៃ។

១.៦- ពង្រឹងក្របខ័ណ្ឌស្ថាប័នសម្រាប់ការអនុវត្តការគ្រប់គ្រងប្រកបដោយនិរន្តរភាពទាក់ទងនឹងធនធានព្រៃឈើនិងសត្វព្រៃ។

គ.២- លើកកម្ពស់ការគ្រប់គ្រងធនធានជលផល

២.១- ជំរុញការអនុវត្តក្របខ័ណ្ឌផែនការយុទ្ធសាស្ត្រវិស័យជលផលឆ្នាំ២០១៥-២០២៤ និងរៀបចំធ្វើបច្ចុប្បន្នភាពផែនការនេះសម្រាប់អនុវត្តរយៈពេល១០ឆ្នាំទៅមុខទៀត។

២.២- ពង្រឹងការគ្រប់គ្រងនិងអភិវឌ្ឍន៍សហគមន៍នេសាទ ពិសេសពង្រឹងសមត្ថភាពសហគមន៍នេសាទក្នុងការចូលរួមគ្រប់គ្រងនិងអភិវឌ្ឍន៍ធនធានជលផល និងលើកកម្ពស់ជីវភាពរស់នៅប្រជានេសាទនៅតាមសហគមន៍ ព្រមទាំងពង្រឹងការគ្រប់គ្រងនិងអភិវឌ្ឍន៍សហគមន៍ស្រះជម្រកត្រី។

២.៣- លើកទឹកចិត្តបង្កើនការការពារ អភិរក្សធនធានជលផល នៅតាមបឹង អូរ ព្រែក ទន្លេ សមុទ្រ និងពង្រឹងការគ្រប់គ្រងដែននេសាទ។

២.៤_ ពង្រីកការផ្សព្វផ្សាយជំរុញការចិញ្ចឹមត្រីតាមបែបធម្មជាតិនៅតាមវាលស្រែ តាមទីតាំងណាដែលអាចធ្វើបាន ដើម្បីស្តារត្រីធម្មជាតិឡើងវិញ កែលម្អប្រភពផ្គត់ផ្គង់ត្រីតាមបែបធម្មជាតិ កាត់បន្ថយការប្រើប្រាស់ជីនិងថ្នាំគីមីកសិកម្មដែលបំផ្លាញត្រីនិងជីវៈចម្រុះ។

២.៥_ ជំរុញការស្រាវជ្រាវនិងអភិវឌ្ឍន៍ធនធានជលផលដោយផ្តោតលើការវិភាគខ្សែច្រវាក់តម្លៃ រួមទាំងការគ្រប់គ្រងក្រោយប្រមូលផល។

២.៦_ ជំរុញការអភិវឌ្ឍសមត្ថភាពនិងបច្ចេកវិទ្យាដើម្បីកែលម្អគុណភាពនៃផលរបស់អ្នកនេសាទខ្នាតតូចសម្រាប់សន្តិសុខស្បៀងនិងអាហារូបត្ថម្ភ។

២.៧_ បង្កើនការអភិវឌ្ឍខ្សែច្រវាក់តម្លៃជលផលនិងលើកកម្ពស់ការនាំចេញផល ផលិតផលជលផល។

២.៨_ ជំរុញការអនុវត្តគោលនយោបាយគ្រប់គ្រងជលផលសមុទ្រ។

២.៩_ ពង្រឹងការអនុវត្តច្បាប់ស្តីពីជលផលនិងបទប្បញ្ញត្តិដែលមានស្រាប់ក្នុងការប្រយុទ្ធប្រឆាំងនឹងការនេសាទខុសច្បាប់។

២.១០_ ពង្រឹងសមភាពយេនឌ័រនិងលុបបំបាត់ពលកម្មកុមារក្នុងវិស័យជលផល។

គ.៣_ លើកកម្ពស់ការគ្រប់គ្រងធនធានដីកសិកម្ម

៣.១_ អនុវត្តកម្មវិធីសកម្មភាពជាតិដើម្បីប្រយុទ្ធប្រឆាំងនឹងការធ្លាក់ចុះនៃគុណភាពដី សំដៅរក្សានិងបង្កើនផលិតភាពដីឆ្លើយតបនឹងតម្រូវការក្នុងការអភិវឌ្ឍវិស័យកសិកម្ម ការកែលម្អស្ថានភាពនៃជីវិតរស់នៅរបស់ប្រជាជន ព្រមទាំងក្នុងការរួមចំណែកកាត់បន្ថយនិងបន្សាំជាមួយនឹងការប្រែប្រួលអាកាសធាតុ។

៣.២_ ទប់ស្កាត់ការរេចរឹលដីនិងបង្កើនផលិតភាពដីតាមរយៈការបង្កើតក្របខ័ណ្ឌគោលនយោបាយ ឯកសារបទដ្ឋានគតិយុត្តពាក់ព័ន្ធនិងពង្រីកការអនុវត្តបច្ចេកទេសគ្រប់គ្រងដីកសិកម្ម។

៣.៣_ រៀបចំផែនការសកម្មភាពជាក់លាក់និងអនុវត្តឱ្យបានសកម្ម ដើម្បីទប់ស្កាត់ការខ្សោះជីវជាតិដី គុណភាពទឹក និងការពារធនធានធម្មជាតិ។

៣.៤_ ធ្វើឱ្យប្រសើរឡើងនូវការអភិរក្សដីកសិកម្មរបស់ប្រទេសកម្ពុជា ដោយត្រូវស្តារទីជម្រាល និងសេវាកម្មអេកូឡូស៊ី រួមទាំងការជំរុញអនុវត្តបង្ហាញអំពីការអនុវត្តល្អក្នុងការគ្រប់គ្រងដីកសិកម្មនិងការរៀបចំបង្ហាញអំពីប្រសិទ្ធភាពនៃការបញ្ចូលក្បាលដីរួមគ្នាក្នុងការធ្វើផលិតកម្មកសិកម្មបែបយន្តូបនីយកម្ម។

៣.៥_ ពង្រឹងសមត្ថភាពធនធានមនុស្សក្នុងការអនុវត្តជាក់ស្តែងលើការគ្រប់គ្រងដីនិងទីជម្រាលដោយចីរភាព។

៣.៦_ លើកកម្ពស់កសិកម្មអភិរក្សនិងប្រពលវប្បកម្មនិរន្តរភាពនិងអេកូឡូស៊ី។

៣.៧_ បង្កើនការអនុវត្តនូវយុទ្ធសាស្ត្រឬវិធីសាស្ត្រគាំទ្រវិស័យកសិកម្ម ដោយផ្តោតលើការមិនមានការប្រើប្រាស់ជីគីមីដែលមិនស្របតាមស្តង់ដា ព្រមទាំងជំរុញការដាំកសិកម្មដែលប្រើប្រាស់ជីធម្មជាតិឱ្យមាននិរន្តរភាព។

គ.៤- ពង្រឹងភាពធន់នឹងការប្រែប្រួលអាកាសធាតុ

៤.១- ជំរុញការប្រើប្រាស់ធនធានធម្មជាតិប្រកបដោយនិរន្តរភាព តាមរយៈការបង្កើតនិងអនុវត្តនូវយុទ្ធសាស្ត្រកាត់បន្ថយផលប៉ះពាល់នៃការប្រែប្រួលអាកាសធាតុឆ្នាំ២០៣០។

៤.២- ជំរុញការប្រើប្រាស់ថាមពលកកើតឡើងវិញប្រកបដោយប្រសិទ្ធភាពនិងចីរភាព តាមរយៈការបង្កើតនិងអនុវត្តនូវគោលនយោបាយអភិវឌ្ឍន៍ឡជីវឧស្ម័ន ឆ្ពោះទៅសម្រេចគោលដៅអភិវឌ្ឍន៍ប្រកបដោយចីរភាពនៅកម្ពុជាឆ្នាំ២០៣០។

៤.៣- លើកកម្ពស់ផលិតកម្មកសិកម្មដែលមានមេត្រីភាពបរិស្ថាននិងជំរុញផលិតកម្មដែលមិនប៉ះពាល់ដល់បរិស្ថាន តាមរយៈការអនុវត្តបច្ចេកទេសកសិកម្មអភិរក្ស។

៤.៤- សម្របសម្រួលការអភិវឌ្ឍវិស័យកសិកម្មកម្ពុជាឆ្ពោះទៅរកអព្យាក្រឹតកាបូន(Carbon Neutral)។

៤.៥- អនុវត្តយុទ្ធសាស្ត្រពាក់ព័ន្ធដើម្បីឆ្លើយតបនឹងការប្រែប្រួលអាកាសធាតុ ដែលប៉ះពាល់ដល់ធនធានជលផល រួមទាំងវារីវប្បកម្ម។

៤.៦- សម្រួលសម្រួលគោលដៅអភិវឌ្ឍន៍ដោយចីរភាពទី១២ ដែលជាការប្រើប្រាស់និងផលិតកម្មដោយនិរន្តរភាពឱ្យស្របនឹងគោលនយោបាយនៃការប្រើប្រាស់ដីគីមី។

ផ្នែកទី៤ : ការកែទម្រង់ស្ថាប័ននិងបញ្ហាអន្តរវិស័យ

គោលដៅយុទ្ធសាស្ត្រទី៤ : "ពង្រឹងអភិបាលកិច្ចនិងអភិវឌ្ឍន៍ធនធានមនុស្សក្នុងវិស័យកសិកម្ម"

ឃ.១- ពង្រឹងការគ្រប់គ្រងស្ថាប័ននិងអភិវឌ្ឍន៍ធនធានមនុស្ស

១.១- ធ្វើការកែទម្រង់ការគ្រប់គ្រងស្ថាប័នទៅជារចនាសម្ព័ន្ធដែលមានប្រសិទ្ធភាពជាងមុន រួមទាំងការគ្រប់គ្រងនិងការអភិវឌ្ឍន៍ធនធានមនុស្សប្រកបដោយការគាំទ្រនិងមានប្រសិទ្ធភាពខ្ពស់។

១.២- ពង្រឹងការអនុវត្តគោលនយោបាយធនធានមនុស្សក្នុងវិស័យកសិកម្ម តម្រង់ឆ្ពោះទៅរកការពង្រឹងសមត្ថភាពមនុស្សនិងស្ថាប័នក្នុងវិស័យកសិកម្ម ព្រមទាំងធានាសមភាពយេនឌ័រក្នុងការអភិវឌ្ឍធនធានមនុស្ស។

១.៣- ពង្រឹងគុណភាពនៃការអប់រំកសិកម្មតាមរយៈការអនុវត្តផែនការមេឆ្នាំ២០៣០ របស់គ្រឹះស្ថានអប់រំកសិកម្មនិងបណ្តុះបណ្តាលវិជ្ជាជីវៈក្នុងវិស័យកសិកម្ម សម្រាប់អ្នកពាក់ព័ន្ធទាំងអស់ដើម្បីផ្តល់នូវលទ្ធភាពបង្កើតមុខរបរវិជ្ជាជីវៈដែលទាក់ទាញ ផ្អែកលើគុណផល និងមានចំណូលខ្ពស់។

១.៤- បង្កើនសមត្ថភាពស្រាវជ្រាវសម្រាប់ការអភិវឌ្ឍកសិកម្ម ធ្វើការស្រាវជ្រាវមូលដ្ឋាន និងការស្រាវជ្រាវបែបអនុវត្តដែលផ្សារភ្ជាប់ទៅនឹងតម្រូវការទីផ្សារ ព្រមទាំងត្រូវរៀបចំនិងអនុវត្តគោលនយោបាយស្រាវជ្រាវកសិកម្មកម្ពុជា។

១.៥- ពង្រឹងសមត្ថភាពសេវាផ្សព្វផ្សាយបច្ចេកទេសលើជំនាញផ្នែកកសិកម្ម រុក្ខាប្រមាញ់ និងនេសាទ ទាក់ទាញ ប្រមូលផ្តុំ និងបណ្តុះបណ្តាលបច្ចេកវិទ្យាកសិកម្មថ្មីៗនិងឱជីជីថលដល់កសិករវ័យក្មេង ព្រមទាំងពង្រឹងការតភ្ជាប់រវាងការស្រាវជ្រាវនិងការផ្សព្វផ្សាយកសិកម្ម។

១.៦- បង្កើតប្រព័ន្ធគ្រប់គ្រងទិន្នន័យនិងចុះបញ្ជីកសិកម្ម(ដំណាំ ការចិញ្ចឹមសត្វ ព្រៃឈើ ជលផលជាដើម) ដើម្បីជាមូលដ្ឋានក្នុងការគ្រប់គ្រងនិងព្យាករណ៍ការផ្គត់ផ្គង់ និងតម្រូវការសម្រាប់ដាក់ចេញនូវវិធានការនានាក្នុងការអភិវឌ្ឍវិស័យកសិកម្មទាំងមូល។

ឃ.២- ការរៀបចំតាក់តែងច្បាប់និងលិខិតបទដ្ឋានគតិយុត្តពាក់ព័ន្ធនឹងវិស័យកសិកម្ម

២.១- រៀបចំកសាងច្បាប់ថ្មីៗបន្ថែមទៀតនិងធ្វើវិសោធនកម្មច្បាប់ពាក់ព័ន្ធនឹងវិស័យកសិកម្មឱ្យស្របតាមសភាពការណ៍ជាក់ស្តែង(ធ្វើវិសោធនកម្មច្បាប់ស្តីពីព្រៃឈើនិងច្បាប់ស្តីពីជលផល)។

២.២- ពង្រឹងប្រសិទ្ធភាពនៃការអនុវត្តច្បាប់និងលិខិតបទដ្ឋានគតិយុត្តនានាដែលបានដាក់ចេញឱ្យអនុវត្តដើម្បីពង្រឹងវិស័យកសិកម្មឱ្យកាន់តែមានប្រសិទ្ធភាពខ្ពស់។

២.៣- រៀបចំកសាងលិខិតបទដ្ឋានគតិយុត្តក្រោមច្បាប់(អនុក្រឹត្យ ប្រកាសនានា) និងពិនិត្យលើតម្រូវការកែសម្រួលបទប្បញ្ញត្តិ ដែលគ្រប់គ្រងសកម្មភាពអភិវឌ្ឍន៍កសិកម្ម ដើម្បីផ្តល់បរិយាកាសគាំទ្រដល់អ្នកផលិតផលិតផលកសិកម្ម អ្នកកែច្នៃ និងអ្នកនាំចេញ។

២.៤- ពង្រីកការផ្សព្វផ្សាយនិងការយល់ដឹងជាសាធារណៈលើច្បាប់និងបទប្បញ្ញត្តិដែលទាក់ទងនឹងវិស័យកសិកម្ម។

ឃ.៣- បង្កើនភាពជាអ្នកដឹកនាំក្នុងវិស័យកសិកម្ម

៣.១- ជំរុញការលើកកម្ពស់ភាពជាអ្នកដឹកនាំនិងសមត្ថភាពការងារនៅក្នុងក្រសួងកសិកម្ម រុក្ខាប្រមាញ់ និងនេសាទឱ្យមានសមត្ថភាពគ្រប់គ្រាន់ ដើម្បីគ្រប់គ្រង ដឹកនាំ និងគាំទ្រដល់កិច្ចអភិវឌ្ឍវិស័យកសិកម្ម និងអ្នកពាក់ព័ន្ធក្នុងវិស័យនេះ។

៣.២- ពង្រឹងសមត្ថភាពដើម្បីទាក់ទាញការគាំទ្រនិងអនុវត្តគោលនយោបាយអភិវឌ្ឍន៍វិស័យកសិកម្ម ទាំងនៅថ្នាក់ជាតិនិងថ្នាក់ក្រោមជាតិ។

៣.៣- លើកកម្ពស់ការបញ្ជ្រាបយេនឌ័រនៅគ្រប់ដំណាក់កាលនៃការអនុវត្តគោលនយោបាយអភិវឌ្ឍន៍វិស័យកសិកម្មនិងអភិវឌ្ឍន៍សមត្ថភាពរបស់បុគ្គលិកក្រសួងកសិកម្ម រុក្ខាប្រមាញ់ និងនេសាទក្នុងការអនុវត្ត ដែលគិតគូរពីយេនឌ័រ។

៣.៤- ផ្តល់ចំណេះដឹងបច្ចេកទេសកសិកម្មនិងចំណេះធ្វើជាក់លាក់ ការងារប្រតិបត្តិការ ព្រមទាំងព័ត៌មានចាំបាច់សម្រាប់ការអនុវត្តនិងវាយតម្លៃគោលនយោបាយអភិវឌ្ឍន៍វិស័យកសិកម្មនៅថ្នាក់ក្រោមជាតិ។

៣.៥- ពង្រឹងយន្តការនៃការអនុវត្តរបស់អង្គភាពគ្រប់គ្រងគម្រោងអភិវឌ្ឍន៍កសិកម្ម ដើម្បីបង្កើនការសម្របសម្រួល ការធ្វើសុខដុមនីយកម្មនៃគម្រោងទាំងអស់ឱ្យមានសង្គតិភាព និងជំរុញការអនុវត្តឆ្លើយតបទៅនឹងវិធានការគោលនយោបាយអភិវឌ្ឍន៍វិស័យកសិកម្ម។

៦- យន្តការសម្រាប់អនុវត្តគោលនយោបាយជាតិអភិវឌ្ឍន៍វិស័យកសិកម្ម ឆ្នាំ២០២២-២០៣០

យុទ្ធសាស្ត្រដែលបានរៀបរាប់ខាងលើគឺផ្តោតសំខាន់ទៅលើការរៀបចំនិងការអនុវត្តក្របខ័ណ្ឌគោលនយោបាយជាក់លាក់មួយ ដោយផ្អែកលើយន្តការសហការជិតស្និទ្ធនិងសម្របសម្រួលដើម្បីធានាការអនុវត្តគោលនយោបាយជាតិអភិវឌ្ឍន៍វិស័យកសិកម្មរហូតដល់ឆ្នាំ២០៣០ ប្រកបដោយប្រសិទ្ធភាព។ សសរស្តម្ភគោលនយោបាយតាមផ្នែកទាំងបួនផ្តល់នូវក្របខ័ណ្ឌរួមមួយសម្រាប់គាំទ្រដល់ការអនុវត្តគោលនយោបាយជាតិអភិវឌ្ឍន៍វិស័យកសិកម្មនេះ។ សសរស្តម្ភទាំងបួននេះមិនមែនជាសមាសធាតុដោយឡែកតែឯងនោះទេ ប៉ុន្តែជាការពង្រឹងគ្នាទៅវិញទៅមក ដោយផ្អែកលើសកម្មភាពសម្របសម្រួលនិងការបំពេញបន្ថែមជាមួយនឹងគោលនយោបាយតាមវិស័យផ្សេងៗទៀត។

តួអង្គសំខាន់ៗដែលត្រូវអនុវត្តគោលនយោបាយជាតិអភិវឌ្ឍន៍វិស័យកសិកម្មឆ្នាំ២០២២-២០៣០ រួមមានក្រសួងកសិកម្ម រុក្ខាប្រមាញ់ និងនេសាទ គឺជាស្ថាប័នទទួលខុសត្រូវដឹកនាំការអនុវត្តផ្ទាល់ ដោយមានការចូលរួមពីក្រសួង ស្ថាប័នពាក់ព័ន្ធនានា រដ្ឋបាលថ្នាក់ក្រោមជាតិ ព្រមទាំងមានការចូលរួមពីដៃគូអភិវឌ្ឍ និងវិស័យឯកជនដែរ។ ជំហានទាំងបួនដែលពាក់ព័ន្ធនឹងការបង្កើត ការអនុវត្ត និងការវាយតម្លៃគោលនយោបាយជាតិអភិវឌ្ឍន៍វិស័យកសិកម្មនេះរួមមានៈ

១- **ការប្រឹក្សាពិគ្រោះយោបល់ :** ក្រសួងកសិកម្ម រុក្ខាប្រមាញ់ និងនេសាទ និងក្រុមការងាររៀបចំគោលនយោបាយបានធ្វើការសិក្សាលើឯកសារនិងរបាយការណ៍គោលនយោបាយដែលពាក់ព័ន្ធដើម្បីជាមូលដ្ឋានក្នុងការតាក់តែងគោលនយោបាយនេះ។ ការពិគ្រោះយោបល់គោលនយោបាយនៅថ្នាក់ជាតិនិងថ្នាក់ក្រោមជាតិត្រូវបានធ្វើឡើង។ មន្ត្រីនិងអ្នកជំនាញសំខាន់ៗរបស់រាជរដ្ឋាភិបាលបានចូលរួមផ្តល់យោបល់ ដើម្បីធានាថាគំនិតនិងយោបល់ទាំងនោះត្រូវបានដាក់ចូលទៅក្នុងគោលនយោបាយជាតិអភិវឌ្ឍន៍វិស័យកសិកម្មនេះ។

២- **ក្រសួងស្ថាប័នពាក់ព័ន្ធ ដៃគូអភិវឌ្ឍ និងវិស័យឯកជន :** វិធានការគោលនយោបាយដូចដែលមានចែងក្នុងគោលនយោបាយជាតិអភិវឌ្ឍន៍វិស័យកសិកម្មឆ្នាំ២០២២-២០៣០ ផ្តល់ឱកាសឱ្យអ្នកគាំទ្រផ្នែកបច្ចេកទេសនិងធនធានហិរញ្ញវត្ថុ រួមទាំងវិស័យឯកជននិងដៃគូអភិវឌ្ឍ បង្កើនកិច្ចសហការគ្នាក្នុងការអនុវត្តគោលនយោបាយនេះ ប្រកបដោយប្រសិទ្ធភាពនិងការទទួលខុសត្រូវខ្ពស់ តាមរយៈកិច្ចសម្របសម្រួលពីក្រសួងកសិកម្ម រុក្ខាប្រមាញ់ និងនេសាទ ជាមួយ

ក្រសួងស្ថាប័នពាក់ព័ន្ធ រដ្ឋបាលថ្នាក់ក្រោមជាតិ និងក្រុមការងារបច្ចេកទេស (TWGs) ពាក់ព័ន្ធទាំងអស់។

៣. **ការអនុវត្តនិងការសម្របសម្រួល :** ក្រសួងកសិកម្ម រុក្ខាប្រមាញ់ និងនេសាទ និងក្រុមការងារបច្ចេកទេសនឹងដឹកនាំតាមវិធីសាស្ត្រសម្របសម្រួល សហប្រតិបត្តិការជាមួយក្រសួងស្ថាប័នពាក់ព័ន្ធ រួមទាំងរដ្ឋបាលថ្នាក់ក្រោមជាតិ ក្នុងការអនុវត្តគោលនយោបាយជាតិអភិវឌ្ឍន៍វិស័យកសិកម្ម និងផែនការមេវិស័យកសិកម្មឆ្នាំ២០៣០ ឱ្យមានប្រសិទ្ធភាពខ្ពស់។ ក្រសួងកសិកម្ម រុក្ខាប្រមាញ់ និងនេសាទ ត្រូវអនុវត្តតាមអភិក្រមគោលនយោបាយ "ភាពជាដៃគូរដ្ឋ/ដៃគូអភិវឌ្ឍ វិស័យឯកជន និងអ្នកផលិត/សហគមន៍កសិកម្ម" ដែលនឹងគាំទ្រដល់ដំណើរការនៃការអនុវត្តនេះបានល្អប្រសើរ។

៤. **យន្តការសម្រាប់ការពិនិត្យតាមដាននិងវាយតម្លៃ :** ក្រសួងកសិកម្ម រុក្ខាប្រមាញ់ និងនេសាទ និងក្រសួងស្ថាប័នពាក់ព័ន្ធត្រូវធ្វើរបាយការណ៍ប្រចាំឆ្នាំអំពីវឌ្ឍនភាពនិងនិន្នាការសំខាន់ៗធៀបនឹងសូចនាកររបស់គោលនយោបាយជាតិអភិវឌ្ឍន៍វិស័យកសិកម្មនេះ។ ក្រសួងកសិកម្ម រុក្ខាប្រមាញ់ និងនេសាទ និងតួអង្គសំខាន់ៗទាំងអស់ត្រូវទទួលខុសត្រូវ ដោយត្រួតពិនិត្យនូវភាពសមស្របនៃវិធានការនិងសម្រួលការអនុវត្តរបស់ខ្លួន។ កិច្ចដំណើរការត្រួតពិនិត្យគឺនឹងត្រូវផ្អែកលើយន្តការពិនិត្យតាមដាននិងវាយតម្លៃ ដែលនឹងត្រូវបង្កើតឡើងដោយក្រសួងកសិកម្ម រុក្ខាប្រមាញ់ និងនេសាទ ដោយសហការជាមួយក្រសួងស្ថាប័នពាក់ព័ន្ធនានានិងរដ្ឋបាលថ្នាក់ក្រោមជាតិ។ ប្រព័ន្ធស្ថិតិកសិកម្ម ដែលជាឧបករណ៍តាមដាននិងវាយតម្លៃ ត្រូវតែពង្រឹងឱ្យមានប្រសិទ្ធភាពខ្ពស់។

៧. ធនធានហិរញ្ញវត្ថុ

ការអនុវត្តគោលនយោបាយជាតិអភិវឌ្ឍន៍វិស័យកសិកម្មឆ្នាំ២០២២-២០៣០ ត្រូវការថវិកាពីប្រភពសំខាន់ចំនួនបីគឺ ថវិកាជាតិ ថវិកាដៃគូអភិវឌ្ឍ និងការវិនិយោគរបស់វិស័យឯកជន។ ថវិកាជាតិដែលទទួលបានពីកម្មវិធីកែទម្រង់ការគ្រប់គ្រងហិរញ្ញវត្ថុសាធារណៈរបស់រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា ត្រូវបានបែងចែកឱ្យបានសមស្របទៅតាមក្រសួងស្ថាប័ននិងអង្គភាពបច្ចេកទេសពាក់ព័ន្ធសម្រាប់អនុវត្តសកម្មភាពក្នុងគោលនយោបាយនេះ។ បណ្ដាដៃគូអភិវឌ្ឍពាក់ព័ន្ធនឹងបង្កើតយុទ្ធសាស្ត្រភាពជាដៃគូក្នុងប្រទេសរបស់ខ្លួនដើម្បីឆ្លើយតបទៅនឹងគោលបំណងនិងគោលដៅដែលបានកំណត់នៅក្នុងគោលនយោបាយជាតិនេះ។ ទន្ទឹមនឹងនេះ ស្នើឱ្យវិស័យឯកជនបង្កើនការបណ្ដាក់ទុនវិនិយោគដើម្បីធ្វើទំនើបកម្មវិស័យកសិកម្មផងដែរ។

កម្មវិធីកែទម្រង់ការគ្រប់គ្រងហិរញ្ញវត្ថុសាធារណៈរបស់រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា គឺជាវិធានការគោលនយោបាយដ៏សំខាន់និងបានកំណត់ទិសដៅច្បាស់លាស់ ក្នុងការផ្លាស់ប្ដូរពីប្រព័ន្ធគ្រប់គ្រងថវិកាផ្អែកលើធាតុចូលនិងមជ្ឈការ ទៅជាប្រព័ន្ធគ្រប់គ្រងថវិកាផ្អែកលើសមិទ្ធកម្មនិងវិមជ្ឈការ។ ប្រព័ន្ធគ្រប់គ្រងថវិកាផ្អែកលើលទ្ធផលឬសមិទ្ធកម្មនេះគឺជាប្រព័ន្ធផ្សារភ្ជាប់ការវិភាជន៍ថវិកាទៅនឹងសកម្មភាពដែលជាតម្រូវការ

ជាក់ស្តែងនិងក្នុងក្របខ័ណ្ឌកម្មវិធីច្បាស់លាស់ ឆ្លើយតបនឹងគោលបំណងគោលនយោបាយអាទិភាពរបស់ក្រសួងស្ថាប័ន ក៏ដូចជាគោលនយោបាយរបស់រាជរដ្ឋាភិបាល ដើម្បីធានាថាថវិកាពិតជាដើរតួនាទីសំខាន់និងជាឧបករណ៍បម្រើឱ្យគោលនយោបាយប្រកបដោយភាពស័ក្តិសិទ្ធិនិងប្រសិទ្ធភាព។

ក្រសួងស្ថាប័នពាក់ព័ន្ធត្រូវបន្តដាក់ចេញនូវកម្មវិធី អនុកម្មវិធី និងចង្កោមសកម្មភាពអាទិភាពជាក់លាក់ សំដៅធ្វើការវិភាជន៍ថវិកាជាតិនិងថវិកាដែលបានមកពីដៃគូអភិវឌ្ឍឱ្យបានសមស្រប ឆ្លើយតបទៅនឹងសូចនាករកំណត់ក្នុងគោលនយោបាយនេះ។ ការរៀបចំផែនការយុទ្ធសាស្ត្រថវិកានិងមធ្យោបាយដើម្បីសម្រេចបានរបស់កម្មវិធីទាំងអស់នោះ អាចត្រូវបានកែសម្រួលដោយយោងទៅលើលទ្ធផលការងារ និងធនធានដែលមាន។

ជាមួយគ្នានេះ ក្រសួងនិងស្ថាប័នពាក់ព័ន្ធត្រូវបង្កើតគម្រោងលម្អិតដើម្បីដាក់បញ្ចូលទៅក្នុងកម្មវិធីវិនិយោគសាធារណៈ៣ឆ្នាំរំកិល (PIP) ដោយអនុលោមតាមសេចក្តីណែនាំរបស់រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា និងសម្របសម្រួលដោយក្រសួងផែនការ។ ក្នុងន័យនេះ ដៃគូអភិវឌ្ឍត្រូវពិនិត្យឡើងវិញនូវបញ្ជីគម្រោងនៃកម្មវិធីវិនិយោគសាធារណៈ ដើម្បីប្រើប្រាស់ក្នុងការរៀបចំគម្រោងអភិវឌ្ឍន៍ ស្របតាមទិសដៅនិងសក្តានុពល។

ក្រសួងនិងស្ថាប័នពាក់ព័ន្ធចាំបាច់ត្រូវបន្តខិតខំទាក់ទាញជំនួយបច្ចេកទេសនិងហិរញ្ញវត្ថុពីដៃគូអភិវឌ្ឍនានា ដើម្បីចូលរួមចំណែកក្នុងការអនុវត្តគោលនយោបាយជាតិអភិវឌ្ឍន៍វិស័យកសិកម្មប្រកបដោយជោគជ័យ។ ជាមួយគ្នានេះដែរ ក្រសួងនិងស្ថាប័នពាក់ព័ន្ធនិងដៃគូអភិវឌ្ឍនឹងបន្តប្រើប្រាស់ក្រុមការងារបច្ចេកទេសកសិកម្មនិងទឹក(TWG-AW) ព្រមទាំងក្រុមការងារបច្ចេកទេសចម្រុះស្តីពីកំណែទម្រង់នេសាទ (TWG-F) ក្រុមការងារបច្ចេកទេសស្តីពីកំណែទម្រង់ព្រៃឈើ(TWG-FR) ក្រុមការងារបច្ចេកទេសចម្រុះស្តីពីសន្តិសុខស្បៀងនិងអាហារូបត្ថម្ភ(TWG-FSN) ជាមូលដ្ឋានសម្រាប់កៀរគរជំនួយបច្ចេកទេសនិងហិរញ្ញវត្ថុដើម្បីអនុវត្តគោលនយោបាយអភិវឌ្ឍន៍វិស័យកសិកម្មនេះ។ ក្រសួងនិងស្ថាប័នពាក់ព័ន្ធនឹងបន្តប្រើប្រាស់វេទិការាជរដ្ឋាភិបាលវិស័យឯកជន ដើម្បីទាក់ទាញការវិនិយោគកាន់តែច្រើន ដោះស្រាយបញ្ហាប្រឈមដែលវិស័យឯកជនប្រឈមនិងលើកកម្ពស់សហគ្រិនភាព រួមទាំងសហគ្រាសកសិកម្មខ្នាតតូចនិងមធ្យម ជាពិសេសសហគ្រាសកសិពាណិជ្ជកម្ម និងវិនិយោគិនផ្នែកកែច្នៃផលិតផលកសិកម្ម ដែលជាការរួមចំណែកដ៏សំខាន់ក្នុងការអនុវត្តគោលនយោបាយជាតិអភិវឌ្ឍន៍វិស័យកសិកម្មឆ្នាំ២០២២-២០៣០ ប្រកបដោយប្រសិទ្ធភាពខ្ពស់។

៨- ការពិនិត្យតាមដាននិងវាយតម្លៃ

ការអនុវត្តផែនការការងារក្រោមគោលនយោបាយជាតិអភិវឌ្ឍន៍វិស័យកសិកម្មនេះតម្រូវឱ្យមានការសម្របសម្រួលប្រកបដោយប្រសិទ្ធភាពនិងមានការចូលរួមយ៉ាងសកម្មពីក្រសួង/ស្ថាប័នពាក់ព័ន្ធ និងអង្គភាពបច្ចេកទេស។ ក្រសួងកសិកម្ម រុក្ខាប្រមាញ់ និងនេសាទ គឺជាស្ថាប័ននាំមុខក្នុងការអនុវត្តគោល

នយោបាយជាតិនេះ។ គណៈកម្មាធិការគោលនយោបាយសេដ្ឋកិច្ចនិងហិរញ្ញវត្ថុ ដើរតួយ៉ាងសំខាន់ក្នុងការសម្របសម្រួល ដើម្បីលើកកម្ពស់ការអនុវត្តគោលនយោបាយជាតិអភិវឌ្ឍន៍វិស័យកសិកម្មឱ្យមានប្រសិទ្ធភាពខ្ពស់។ គ្រប់ក្រសួងស្ថាប័ននិងអង្គភាពបច្ចេកទេសដែលទទួលខុសត្រូវក្នុងការអនុវត្ត ក្រោមក្របខ័ណ្ឌគោលនយោបាយជាតិអភិវឌ្ឍន៍វិស័យកសិកម្ម ត្រូវបង្កើតយន្តការនៃការអនុវត្តនិងរាយការណ៍អំពីលទ្ធផលការងារប្រចាំឆ្នាំមកក្រសួងកសិកម្ម រុក្ខាប្រមាញ់ និងនេសាទ ដើម្បីមានមូលដ្ឋានបូកសរុបជូនគណៈកម្មាធិការគោលនយោបាយសេដ្ឋកិច្ចនិងហិរញ្ញវត្ថុ។ ក្រសួងក្រសួងកសិកម្ម រុក្ខាប្រមាញ់ និងនេសាទ ត្រូវរៀបចំការប្រជុំពិភាក្សាកម្រិតបច្ចេកទេស ដើម្បីឱ្យក្រសួងស្ថាប័ននិងអង្គភាពអនុវត្តពាក់ព័ន្ធរាយការណ៍ពីវឌ្ឍនភាព និងបញ្ហាប្រឈមនានាក្នុងពេលអនុវត្ត។

ការពិនិត្យតាមដាននិងវាយតម្លៃអំពីវឌ្ឍនភាពនៅដើមអាណត្តិនឹងត្រូវរៀបចំនៅក្នុងឆ្នាំ២០២៤ ដោយត្រូវចុះសិក្សាលម្អិតនិងប្រមូលព័ត៌មានដើម្បីផ្ទៀងផ្ទាត់សូចនាករដែលបានកំណត់នៅក្នុងកម្រិតនៃវិធានការគោលនយោបាយ។ ការពិនិត្យតាមដាននិងវាយតម្លៃវឌ្ឍនភាពពាក់កណ្តាលអាណត្តិនឹងត្រូវធ្វើឡើងនៅឆ្នាំ២០២៧ ហើយការពិនិត្យតាមដាននិងវាយតម្លៃចុងក្រោយនឹងធ្វើនៅឆ្នាំ២០៣០ ដើម្បីវាយតម្លៃលទ្ធផល ធៀបនឹងសូចនាករដែលបានកំណត់ និងវាស់វែងលទ្ធផលដូចដែលបានបញ្ជាក់នៅក្នុងគោលនយោបាយជាតិនេះ។

ការអនុវត្តគោលនយោបាយជាតិអភិវឌ្ឍន៍វិស័យកសិកម្មប្រកបដោយជោគជ័យ ក៏នឹងអាស្រ័យលើស្ថានការណ៍ក្នុងតំបន់និងពិភពលោក ក៏ដូចជាសភាពការណ៍ក្នុងប្រទេស ដែលអាចជះឥទ្ធិពលដោយផ្ទាល់ឬដោយប្រយោលទៅលើដំណើរការនៃការធ្វើទំនើបកម្មកសិកម្ម ការប្រកួតប្រជែងកសិពាណិជ្ជកម្ម ផលិតភាពនៅក្នុងសេដ្ឋកិច្ចទីផ្សារសេរី និងកម្រិតនៃការវិនិយោគឯកជន។ ក្របខ័ណ្ឌនៃយន្តការពិនិត្យតាមដាននិងវាយតម្លៃនឹងត្រូវបានអនុវត្តនៅគ្រប់កម្រិតទាំងអស់នៅក្នុងកិច្ចការនេះ។ ដើម្បីធានាថាដំណើរការពិនិត្យតាមដាននិងវាយតម្លៃមានភាពរលូន ក្រសួងស្ថាប័នពាក់ព័ន្ធនឹងចាត់តាំងបុគ្គលទទួលខុសត្រូវ (មន្ត្រីជាន់ខ្ពស់) ដើម្បីសម្របសម្រួលនិងរាយការណ៍ជូនក្រសួងកសិកម្ម រុក្ខាប្រមាញ់ និងនេសាទ អំពីវឌ្ឍនភាពនៃការអនុវត្តគោលនយោបាយជាតិអភិវឌ្ឍន៍វិស័យកសិកម្មឆ្នាំ២០២២-២០៣០។

៩- ការគ្រប់គ្រងហានិភ័យ

ការអនុវត្តគោលនយោបាយជាតិអភិវឌ្ឍន៍វិស័យកសិកម្មនេះ ឱ្យទទួលបាននូវភាពជោគជ័យទៅបាន គឺអាស្រ័យទៅលើកត្តាហានិភ័យខាងក្នុងនិងខាងក្រៅ ដែលត្រូវកំណត់ឱ្យឃើញយ៉ាងច្បាស់នូវអត្តសញ្ញាណដែលនាំឱ្យហានិភ័យទាំងនោះត្រូវបានកាត់បន្ថយ។

១- ហានិភ័យខាងក្នុង : ការចូលរួមពីអ្នកពាក់ព័ន្ធនៅគ្រប់កម្រិតដែលជាយន្តការនាំផលការអនុវត្តគោលនយោបាយជាតិអភិវឌ្ឍន៍វិស័យកសិកម្មនេះ ឱ្យទទួលបាននូវភាពជោគជ័យ។ កត្តានេះទាមទាឱ្យ

មានការឯកភាពគ្នា មានឆន្ទៈរួមគ្នា សម្របសម្រួលនូវការអនុវត្តសកម្មភាពនិងការសហការក្នុងភាពជាដៃគូនៃភាគីពាក់ព័ន្ធពីក្រសួងស្ថាប័ន ដៃគូអភិវឌ្ឍ និងវិស័យឯកជន ព្រមទាំងរួមគ្នារកដំណោះស្រាយនូវបញ្ហាប្រឈមដែលកើតមានក្នុងវិស័យកសិកម្ម ដើម្បីឱ្យការអនុវត្តគោលនយោបាយនេះមានប្រសិទ្ធភាព។

២- ហានិភ័យខាងក្រៅ : វិស័យកសិកម្មនៅតែជួបបញ្ហាប្រឈមនិងភាពងាយរងគ្រោះ ទៅនឹងការប្រែប្រួលអាកាសធាតុ។ គ្រោះរាំងស្ងួត ទឹកជំនន់ និងជំងឺផ្សេងៗ បានជះឥទ្ធិពលនិងធ្វើឱ្យប៉ះពាល់ដល់ជីវភាពរស់នៅរបស់កសិករប៉ុណ្ណោះទេ ប៉ុន្តែក៏អាចបង្កើតភាពមិនច្បាស់លាស់នៃការអនុវត្តគោលនយោបាយជាតិអភិវឌ្ឍន៍វិស័យកសិកម្មឆ្នាំ២០២២-២០៣០ផងដែរ។ ជាងនេះទៅទៀត ការកើតឡើងនៃហានិភ័យផ្សេងទៀត ដូចជាជំងឺកូវីដ-១៩ ជំងឺរាតត្បាតជាសកល សង្គ្រាមជាដើម ដែលបានជះឥទ្ធិពលដល់ការអភិវឌ្ឍសេដ្ឋកិច្ចជាតិ បានរំខានដល់ខ្សែច្រវាក់ផ្គត់ផ្គង់និងតម្រូវការ ធ្វើឱ្យប៉ះពាល់ដល់លំហូរពាណិជ្ជកម្មក្នុងតំបន់និងពិភពលោក និងការសម្របសម្រួលកសិពាណិជ្ជកម្ម។

ផែនការគ្រប់គ្រងហានិភ័យនឹងត្រូវបង្កើតឡើងដើម្បីបញ្ចៀសបានឬកាត់បន្ថយជាមុននូវផលប៉ះពាល់ទាំងឡាយដែលអាចកើតមានឡើង។ ជាមួយគ្នានេះដែរ ក្នុងការអនុវត្តគោលនយោបាយនេះ គឺមានជាប់ពាក់ព័ន្ធដល់ការជួយអន្តរាគមន៍ ក៏ដូចជាការលើកទឹកចិត្តពីរដ្ឋ ទាំងផ្នែកពង្រឹងអភិបាលកិច្ច ការគ្រប់គ្រងសមត្ថភាពបច្ចេកទេស ការប្តេជ្ញាចិត្ត និងឆន្ទៈនយោបាយខ្ពស់ សំដៅជួយដោះស្រាយបញ្ហាប្រឈមនានាដែលនឹងជួបប្រទះ ពិសេសការលំបាករបស់វិស័យឯកជនក្នុងការអនុវត្តផែនការវិនិយោគធំៗក្នុងផ្នែកកសិកម្មនិងកសិឧស្សាហកម្ម។

ដើម្បីកាត់បន្ថយហានិភ័យទាំងកត្តាខាងក្នុងនិងខាងក្រៅ ព្រមទាំងបញ្ហាប្រឈម ដែលបានសន្មតនឹងកើតមានក្នុងការអនុវត្តគោលនយោបាយនេះ ក្រសួងកសិកម្ម រុក្ខាប្រមាញ់ និងនេសាទ និងអ្នកពាក់ព័ន្ធពីក្រសួងស្ថាប័ន ដៃគូអភិវឌ្ឍ និងវិស័យឯកជន ត្រូវរួមគ្នាវិភាគនិងរកវិធីសាស្ត្រកាត់បន្ថយ និងគ្រប់គ្រងនូវហានិភ័យ ដែលកើតឡើងជាយថាហេតុ តាមរយៈយន្តការសម្របសម្រួលរបស់គណៈកម្មាធិការគោលនយោបាយសេដ្ឋកិច្ចនិងហិរញ្ញវត្ថុ ក្នុងការដោះស្រាយ ដែលជាយុទ្ធសាស្ត្រសម្រាប់អនុវត្តគោលនយោបាយប្រកបដោយប្រសិទ្ធភាពខ្ពស់។

១០- សេចក្តីសន្និដ្ឋាន

ជារួម គោលនយោបាយជាតិអភិវឌ្ឍន៍វិស័យកសិកម្មឆ្នាំ២០២២-២០៣០ គឺជាក្របខ័ណ្ឌយុទ្ធសាស្ត្ររយៈពេលវែង ដែលផ្តល់ជាផែនទីបង្ហាញផ្លូវទូលំទូលាយមួយ ដើម្បីដឹកនាំវិស័យកសិកម្មកម្ពុជាឆ្ពោះទៅរកកំណើនប្រកបដោយចីរភាពនៅឆ្នាំ២០៣០ ស្របតាមស្ថានភាពសេដ្ឋកិច្ចសង្គមសាកលនិងរួមចំណែកដល់ការសម្រេចបាននូវចក្ខុវិស័យរបស់រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា ក្នុងការប្រែក្លាយប្រទេសកម្ពុជាទៅជាប្រទេសមានចំណូលមធ្យមកម្រិតខ្ពស់នៅឆ្នាំ២០៣០ និងជាប្រទេសមានចំណូលខ្ពស់នៅឆ្នាំ២០៥០។ ឆន្ទៈមោះមុត និងសមត្ថភាពវិជ្ជាជីវៈរបស់ក្រសួងស្ថាប័ន ដែលទទួលបន្ទុកអនុវត្តគោលនយោបាយនេះ នឹងជាកម្លាំងរួមគ្នា

មួយដើម្បីសម្រេចបាននូវគោលដៅគោលនយោបាយ ដូចដែលបានកំណត់និងដើម្បីលើកកម្ពស់កំណើននៃវិស័យកសិកម្មឱ្យមានភាពប្រកួតប្រជែង មានចីរភាព និងមានភាពធន់នឹងការប្រែប្រួលអាកាសធាតុ។ ការរួបរួមក្នុងគោលបំណងតែមួយក្នុងចំណោមអ្នកពាក់ព័ន្ធទាំងអស់ ពិតជាកម្លាំងមួយសម្រាប់ភាពជោគជ័យក្នុងការអនុវត្តគោលនយោបាយជាតិអភិវឌ្ឍន៍វិស័យកសិកម្មជាក់ជាមិនខាន។

ដោយឡែក ក្រសួងស្ថាប័នពាក់ព័ន្ធក៏មានកិច្ចការជាច្រើនទៀត ដែលនឹងត្រូវអនុវត្តក្នុងគោលនយោបាយនេះនិងត្រូវសម្រេចឱ្យបានលទ្ធផលជាក់ស្តែងនាពេលខាងមុខ។ ដើម្បីសម្រេចបាននូវទិសដៅគោលនយោបាយទាំងអស់ខាងលើ គ្រប់អង្គភាពជំនាញពាក់ព័ន្ធក្នុងអនុវិស័យនីមួយៗ ដែលស្ថិតនៅក្រោមការគ្រប់គ្រងរបស់ក្រសួងស្ថាប័នត្រូវតែខិតខំធ្វើយ៉ាងណាអនុវត្តការងារឱ្យបានសកម្មនិងខ្លាំងក្លានូវបណ្តាសកម្មភាពទាំងឡាយដូចដែលបានដាក់ចេញក្នុងគោលនយោបាយនេះ។ ជាមួយគ្នានេះ គណៈកម្មាធិការគោលនយោបាយសេដ្ឋកិច្ចនិងហិរញ្ញវត្ថុ ក៏នឹងត្រូវបង្កើនការសម្របសម្រួលជាមួយក្រសួងស្ថាប័នដទៃទៀតដែលមានភារកិច្ចអនុវត្តនូវសកម្មភាពគោលនយោបាយគាំទ្រដល់ការអភិវឌ្ឍវិស័យកសិកម្ម។

ការប្តេជ្ញាយ៉ាងមុតមាំក្នុងការសម្របសម្រួលនិងអនុវត្តគឺជាមូលដ្ឋាននៃជោគជ័យ ដោយត្រូវប្រែក្លាយផែនការសកម្មភាពដែលមានក្នុងគោលនយោបាយជាតិនេះឱ្យទៅជាការអនុវត្តជាក់ស្តែង តាមរយៈការខិតខំបង្កើននិងប្រើប្រាស់ធនធានក្នុងស្រុក ព្រមទាំងកៀរគរធនធានពីបណ្តាដៃគូអភិវឌ្ឍនិងវិស័យឯកជននានា ក៏ដូចជាការធ្វើសមាហរណកម្មគ្រប់ជ្រុងជ្រោយឱ្យតួអង្គពាក់ព័ន្ធសំខាន់ៗទាំងអស់ចូលរួមអនុវត្តគោលនយោបាយនេះ ឱ្យសម្រេចបាននូវសមិទ្ធផលប្រកបដោយគុណភាពនិងមានប្រសិទ្ធភាពខ្ពស់។

គ្រប់ក្រសួង ស្ថាប័ន រដ្ឋបាលថ្នាក់ក្រោមជាតិ អាជ្ញាធរមានសមត្ថកិច្ចពាក់ព័ន្ធគ្រប់ជាន់ថ្នាក់ ពិតជានឹងចូលរួមសហការអនុវត្តសកម្មភាពការងារ ជាពិសេសសហគមន៍អន្តរជាតិនានានឹងបន្តផ្តល់ជំនួយទាំងបច្ចេកទេសនិងហិរញ្ញវត្ថុ និងលើកទឹកចិត្តកសិករចូលរួមសកម្ម ដើម្បីរួមចំណែកជួយទ្រទ្រង់ដល់ដំណើរការអនុវត្តគោលនយោបាយជាតិអភិវឌ្ឍន៍វិស័យកសិកម្មឆ្នាំ២០២២-២០៣០នេះ ឱ្យទទួលបាននូវលទ្ធផលផ្លែផ្កាជាវិជ្ជមាននិងប្រកបដោយប្រសិទ្ធភាពតាមផែនការនិងការរំពឹងទុក ជាមួយនឹងការប្តេជ្ញាចូលរួមយ៉ាងសកម្មនៅក្នុងដំណើរការអនុវត្ត ដើម្បីសម្រេចបាននូវគោលដៅកាត់បន្ថយភាពក្រីក្រនិងអភិវឌ្ឍន៍ប្រទេសកម្ពុជាឱ្យរីកចម្រើនរុងរឿងនាពេលអនាគត។

ឧបសម្ព័ន្ធ១ : សូចនាករគោលនយោបាយជាតិអភិវឌ្ឍន៍វិស័យកសិកម្មឆ្នាំ២០២២-២០៣០

គោលដៅយុទ្ធសាស្ត្រទី១ : លើកកម្ពស់ខ្សែច្រវាក់ផលិតកម្មកសិកម្មប្រកបដោយភាពប្រកួតប្រជែង

វិធានការគោលនយោបាយ	សូចនាករ	សូចនាករវឌ្ឍនភាព/ សូចនាករសមិទ្ធកម្មបង្ហាញ	មធ្យោបាយផ្ទៀងផ្ទាត់/ ប្រភពទិន្នន័យ
គោលដៅយុទ្ធសាស្ត្រទី១	កំណើនតម្លៃបន្ថែមសរុបនៃផលិតកម្មដំណាំកើនឡើង ៣,១ % ក្នុងមួយឆ្នាំ	តម្លៃបន្ថែមសរុបនៃផលិតកម្មដំណាំកើនឡើងពី១៣ ១៣០ពាន់លានរៀលក្នុងឆ្នាំ២០១៩ ដល់ ១៨ ៣៧២ ពាន់លានរៀលនៅឆ្នាំ២០៣០	ប្រភពទិន្នន័យពីក្រសួងផែនការ (វិទ្យាស្ថានជាតិស្ថិតិ)
	កំណើនតម្លៃបន្ថែមសរុបនៃផលិតកម្មសត្វនឹងកើនឡើង ២,៧% ក្នុងមួយឆ្នាំ	តម្លៃបន្ថែមសរុបនៃផលិតកម្មសត្វកើនឡើងពី ២ ៥០២ពាន់លានរៀលក្នុងឆ្នាំ២០១៩ ដល់ ៣ ៣៥៥ពាន់លានរៀលនៅឆ្នាំ២០៣០	ប្រភពទិន្នន័យពីក្រសួងផែនការ (វិទ្យាស្ថានជាតិស្ថិតិ)
	អត្រា (%) នៃការនាំចេញផលិតផលកសិកម្មកែច្នៃធៀបនឹងការនាំចេញផលិតផលសរុប	អត្រា (%) នៃការនាំចេញផលិតផលកសិកម្មកែច្នៃធៀបនឹងការនាំចេញផលិតផលសរុបកើនពី៥% ក្នុងឆ្នាំ២០១៩ ដល់១៥% នៅឆ្នាំ២០៣០	ប្រភពទិន្នន័យពីក្រសួងពាណិជ្ជកម្ម អគ្គនាយដ្ឋានគយ និងរដ្ឋាករកម្ពុជា

គោលដៅយុទ្ធសាស្ត្រទី២ : បង្កើនការគាំទ្រហេដ្ឋារចនាសម្ព័ន្ធកសិកម្មនិងការសម្រួលកសិពាណិជ្ជកម្ម

វិធានការគោលនយោបាយ	សូចនាករ	សូចនាករវឌ្ឍនភាព/សូចនាករសមិទ្ធកម្មបង្ហាញ	មធ្យោបាយផ្ទៀងផ្ទាត់/ប្រភពទិន្នន័យ
គោលដៅយុទ្ធសាស្ត្រទី២	អត្រា (%) លទ្ធភាពស្រោចស្រពដំណាំស្រូវ (រដូវវស្សា និងរដូវប្រាំង) កើនឡើង	អត្រា (%) លទ្ធភាពស្រោចស្រពដំណាំស្រូវ (រដូវវស្សា និងរដូវប្រាំង) កើនឡើងពី៦១,១៨% ក្នុងឆ្នាំ២០១៩ ដល់ ៧០% នៅឆ្នាំ២០៣០	ក្រសួងធនធានទឹកនិងឧតុនិយម
	អត្រា% (%) នៃសហគមន៍កសិកម្មត្រូវបានជំរុញឱ្យដាក់ពាក្យស្នើសុំការអនុគ្រោះថ្លៃអគ្គិសនីក្នុងវិស័យកសិកម្មស្របតាមក្របខ័ណ្ឌយុទ្ធសាស្ត្រអភិវឌ្ឍន៍វិស័យអគ្គិសនី	យ៉ាងតិច៣០% នៃចំនួនសហគមន៍កសិកម្មទទួលបានការតភ្ជាប់អគ្គិសនីដែលមានតម្លៃអនុគ្រោះនៅឆ្នាំ២០៣០	-ក្រសួងកសិកម្ម រុក្ខាប្រមាញ់ និងនេសាទ -ក្រសួងរ៉ែនិងថាមពល (អាជ្ញាធរអគ្គិសនីកម្ពុជា)
	ប្រវែងផ្លូវជនបទតភ្ជាប់ទៅកសិដ្ឋានកើនឡើង	ប្រវែង(គីឡូម៉ែត្រ) ផ្លូវជនបទតភ្ជាប់ទៅកសិដ្ឋានត្រូវបានសាងសង់	ក្រសួងអភិវឌ្ឍន៍ជនបទ

គោលដៅយុទ្ធសាស្ត្រទី៣ : បង្កើនការគ្រប់គ្រងធនធានដីកសិកម្ម ព្រៃឈើ និងជលផលប្រកបដោយនិរន្តរភាព

វិធានការគោលនយោបាយ	សូចនាករ	សូចនាករវឌ្ឍនភាព/សូចនាករសមិទ្ធកម្មបង្ហាញ	មធ្យោបាយផ្ទៀងផ្ទាត់/ប្រភពទិន្នន័យ
គោលដៅយុទ្ធសាស្ត្រទី៣	តម្លៃបន្ថែមសរុបនៃផលិតផលព្រៃឈើកើនឡើងប្រមាណ ១,២% ក្នុងមួយឆ្នាំ	តម្លៃបន្ថែមសរុបនៃផលិតផលព្រៃឈើកើនឡើងពី១ ៤៩០ ពាន់លានរៀល ក្នុងឆ្នាំ២០១៩ ដល់១ ៦៩៩ពាន់លានរៀល នៅឆ្នាំ២០៣០	ប្រភពទិន្នន័យពីក្រសួងផែនការ (វិទ្យាស្ថានជាតិស្ថិតិ)
	តម្លៃបន្ថែមសរុបនៃផលិតផលនេសាទកើនឡើងយ៉ាងហោចណាស់៤,៣% ក្នុងមួយឆ្នាំ	តម្លៃបន្ថែមសរុបនៃផលិតផលនេសាទកើនឡើងពី៥ ៤៩៣ ពាន់លានរៀល ក្នុងឆ្នាំ២០១៩ ដល់៨ ៧២៩ពាន់លានរៀល នៅឆ្នាំ២០៣០	ប្រភពទិន្នន័យពីក្រសួងផែនការ (វិទ្យាស្ថានជាតិស្ថិតិ)

គោលដៅយុទ្ធសាស្ត្រទី៤ : "ពង្រឹងអភិបាលកិច្ចនិងអភិវឌ្ឍន៍ធនធានមនុស្សក្នុងវិស័យកសិកម្ម"

វិធានការគោលនយោបាយ	សូចនាករ	សូចនាករវឌ្ឍនភាព/សូចនាករសមិទ្ធកម្មបង្ហាញ	មធ្យោបាយផ្ទៀងផ្ទាត់/ប្រភពទិន្នន័យ
គោលដៅយុទ្ធសាស្ត្រទី៤	កែទម្រង់រចនាសម្ព័ន្ធអង្គភាពនៃក្រសួងកសិកម្ម រុក្ខាប្រមាញ់ និងនេសាទ	រចនាសម្ព័ន្ធអង្គភាពរបស់ក្រសួងកសិកម្ម រុក្ខាប្រមាញ់ និងនេសាទត្រូវបានកែសម្រួល	ប្រភពទិន្នន័យពីក្រសួងកសិកម្ម រុក្ខាប្រមាញ់ និងនេសាទ
	ច្បាប់និងលិខិតបទដ្ឋានគតិយុត្តក្រោមច្បាប់ត្រូវបានបង្កើត	- ចំនួនច្បាប់និងលិខិតបទដ្ឋានគតិយុត្តក្រោមច្បាប់ត្រូវបានបង្កើត - ចំនួនច្បាប់ អនុក្រឹត្យ ប្រកាស សេចក្ដីសម្រេច និងលិខិតបទដ្ឋានគតិយុត្តត្រូវបានអនុម័ត និងជំរុញឱ្យអនុវត្ត	ប្រភពទិន្នន័យពីក្រសួងកសិកម្ម រុក្ខាប្រមាញ់ និងនេសាទ
	អត្រានិស្សិតបញ្ចប់ការសិក្សានៅសាកលវិទ្យាល័យ/	- អត្រា (%) នៃនិស្សិតបញ្ចប់ការសិក្សានៅសាកលវិទ្យាល័យ	ប្រភពទិន្នន័យពីក្រសួងកសិកម្ម

	វិទ្យាស្ថានដែលសិក្សាផ្នែកកសិកម្ម ឬមុខជំនាញពាក់ព័ន្ធទទួលបានការងារធ្វើ	- អត្រា (%) នៃនិស្សិតបញ្ចប់ការសិក្សាដែលមានជំនាញវិជ្ជាជីវៈ ទាំងស្ត្រី និងបុរស មានឱកាសបង្កើតការងារ	រុក្ខាប្រមាញ់ និងនេសាទ

ឧបសម្ព័ន្ធ២ : ម៉ាទ្រិកស្ដីពីវិធានការគោលនយោបាយ/ផែនការសកម្មភាពជាក់លាក់

ល.រ.	វិធានការគោលនយោបាយ/ផែនការសកម្មភាព	រយៈពេល/ឆ្នាំ			ស្ថាប័ន/អង្គភាពទទួលខុសត្រូវ
		២០២២-២០២៣	២០២៤-២០២៦	២០២៧-២០៣០	
ក- ការធ្វើទំនើបកម្មនិងពាណិជ្ជូបនីយកម្មខ្សែច្រវាក់តម្លៃកសិកម្ម					
១	**បង្កើនផលិតភាពនិងតម្លៃបន្ថែមនៃខ្សែច្រវាក់តម្លៃដំណាំ** __សូចនាករ__ - តម្លៃនៃផលិតផលដំណាំក្រៅពីស្រូវកើនឡើងពី១៦ ០០០ពាន់លានរៀលនៅឆ្នាំ២០១៩ ដល់២០ ៨០០ពាន់លានរៀលនៅឆ្នាំ២០៣០ - តម្លៃនៃផលិតផលស្រូវកើនឡើងពី៧ ៤០០ពាន់លានរៀលនៅឆ្នាំ២០១៩ ដល់៩ ៧៥៦ពាន់លានរៀលនៅឆ្នាំ២០៣០ - កំណើន(%) បរិមាណនាំចេញផលិតផលកសិកម្មកើន៧% ក្នុងអំឡុងឆ្នាំ២០២០-២០២៥ និង៦% ក្នុងអំឡុងឆ្នាំ២០២៦-២០៣០។				
១.១	បង្កើនផលិតភាពដំណាំអាទិភាព តាមរយៈការគាំទ្របច្ចេកទេសកសិកម្មទំនើប	√	√	√	- ក្រសួងកសិកម្ម រុក្ខាប្រមាញ់ និងនេសាទ និងអង្គភាពជំនាញក្រោមឱវាទ - ក្រសួងសេដ្ឋកិច្ច និងហិរញ្ញវត្ថុ - ក្រសួងធនធានទឹក និងឧតុនិយម
១.២	បង្កើនពិពិធកម្មក្នុងផលិតកម្មនិងកាត់បន្ថយហានិភ័យពីការដាំដំណាំតែមួយមុខ និងរៀបចំយុទ្ធសាស្ត្រតាមមុខដំណាំនីមួយៗ	√	√	√	
១.៣	អភិវឌ្ឍហេដ្ឋារចនាសម្ព័ន្ធនិងបង្កើនការធ្វើយន្តកម្មផលិតកម្មដំណាំ	√	√	√	
១.៤	ការលើកកម្ពស់ឧស្សាហកម្មគ្រាប់ពូជដំណាំ និងធាតុចូលសម្រាប់ដំណាំកសិកម្ម	√	√	√	

១.៥	កែលម្អគុណភាពនិងសុវត្ថិភាពផលិតផលកសិកម្ម និងកសិពាណិជ្ជកម្ម ព្រមទាំងរៀបចំស្តង់ដាផលិតផលកសិកម្ម	√	√	√	- ក្រសួងអភិវឌ្ឍន៍ជនបទ - ក្រសួងពាណិជ្ជកម្ម - ក្រសួងឧស្សាហកម្ម វិទ្យាសាស្ត្រ បច្ចេកវិទ្យា និងនវានុវត្តន៍ - វិស័យឯកជនពាក់ព័ន្ធ
១.៦	កំណត់តំបន់ដាំដុះនិងកសាងផែនទីដាំដុះដំណាំកសិកម្ម	√	√		
១.៧	ពង្រឹងការងារស្រាវជ្រាវនិងអភិវឌ្ឍន៍កសិកម្ម និងបង្កើនសមត្ថភាពពិសោធន៍កសិកម្ម	√	√	√	
១.៨	ពង្រឹងសេវាកម្មគាំទ្រនិងការអភិវឌ្ឍធនធានមនុស្សក្នុងផលិតកម្មដំណាំ	√	√	√	
២	**បង្កើនផលិតភាពនិងតម្លៃបន្ថែមនៃខ្សែច្រវាក់តម្លៃកៅស៊ូ** **<u>សូចនាករ</u>** - បង្កើនផ្ទៃដីកៅស៊ូចៀរជ័រពី២៥០ ៥០០ហ.ត.នៅឆ្នាំ២០១៩ ដល់៣៣១ ០០០ហ.ត.នៅឆ្នាំ២០៣០ - បង្កើនផលិតកម្មកៅស៊ូពី២៨៧ ៦០០តោនក្នុងឆ្នាំ២០១៩ ដល់៤៦៣ ០០០តោននៅឆ្នាំ២០៣០ - បង្កើនចំណូលសរុបពី៣៧៧លានដុល្លារក្នុងឆ្នាំ២០១៩ ដល់៩៦១លានដុល្លារអាម៉េរិកនៅឆ្នាំ២០៣០។				- ក្រសួងកសិកម្ម រុក្ខាប្រមាញ់ និងនេសាទ និងអង្គភាពជំនាញក្រោមឱវាទ - ក្រសួងសេដ្ឋកិច្ច និងហិរញ្ញវត្ថុ - ក្រសួងពាណិជ្ជកម្ម - ក្រសួងឧស្សាហកម្ម វិទ្យាសាស្ត្រ បច្ចេកវិទ្យា និងនវានុវត្តន៍ - ក្រុមប្រឹក្សាអភិវឌ្ឍន៍កម្ពុជា - សមាគមអភិវឌ្ឍន៍កៅស៊ូកម្ពុជា - ធនាគារសហគ្រាសធុនតូច និងមធ្យម - ធនាគារអភិវឌ្ឍន៍ជនបទ និងកសិកម្ម
២.១	ពង្រឹងនិងកែលម្អខ្សែច្រវាក់តម្លៃផលិតកម្មកៅស៊ូ តាមរយៈការពង្រីកបច្ចេកទេសផលិតកម្មកៅស៊ូប្រកបដោយនិរន្តរភាព ពង្រឹងសហគមន៍កៅស៊ូគ្រួសារ និងអភិវឌ្ឍទីផ្សារកៅស៊ូ	√	√	√	
២.២	ពង្រឹងសមត្ថភាពបច្ចេកទេសសម្រាប់ការស្រាវជ្រាវនិងអភិវឌ្ឍន៍កៅស៊ូ ដោយបង្កើនបណ្តាញផ្ទេរបច្ចេកវិទ្យាដល់អ្នកផលិតកៅស៊ូ ដើម្បីបង្កើនគុណភាព និងផលិតភាពកៅស៊ូ ពង្រឹងស្តង់ដាកៅស៊ូស្របតាមតម្រូវការទីផ្សារ	√	√	√	
២.៣	លើកកម្ពស់ការវិនិយោគផ្ទាល់ពីបរទេសលើការអភិវឌ្ឍកៅស៊ូនិងធនធានហិរញ្ញវត្ថុពីដៃគូអភិវឌ្ឍ ដើម្បីគាំទ្រផលិតកម្មនិងការអភិវឌ្ឍកៅស៊ូប្រកបដោយចីរភាព	√	√	√	

៣	**បង្កើនផលិតភាពនិងតម្លៃបន្ថែមនៅក្នុងខ្សែច្រវាក់តម្លៃផលិតកម្មសត្វ** **សូចនាករ** - តម្លៃទឹកប្រាក់ផលិតផលសត្វសរុបត្រូវបង្កើនពី៧ ៣០៨ពាន់លានរៀលក្នុងឆ្នាំ២០១៩ ដល់៩ ៦០០ពាន់លានរៀលនៅឆ្នាំ២០៣០ - អត្រា(%) នៃការផ្គត់ផ្គង់សាច់ក្នុងស្រុកកើនឡើងពី៨០%ក្នុងឆ្នាំ២០១៩ ដល់៩០%នៅឆ្នាំ២០៣០ - ការចិញ្ចឹមសត្វសម្រាប់គោលបំណងពាណិជ្ជកម្មកើនឡើងពី៣០%ក្នុងឆ្នាំ២០១៩ ដល់៦៣%នៅឆ្នាំ២០៣០។				- ក្រសួងកសិកម្ម រុក្ខាប្រមាញ់ និងនេសាទ និងអង្គភាពជំនាញក្រោមឱវាទ - ក្រសួងសេដ្ឋកិច្ច និងហិរញ្ញវត្ថុ - ក្រសួងពាណិជ្ជកម្ម - ក្រសួងឧស្សាហកម្ម វិទ្យាសាស្ត្រ បច្ចេកវិទ្យា និងនវានុវត្តន៍ - ក្រុមប្រឹក្សាអភិវឌ្ឍន៍កម្ពុជា - ក្រសួងរ៉ែ និងថាមពល (អគ្គិសនីកម្ពុជា) - ធនាគារសហគ្រាសធុនតូច និងមធ្យម - ធនាគារអភិវឌ្ឍន៍ជនបទ និងកសិកម្ម
៣.១	ជំរុញការអនុវត្តក្របខ័ណ្ឌផែនការយុទ្ធសាស្ត្រអភិវឌ្ឍន៍វិស័យបសុសត្វឆ្នាំ២០១៦-២០២៥ និងរៀបចំធ្វើបច្ចុប្បន្នភាពផែនការនេះសម្រាប់អនុវត្តរយៈពេល១០ឆ្នាំទៅមុខទៀត	√	√	√	
៣.២	លើកកម្ពស់ផលិតកម្មសត្វដែលមានភាពប្រកួតប្រជែងនិងបរិយាបន្ន(អនុវត្តការចិញ្ចឹមសត្វល្អ កែលម្អពូជសត្វ បច្ចេកទេស គុណភាព សុវត្ថិភាពចំណី ការបង្កាត់ពូជសត្វ ...)។	√	√	√	
៣.៣	លើកកម្ពស់សុខភាពសត្វ សុខុមាលភាពសត្វ និងសុខភាពសាធារណៈ(ជីវសុវត្ថិភាព កាត់បន្ថយអត្រាឈឺស្លាប់ ផលិតវ៉ាក់សាំង បសុឱសថ ព្យាបាល អនាម័យសត្វ សាច់ និងផលិតផលសត្វ ពិឃាតសត្វដោយសមានធម៌ មន្ទីរពិសោធន៍វិនិច្ឆ័យជំងឺសត្វ)	√	√	√	
៣.៤	លើកកម្ពស់ការផ្សព្វផ្សាយលើការអនុវត្តបច្ចេកទេសនិងការបណ្តុះបណ្តាល ព្រមទាំងពង្រឹងការអនុវត្តច្បាប់ ជំរុញការងារស្រាវជ្រាវសុខភាពសត្វ និងផលិតកម្មសត្វ	√	√	√	
៣.៥	លើកកម្ពស់ភាពជាដៃគូជាមួយវិស័យឯកជននិងពង្រឹងកិច្ចសហប្រតិបត្តិការអន្តរជាតិក្នុងអនុវិស័យសុខភាពនិងផលិតកម្មសត្វ	√	√	√	
៣.៦	សម្របសម្រួលការវិនិយោគឯកជនលើការចិញ្ចឹមសត្វ ការបង្កើតរោងចក្រផលិតចំណីសត្វ ផលិតវ៉ាក់សាំង និងផលិតបសុឱសថ ព្រមទាំងការកែច្នៃសម្រាប់ការនាំចេញ	√	√	√	

៣.៧	ជំរុញលើកទឹកចិត្តការចិញ្ចឹមសត្វជាលក្ខណៈគ្រួសារតាមទីជនបទ ដែលជាប្រភពចំណូលបន្ថែមរបស់កសិករខ្នាតតូច រួមទាំងផ្តល់ធាតុចូលកសិកម្មដែលមានផលវិជ្ជមានដល់ការធ្វើស្រែចម្ការ។	√	√	√	
៤	**លើកកម្ពស់ការអភិវឌ្ឍកសិឧស្សាហកម្ម និងកសិទេសចរណ៍** **<u>សូចនាករ</u>** អត្រា(%) នៃការនាំចេញផលិតផលកសិកម្មកែច្នៃធៀបនឹងការនាំចេញសរុប ចំណុចដៅ : ១០%នៃបរិមាណនាំចេញសរុបនៅឆ្នាំ២០២៥ និង១៥%នៅឆ្នាំ២០៣០។				
៤.១	ធ្វើឱ្យប្រសើរឡើងនិងទំនើបកម្មផ្នែកកសិឧស្សាហកម្ម ដោយត្រូវពង្រឹងសមត្ថភាពផលិតដល់សហគ្រាសធុនតូចនិងមធ្យម ឆ្លើយតបតាមស្តង់ដាគុណភាព និងសុវត្ថិភាពចំណីអាហារ	√	√	√	- ក្រសួងសេដ្ឋកិច្ចនិងហិរញ្ញវត្ថុ - ក្រសួងកសិកម្ម រុក្ខាប្រមាញ់ និងនេសាទ - ក្រសួងឧស្សាហកម្ម វិទ្យាសាស្ត្រ បច្ចេកវិទ្យា និងនវានុវត្តន៍ - ក្រសួងពាណិជ្ជកម្ម - ក្រុមប្រឹក្សាអភិវឌ្ឍន៍កម្ពុជា - ក្រសួងទេសចរណ៍ - សភាពាណិជ្ជកម្មកម្ពុជា
៤.២	សិក្សានិងបង្កើតសួនកសិឧស្សាហកម្មនៅកម្ពុជាសម្រាប់ប្រមូលផ្តុំសហគ្រាសកែច្នៃផលិតផលកសិកម្មដើម្បីផលិតបម្រើឱ្យការនាំចេញ	√	√		
៤.៣	លើកកម្ពស់កសិទេសចរណ៍ក្នុងខ្សែច្រវាក់ផលិតកម្មនៃវិស័យកសិកម្ម	√	√	√	
៤.៤	ពង្រឹងនិងអភិវឌ្ឍប្រព័ន្ធគ្រប់គ្រងនិងត្រួតពិនិត្យលើគុណភាព សុវត្ថិភាពសម្រាប់ផល ផលិតផលកសិកម្មដោយអនុលោមតាមស្តង់ដាអន្តរជាតិ	√	√	√	
៤.៥	ពង្រឹងនិងអភិវឌ្ឍប្រព័ន្ធទីផ្សារប្រកបដោយនិរន្តរភាពនិងបរិយាបន្នសម្រាប់ផល ផលិតផលកសិកម្មតាមយន្តការផលិតកម្មកសិកម្មតាមកិច្ចសន្យា	√	√	√	
៥	**បង្កើនផលិតភាពតាមការអនុវត្តបច្ចេកវិទ្យាទំនើបក្នុងខ្សែច្រវាក់តម្លៃកសិកម្ម** **<u>សូចនាករ</u>** - អត្រា (%) របស់ផលិតករកសិកម្ម/ សហគមន៍កសិកម្មដែលមានវិញ្ញាបនបត្រ GAP កើនឡើង ចំណុចដៅ : កសិដ្ឋាននៃសហគមន៍កសិកម្មយ៉ាងតិច៤០% មានវិញ្ញាបនបត្រ GAP នៅឆ្នាំ២០៣០ - អត្រា (%) នៃការប្រើប្រាស់ថាមពលកកើតឡើងវិញក្នុងផលិតកម្មកសិកម្មកើនឡើង។				

៥.១	ជំរុញការអនុវត្តបច្ចេកទេសកសិកម្មទំនើប (ប្រព័ន្ធដំណក់ទឹក ការគ្រប់គ្រងសត្វល្អិតចង្រៃ កសិដ្ឋានមានដំបូល/ សំណាញ់)	√	√	√	- ក្រសួងកសិកម្ម រុក្ខាប្រមាញ់ និងនេសាទ និងអង្គភាពជំនាញក្រោមឱវាទ - ក្រសួងសេដ្ឋកិច្ចនិងហិរញ្ញវត្ថុ - ក្រសួងឧស្សាហកម្ម វិទ្យាសាស្ត្រ បច្ចេកវិទ្យា និងនវានុវត្តន៍ - ក្រសួងប្រៃសណីយ៍ និងទូរគមនាគមន៍ - ក្រសួងរ៉ែ និងថាមពល (អគ្គិសនីកម្ពុជា) - ធនាគារសហគ្រាសធុនតូច និងមធ្យម - ធនាគារអភិវឌ្ឍន៍ជនបទ និងកសិកម្ម - សមាគម និងវិស័យឯកជនពាក់ព័ន្ធ
៥.២	លើកកម្ពស់ការប្រើប្រាស់ថាមពលកកើតឡើងវិញ សូឡាបូមទឹក ជំរុញសហគ្រាសកសិកម្មឱ្យប្រើបច្ចេកវិទ្យាកសិកម្មវៃឆ្លាត និងការកសាងនិងប្រើប្រាស់ឡជីវឧស្ម័ន	√	√	√	
៥.៣	លើកកម្ពស់និងអនុវត្តផលិតកម្មកសិកម្មសរីរាង្គ (CamOrganic) អនុវត្តកសិកម្មល្អ (CamGAP) និងកសិកម្មដែលវៃឆ្លាតនឹងអាកាសធាតុ ជាមួយនឹងការអនុវត្តនូវបច្ចេកវិទ្យាវៃឆ្លាតនិងទំនើប	√	√	√	
៥.៤	ពង្រឹងការផ្សព្វផ្សាយកសិកម្មដោយប្រើបច្ចេកវិទ្យាព័ត៌មាននិងទូរគមនាគមន៍ទំនើប ដើម្បីផ្សព្វផ្សាយដល់កសិករទាំងអស់ ដោយប្រើប្រព័ន្ធដែលផ្អែកលើតម្រូវការ និងការគាំទ្រចំគោលដៅប្រកបដោយគុណភាពខ្ពស់	√	√	√	
៥.៥	ប្រើប្រាស់ប្រព័ន្ធបច្ចេកវិទ្យាប្រកបដោយភាពច្នៃប្រឌិតនៅគ្រប់ដំណាក់កាលនៃផលិតកម្មកសិកម្ម ពិសេសក្រោយពេលប្រមូលផលដើម្បីធានាបាននូវគុណភាពសុវត្ថិភាព និងប្រសិទ្ធភាពខ្ពស់	√	√	√	
៦	**បង្កើនផលិតភាពនិងតម្លៃបន្ថែមនៅក្នុងខ្សែច្រវាក់តម្លៃវារីវប្បកម្ម** **<u>សូចនាករ</u>** តម្លៃផលវារីវប្បកម្មកើនឡើងពី ៦១៥លានដុល្លារនៅឆ្នាំ២០១៩ ដល់ ១ ២០០លានដុល្លារនៅឆ្នាំ២០៣០។				
៦.១	ពង្រឹងការងារស្រាវជ្រាវពូជ ពង្រីកផលិតកម្មពូជ បច្ចេកទេសចិញ្ចឹមទំនើប រួមទាំងស្រាវជ្រាវកែលម្អពូជត្រីធម្មជាតិនិងអភិរក្សពូជត្រីដែលមានតម្លៃសេដ្ឋកិច្ចខ្ពស់ ដើម្បីបង្កាត់ពូជឱ្យបានកាន់តែច្រើន សម្រាប់ចែកចាយលែងក្នុងទន្លេ បឹង ស្រះធម្មជាតិ និងចែកជូនប្រជាពលរដ្ឋ ដើម្បីចិញ្ចឹមតាមបែបធម្មជាតិតាមវាលស្រែ	√	√	√	- ក្រសួងកសិកម្ម រុក្ខាប្រមាញ់ និងនេសាទ និងអង្គភាពជំនាញក្រោមឱវាទ - ក្រសួងសេដ្ឋកិច្ចនិងហិរញ្ញវត្ថុ - ក្រសួងពាណិជ្ជកម្ម - ក្រសួងធនធានទឹកនិងឧតុនិយម
៦.២	សិក្សាអំពីសក្តានុពលនៃទីតាំង ហេដ្ឋារចនាសម្ព័ន្ធដែលត្រូវគាំទ្រ និងបរិស្ថានដែលអំណោយផលដើម្បីបង្កើតតំបន់វារីវប្បកម្ម	√	√		

៦.៣	ចងក្រងបណ្តុំវារីវប្បករទៅតាមតំបន់នីមួយៗ ដើម្បីបង្កើនសមត្ថភាពផលិតកម្ម ងាយស្រួលក្នុងការផ្តល់បច្ចេកទេស ឥណទាន និងទីផ្សារ	√	√	√	- ក្រសួងឧស្សាហកម្ម វិទ្យាសាស្ត្រ បច្ចេកវិទ្យា និងនវានុវត្តន៍ - ក្រសួងរ៉ែ និងថាមពល (អាជ្ញាធរអគ្គិសនីកម្ពុជា) - ក្រសួងបរិស្ថាន - សមាគមវារីវប្បកម្មកម្ពុជា - ធនាគារអភិវឌ្ឍន៍ជនបទ និងកសិកម្ម
៦.៤	រៀបចំផែនការផលិតកម្មនិងសកម្មភាពវារីវប្បកម្មជាក់លាក់ទៅតាមប្រភេទវារីសត្វ ព្រមទាំងរៀបចំបង្កើតបណ្តុំអាជីវករ/អ្នកប្រមូលទិញនិងភ្ជាប់ទៅកាន់ទីផ្សារតាមរយៈការអនុវត្តនូវយន្តការ"ផលិតកម្មវារីវប្បកម្មតាមកិច្ចសន្យា" រវាងបណ្តុំវារីវប្បករ និងបណ្តុំអាជីវករ	√	√		
៦.៥	សម្របសម្រួលដល់វារីវប្បករក្នុងការទទួលបាននូវតម្លៃអគ្គិសនីសមស្រប ដើម្បីជំរុញការធ្វើវារីវប្បកម្មនិងការបង្កើតរោងចក្រកែច្នៃផលវារីវប្បកម្មសម្រាប់នាំចេញ	√	√		
៦.៦	សម្របសម្រួលដល់វារីវប្បករក្នុងការទទួលបាននូវឥណទាន ដែលមានអត្រាការប្រាក់ទាបសមរម្យ តាមរយៈធនាគារអភិវឌ្ឍន៍ជនបទនិងកសិកម្ម	√	√		
៦.៧	ពិនិត្យលទ្ធភាពលើការលើកលែងឬព្យួរអាករលើតម្លៃបន្ថែមនិងពន្ធនាំចូលគ្រឿងម៉ាស៊ីន សម្ភារៈបរិក្ខារ ឧបករណ៍ដែលបម្រើដល់ការជំរុញនិងអភិវឌ្ឍន៍វារីវប្បកម្ម	√			
៦.៨	សិក្សាលទ្ធភាពបង្កើតតំបន់ពិសេសសម្រាប់ការធ្វើវារីវប្បកម្មទឹកសាបនៅតាមតំបន់ដីសណ្តទន្លេមេគង្គកម្ពុជានិងសិក្សាលទ្ធភាពបង្កើតតំបន់ពិសេសសម្រាប់ការធ្វើវារីវប្បកម្មសមុទ្រសម្រាប់ការនាំចេញ	√			
៦.៩	រៀបចំផែនការនៃការបង្កើតទីផ្សារផលវារីវប្បកម្មនិងមានការគាំទ្រនូវមធ្យោបាយដឹកជញ្ជូនផលវារីវប្បកម្មទៅដល់កន្លែងចែកចាយនៅតាមរាជធានី/ខេត្តដល់បណ្តុំវារីវប្បករ	√	√		
៧	**បង្កើនផលិតភាពនិងតម្លៃបន្ថែមនៅក្នុងខ្សែច្រវាក់តម្លៃព្រៃឈើនិងសត្វព្រៃ** **<u>សូចនាករ</u>** - តម្លៃជាទឹកប្រាក់នៃផលិតកម្មឈើដាំកើនឡើង១៥%ក្នុងមួយឆ្នាំៗ។				
៧.១	ពង្រឹងនិងកែលម្អខ្សែច្រវាក់តម្លៃផលិតកម្មព្រៃឈើនិងសត្វព្រៃ តាមរយៈការពង្រឹងបច្ចេកវិទ្យាផលិតកម្មនិងកែច្នៃប្រកបដោយនិរន្តរភាពនិងពង្រឹងសមត្ថភាព	√	√	√	- ក្រសួងកសិកម្ម រុក្ខាប្រមាញ់ និងនេសាទ

	សហគមន៍ព្រៃឈើ				និងអង្គភាពជំនាញក្រោមឱវាទ - ក្រសួងសេដ្ឋកិច្ចនិងហិរញ្ញវត្ថុ - ក្រសួងពាណិជ្ជកម្ម - ក្រសួងឧស្សាហកម្ម វិទ្យាសាស្ត្រ បច្ចេកវិទ្យា និងនវានុវត្តន៍ - ក្រសួងបរិស្ថាន - ក្រុមប្រឹក្សាអភិវឌ្ឍន៍កម្ពុជា - វិស័យឯកជនពាក់ព័ន្ធ
៧.២	ពង្រឹងសមត្ថភាពបច្ចេកទេសសម្រាប់ការស្រាវជ្រាវនិងអភិវឌ្ឍន៍ព្រៃឈើនិងសត្វព្រៃ ដោយបង្កើនបណ្តាញផ្ទេរបច្ចេកវិទ្យាដល់អ្នកអ្នកពាក់ព័ន្ធដើម្បីបង្កើនគុណភាពនិងផលិតភាពព្រៃឈើនិងសត្វព្រៃ ពិសេសបង្កើនសមត្ថភាពបច្ចេកទេសក្នុងការសិក្សា ពិសោធន៍ស្រាវជ្រាវប្រភេទពូជឈើឆាប់ផ្តល់ផលនិងមានប្រសិទ្ធភាពសេដ្ឋកិច្ចខ្ពស់	√	√	√	
៧.៣	លើកកម្ពស់ការវិនិយោគផ្ទាល់ពីបរទេសលើការអភិវឌ្ឍព្រៃឈើនិងសត្វព្រៃ និងធនធានហិរញ្ញវត្ថុពីដៃគូអភិវឌ្ឍ ដើម្បីគាំទ្រផលិតកម្មនិងការអភិវឌ្ឍព្រៃឈើនិងសត្វព្រៃប្រកបដោយចីរភាព	√			
៧.៤	បង្កើនផលិតកម្មព្រៃឈើដែលមានភាពប្រកួតប្រជែងនិងបរិយាបន្ន តាមរយៈការជំរុញការអនុវត្តគម្រោងសហការដាំព្រៃឈើឡើងវិញជាមួយវិស័យឯកជន	√			
៧.៥	លើកកម្ពស់ការផ្សព្វផ្សាយ ការពង្រឹងសមត្ថភាព ការបណ្តុះបណ្តាល និងការផ្សព្វផ្សាយការអនុវត្តបច្ចេកទេស ព្រមទាំងពង្រឹងការអនុវត្តច្បាប់និងគោលនយោបាយ	√	√	√	
៧.៦	លើកកម្ពស់ភាពជាដៃគូជាមួយវិស័យឯកជននិងពង្រឹងកិច្ចសហប្រតិបត្តិការអន្តរជាតិ ក្នុងអនុវិស័យព្រៃឈើនិងសត្វព្រៃ	√	√	√	
៧.៧	ពង្រឹងការគ្រប់គ្រងនិងបច្ចេកទេសកែច្នៃឈើដាំឱ្យស្របតាមស្តង់ដាសម្រាប់បម្រើដល់ការនាំចេញនូវផលិតផលឈើដាំ	√	√	√	
៨	**ពង្រឹងប្រព័ន្ធស្បៀងអាហារប្រកបដោយនិរន្តរភាព**				
៨.១	អនុវត្តវិធានការបច្ចេកទេសសំដៅធ្វើឱ្យមាននូវអាហារដែលមានសុវត្ថិភាពនិងមានអាហារូបត្ថម្ភគ្រប់គ្រាន់ដើម្បីកាត់បន្ថយបញ្ហាអាហារូបត្ថម្ភគ្រប់ទម្រង់ ដោយរួមបញ្ចូលការលើកកម្ពស់យេនឌ័រ	√	√	√	- ក្រសួងកសិកម្ម រុក្ខាប្រមាញ់ និងនេសាទ និងអង្គភាពជំនាញក្រោមឱវាទ

៨.២	ជំរុញឱ្យមានប្រពន្ធ័ស្បៀងអាហារកាន់តែមានប្រសិទ្ធភាព បរិយាបន្ននិងធន់ជាងមុន ដែលអាចបំពេញសេចក្តីត្រូវការរបស់អ្នកប្រើប្រាស់ ដោយត្រូវជំរុញការធ្វើទំនើបកម្មនៃផលិតកម្មស្បៀងអាហារ	√	√	√	- ក្រសួងសេដ្ឋកិច្ចនិងហិរញ្ញវត្ថុ - ក្រុមប្រឹក្សាស្តារ អភិវឌ្ឍន៍វិស័យកសិកម្ម និងជនបទ - ក្រសួងផែនការ - ក្រសួងពាណិជ្ជកម្ម - ក្រសួងឧស្សាហកម្ម វិទ្យាសាស្ត្រ បច្ចេកវិទ្យា និងនវានុវត្តន៍ - ក្រសួងសុខាភិបាល
៨.៣	អនុវត្តផែនទីបង្ហាញផ្លូវស្តីពីប្រព័ន្ធស្បៀងសម្រាប់ការអភិវឌ្ឍប្រកបដោយចីរភាពនៅកម្ពុជាឆ្នាំ២០៣០	√	√	√	
៨.៤	អនុវត្តនូវវិធានការកាត់បន្ថយការបាត់បង់ស្បៀងអាហារតាមបណ្តោយខ្សែច្រវាក់តម្លៃកសិកម្ម	√	√	√	
៩	**ជំរុញការប្រើប្រាស់បច្ចេកវិទ្យាឌីជីថលក្នុងការអភិវឌ្ឍខ្សែច្រវាក់តម្លៃកសិកម្ម**				- ក្រសួងកសិកម្ម រុក្ខាប្រមាញ់ និងនេសាទ និងអង្គភាពជំនាញក្រោមឱវាទ - ក្រសួងសេដ្ឋកិច្ចនិងហិរញ្ញវត្ថុ - ក្រសួងផែនការ - ក្រសួងឧស្សាហកម្ម វិទ្យាសាស្ត្រ បច្ចេកវិទ្យា និងនវានុវត្តន៍ - ក្រសួងប្រៃសណីយ៍ និងទូរគមនាគមន៍ - ក្រសួងព័ត៌មាន - ក្រសួងអប់រំ យុវជន និងកីឡា
៩.១	បង្កើតប្រព័ន្ធគាំទ្រកសិកម្មតាមបែបឌីជីថលដើម្បីជំរុញផលិតកម្មកសិកម្ម រួមទាំងការចែករំលែកព័ត៌មានកសិកម្មទាន់ពេលវេលា	√	√	√	
៩.២	បង្កើតនិងអនុវត្តឧបករណ៍សម្រាប់ឌីជីថលនីយកម្មក្នុងការអប់រំ ការបណ្តុះបណ្តាល និងការងារផ្សព្វផ្សាយកសិកម្ម ព្រមទាំងលើកទឹកចិត្តដល់ការប្រើប្រាស់ឧបករណ៍ឌីជីថលនិងឧបករណ៍ឆ្លាតវៃដោយកសិករទាំងបុរសនិងស្ត្រី	√	√		
៩.៣	បង្កើតនិងសម្របសម្រួលដល់ការប្រើប្រាស់វេទិកាឌីជីថលសម្រាប់កសិពាណិជ្ជកម្ម	√	√		
៩.៤	ផ្តល់សេវាកម្មដោយប្រើបច្ចេកវិទ្យាឌីជីថល ជាពិសេសគាំទ្រដល់ប្រព័ន្ធផ្តល់វិញ្ញាបនបត្រ ការចេញលិខិតអនុញ្ញាត ការផ្លាស់ប្តូរព័ត៌មាន និងការផ្សព្វផ្សាយព័ត៌មានសាធារណៈ សមស្របតាមស្តង់ដាតម្រូវការជាតិនិងអន្តរជាតិ	√	√	√	

៩.៥	គាំទ្រដល់ការអភិវឌ្ឍនិងការគ្របដណ្តប់ទូលំទូលាយនៃបណ្តាញឌីជីថលនៅទូទាំងប្រទេសកម្ពុជា រួមទាំងតំបន់ជនបទនិងតំបន់កសិកម្ម ដើម្បីសម្រួលដល់ការប្រើប្រាស់បច្ចេកវិទ្យាព័ត៌មាននិងទូរគមនាគមន៍	√	√	√	- ក្រសួងការងារ និងបណ្តុះបណ្តាលវិជ្ជាជីវៈ - វិស័យឯកជនពាក់ព័ន្ធ
៩.៦	អនុវត្តសាកល្បងសេវាផ្សព្វផ្សាយកសិកម្មដែលប្រើបច្ចេកវិទ្យាព័ត៌មាននិងទំនាក់ទំនងទំនើប លើបច្ចេកវិទ្យាកសិកម្មជាក់លាក់និងវិស័យអាទិភាព (ផលិតកម្មស្រូវ កៅស៊ូ សត្វ វារីវប្បកម្ម)	√	√	√	
៩.៧	អនុវត្តសាកល្បងគំនិតនៃការដាក់បញ្ចូលកសិករវ័យក្មេង ជាអ្នកសម្របសម្រួលបន្ថែមលើភ្នាក់ងារផ្សព្វផ្សាយកសិកម្ម ដែលទទួលការបណ្តុះបណ្តាលលើបច្ចេកវិទ្យាព័ត៌មាននិងទំនាក់ទំនង ដែលគាំទ្រដោយអ្នកអភិវឌ្ឍបច្ចេកវិទ្យាវៃឆ្លាត	√	√		
៩.៨	ពង្រឹងការអនុវត្តប្រព័ន្ធបញ្ជរតែមួយជាតិ (National Single Window)	√	√	√	
៩.៩	សម្របសម្រួលការស្រាវជ្រាវនិងអនុវត្តសាកល្បងវេទិកាឌីជីថលសម្រាប់កៀរគរការវិនិយោគសាធារណៈលើការដាំឈើវិបុលកម្មនិងចិញ្ចឹមសត្វព្រៃ	√	√	√	
១០	**ធ្វើឱ្យប្រសើរឡើងនូវលទ្ធភាពចូលទៅកាន់ទីផ្សារសម្រាប់កសិករខ្នាតតូចនិងមធ្យម**				- ក្រសួងកសិកម្ម រុក្ខាប្រមាញ់ និងនេសាទ និងអង្គភាពជំនាញក្រោមឱវាទ - ក្រសួងសេដ្ឋកិច្ចនិងហិរញ្ញវត្ថុ - ក្រសួងពាណិជ្ជកម្ម - ក្រសួងអភិវឌ្ឍន៍ជនបទ
១០.១	បង្កើតនិងពង្រឹងសហគមន៍កសិកម្មដើម្បីកែលម្អលទ្ធភាពចូលទៅកាន់ទីផ្សារតាមរយៈកិច្ចព្រមព្រៀងអាជីវកម្មឬយន្តការផលិតកម្មកសិកម្មតាមកិច្ចសន្យា	√	√	√	
១០.២	ធ្វើឱ្យប្រសើរឡើងនូវលទ្ធភាពចូលទៅកាន់ទីផ្សារសម្រាប់កសិករខ្នាតតូចនិងមធ្យមតាមរយៈការរៀបចំផ្សព្វផ្សាយតាំងលក់ផលិតផលកសិកម្មនៅតាមបណ្តារាជធានីខេត្ត	√	√	√	
១០.៣	ជំរុញការអនុវត្តបច្ចេកទេសសមស្របនិងធាតុចូល ដើម្បីជានាការចំណាយទាបនៃផលិតកម្ម សំដៅបង្កើនការប្រកួតប្រជែងរបស់កសិករខ្នាតតូចនិងមធ្យម	√	√	√	

១០.៤	បង្កើតលទ្ធភាពចូលទៅកាន់ទីផ្សារ ជាមួយនឹងតម្លៃថេរក្នុងរដូវប្រមូលផល (ចង ក្រងបណ្តុំអាជីវកម្មដោយភ្ជាប់ទីផ្សារតាមយន្តការផលិតកម្មកសិកម្មតាមកិច្ចសន្យា)	√	√	√	
១០.៥	ធ្វើឱ្យប្រសើរឡើងនូវការផ្សារភ្ជាប់ខ្សែច្រវាក់តម្លៃក្នុងចំណោមតួអង្គនានា ដោយត្រូវ ផ្សព្វផ្សាយដល់កសិករក្នុងការរៀបចំការផលិតនូវផលិតផលកសិកម្មស្របគ្នា ជាមួយតម្រូវការផ្គត់ផ្គង់លើទីផ្សារ	√	√	√	
១០.៦	ពង្រីកសេវាកម្មព័ត៌មានទីផ្សារកសិកម្មដល់កសិករខ្នាតតូចនិងមធ្យម សំដៅភ្ជាប់ទី ផ្សារកសិកម្មនិងកសាងទំនុកចិត្តក្នុងចំណោមតួអង្គនៃខ្សែច្រវាក់តម្លៃលើតម្លៃ កសិផល	√	√	√	
១០.៧	បង្កើតសមាគមកសិករនិងអ្នកកែច្នៃកសិផលសម្រាប់បង្កភាពងាយស្រួលក្នុងការ ចែកចាយនិងគ្រប់គ្រងតម្លៃទីផ្សារ	√	√		
១០.៨	ជំរុញការបញ្ចូលសកម្មភាពទេសចរណ៍និងអេកូទេសចរណ៍ទៅក្នុងសហគមន៍ កសិកម្ម សហគមន៍ព្រៃឈើ សហគមន៍នេសាទ និងសហគមន៍ដែលមាន សក្តានុពលដទៃទៀត	√	√	√	
ខ- ការវិនិយោគសាធារណៈនិងឯកជនក្នុងវិស័យកសិកម្ម					
១	**បង្កើនប្រសិទ្ធភាពនៃការស្រោចស្រពកសិកម្ម** **<u>សូចនាករ</u>** អត្រា (%) ផ្ទៃដីដំណាំស្រូវដែលអាចទទួលការស្រោចស្រព (វស្សានិងប្រាំង) កើនឡើង ចំណុចដៅ : កើនឡើងពី៦១,១៨% នាឆ្នាំ២០១៩ ដល់ប្រមាណ៧០% នៅឆ្នាំ២០៣០។				- ក្រសួងធនធានទឹកនិងឧតុនិយម - ក្រសួងសេដ្ឋកិច្ចនិងហិរញ្ញវត្ថុ - ក្រសួងកសិកម្ម រុក្ខាប្រមាញ់ និងនេសាទ - វិស័យឯកជនពាក់ព័ន្ធ
១.១	ធ្វើឱ្យប្រសើរឡើងនូវការគ្រប់គ្រងនិងអភិវឌ្ឍន៍ធនធានមនុស្សផ្នែកធារាសាស្ត្រ កសិកម្ម	√	√	√	
១.២	គ្រប់គ្រងនិងអភិវឌ្ឍធនធានទឹកនិងអនុវត្តការពង្រីកប្រព័ន្ធធារាសាស្ត្រ	√	√	√	
១.៣	គ្រប់គ្រងទឹកជំនន់និងគ្រោះរាំងស្ងួត	√	√	√	

១.៤	គ្រប់គ្រងព័ត៌មានស្ដីពីធនធានទឹកនិងឧតុនិយម	√	√	√	
១.៥	បង្កើនការការពារនិងអភិរក្សធនធានទឹក	√	√	√	
១.៦	ធ្វើផែនទីនិងកំណត់តំបន់ស្រោចស្រពកសិកម្មដើម្បីធ្វើផែនការផលិតកម្មកសិកម្មសមស្រប	√	√		
១.៧	ការកំណត់និងធ្វើអាទិភាពដល់តំបន់សក្ដានុពលសម្រាប់ប្រព័ន្ធធារាសាស្ត្រ	√	√		
១.៨	សាងសង់និងស្ដារស្ថានីយបូមទឹកសម្រាប់បម្រើឱ្យការងារកសិកម្ម	√	√	√	
១.៩	បង្កើនប្រសិទ្ធភាពនៃការប្រើប្រាស់ទឹកក្នុងតំបន់កសិកម្មដែលទទួលបានការស្រោចស្រព	√	√	√	
១.១០	ជំរុញលើកទឹកចិត្តស្ដារព្រែក បឹង អូរ ស្រះ ត្រពាំងធម្មជាតិ សម្រាប់ស្តុកទឹកអន្តរាគមន៍ពេលមានគ្រោះរាំងស្ងួតជាអន្តរកាលនិងជួយពន្លឿនការរំដោះទឹកជំនន់	√	√	√	
២	**ពង្រីកការតភ្ជាប់ផ្លូវចូលទៅកសិដ្ឋានបណ្ដាញអគ្គិសនីនិងការដឹកជញ្ជូនផលិតផលកសិកម្ម** **<u>សូចនាករ</u>** - ប្រវែង(គីឡូម៉ែត្រ) ផ្លូវជនបទតភ្ជាប់ទៅកសិដ្ឋានត្រូវបានសាងសង់ - ៣០% នៃសហគមន៍កសិកម្មទទួលបានអគ្គិសនីមានតម្លៃអនុគ្រោះ				
២.១	បន្តបង្កើនថវិកាវិនិយោគដើម្បីកសាងនិងអភិវឌ្ឍហេដ្ឋារចនាសម្ព័ន្ធរូបវន្តគាំទ្រកសិកម្មដោយត្រូវពង្រីកការតភ្ជាប់ផ្លូវចូលកសិដ្ឋាន ទីផ្សារ និងសហគ្រាសកសិកម្មឱ្យបានល្អប្រសើរ	√	√	√	
២.២	ពង្រីកការគ្របដណ្ដប់និងបង្កើនស្ថិរភាពនៃការផ្គត់ផ្គង់ ដោយសាងសង់ស្ថានីយបន្ថែមនៅតំបន់សក្ដានុពលកសិកម្ម ពិសេសពង្រីកបណ្ដាញអគ្គិសនីសម្រាប់ផលិតកម្មកសិកម្មក្នុងសហគមន៍កសិកម្មនិងសហគ្រាសកែច្នៃផលិតផលកសិកម្ម	√	√	√	- ក្រសួងអភិវឌ្ឍន៍ជនបទ - ក្រសួងសេដ្ឋកិច្ចនិងហិរញ្ញវត្ថុ

២.៣	ពិនិត្យលទ្ធភាពបង្កើនថវិកានិងគ្រប់គ្រងមូលនិធិអគ្គិសនីភាវូបនីយកម្មជនបទ ដើម្បីជួយដល់ការប្រើប្រាស់អគ្គិសនីសម្រាប់ការងារផលិតកម្មកសិកម្ម	√	√		- ក្រសួងសាធារណៈការ និងដឹកជញ្ជូន - ក្រសួងរ៉ែ និងថាមពល (អគ្គិសនីកម្ពុជា) - ក្រសួងកសិកម្ម រុក្ខាប្រមាញ់ និងនេសាទ និងអង្គភាពជំនាញក្រោមឱវាទ
២.៤	ពង្រីកប្រព័ន្ធឡូហ្ស៊ីស្ទិកសម្រាប់ផលិតផលកសិកម្ម ដើម្បីផ្តល់នូវការដឹកជញ្ជូនប្រកបដោយប្រសិទ្ធភាព ឆ្លើយតបទៅនឹងតម្រូវការដឹកជញ្ជូនកសិផល រួមទាំងការរៀបចំបង្កើតផ្សារបោះដុំកសិផលនិងហេដ្ឋារចនាសម្ព័ន្ធគាំទ្រក្រោយពេលប្រមូលផលចាំបាច់ផ្សេងទៀត	√	√	√	
៣	**លើកកម្ពស់ការវិនិយោគកសិកម្មនិងកិច្ចសម្រួលកសិពាណិជ្ជកម្ម** __**សូចនាករ**__ -ទុនវិនិយោគផ្ទាល់ពីបរទេសនិងវិនិយោគក្នុងស្រុកសម្រាប់វិស័យកសិកម្ម និងកសិឧស្សាហកម្មកើនឡើង១០%ក្នុងមួយឆ្នាំ។				
៣.១	ជំរុញវិស័យឯកជនឱ្យបង្កើនការវិនិយោគក្នុងវិស័យកសិកម្ម ពង្រឹងភាពជាដៃគូក្នុងការអភិវឌ្ឍកសិកម្ម ព្រមទាំងធ្វើឱ្យប្រសើរឡើងនូវបរិយាកាសនិងវិនិយោគ	√	√	√	- ក្រសួងសេដ្ឋកិច្ចនិងហិរញ្ញវត្ថុ - ក្រសួងកសិកម្ម រុក្ខាប្រមាញ់ និងនេសាទ និងអង្គភាពជំនាញក្រោមឱវាទ - ក្រុមប្រឹក្សាអភិវឌ្ឍន៍កម្ពុជា - ក្រសួងពាណិជ្ជកម្ម - សភាពាណិជ្ជកម្មកម្ពុជា
៣.២	លើកទឹកចិត្តនិងផ្តល់ការថែទាំការវិនិយោគក្នុងស្រុកនិងបរទេសក្នុងវិស័យកសិកម្ម តាមរយៈការបង្កើតគោលនយោបាយ បទប្បញ្ញត្តិពាក់ព័ន្ធ និងជំរុញការអនុវត្តច្បាប់ស្តីពីវិនិយោគ	√	√	√	
៣.៣	សម្របសម្រួលវិនិយោគលើការបង្កើតតំបន់សេដ្ឋកិច្ចពិសេសសម្រាប់កែច្នៃផលិតផលកសិកម្មនាំចេញ	√	√		
៣.៤	ពង្រីកភាពជាដៃគូរវាងវិស័យសាធារណៈនិងផ្នែកឯកជន តាមរយៈការបង្កើតសហព័ន្ធកសិឧស្សាហកម្មកម្ពុជា	√			

៣.៥	បន្តកែទម្រង់និងការពង្រឹងសមត្ថភាពស្ថាប័នក្នុងការផ្តល់សេវា កាត់បន្ថយចំណាយលើការធ្វើធុរកិច្ច ដោយពិនិត្យជាចាំបាច់លើបញ្ហាបទប្បញ្ញត្តិ នីតិវិធីនៃការអនុវត្ត សំដៅបង្កើនប្រសិទ្ធភាពនៃការផ្តល់សេវាសាធារណៈ	√	√		
៣.៦	លើកទឹកចិត្តបង្កើតនិងពង្រីកភាពជាដៃគូរវាងរដ្ឋនិងឯកជន លើការបង្កើតរោងចក្រផលិតជីកសិកម្ម និងចំណីសត្វក្នុងស្រុកឱ្យបានគ្រប់គ្រាន់ ដើម្បីធានាការផ្គត់ផ្គង់ជីនិងចំណីសត្វមានគុណភាពខ្ពស់ ថ្លៃសមស្របដែលធានាបាននូវផលិតផលកសិកម្មមានទិន្នផល និងសុវត្ថិភាពខ្ពស់ សម្រាប់ប្រជែងបានទាំងក្នុងស្រុក តំបន់ និងទីផ្សារអន្តរជាតិ	√	√	√	
៣.៧	លើកកម្ពស់ការវិនិយោគទៅលើវិបុលកម្មសត្វព្រៃដើម្បីអភិវឌ្ឍសេដ្ឋកិច្ចគ្រួសារដោយបង្កលក្ខណៈអំណោយផលដែលផ្តល់ការលើកទឹកចិត្តវិស័យឯកជននៅក្នុងការធ្វើវិបុលកម្មសត្វព្រៃ	√	√	√	
៣.៨	ជំរុញការវិនិយោគលើគម្រោងបង្កើតមូលដ្ឋានឧស្សាហកម្មកែច្នៃឈើដំ	√	√	√	
៤	**បង្កើនធនធានហិរញ្ញវត្ថុនិងឥណទានក្នុងវិស័យកសិកម្ម** **សូចនាករ** ប្រាក់កម្ចីរបស់ធនាគារអភិវឌ្ឍន៍ជនបទនិងកសិកម្មសម្រាប់វិស័យកសិកម្មកើនឡើង ចំណុចដៅ : អត្រា(%) នៃប្រាក់កម្ចីក្រៅពីស្រូវកើនពី២៣% នាឆ្នាំ២០១៩ ដល់៤៧% នៅឆ្នាំ២០៣០។				- ធនាគារអភិវឌ្ឍន៍ជនបទនិងកសិកម្ម - ធនាគារជាតិនៃកម្ពុជា - ក្រសួងសេដ្ឋកិច្ចនិងហិរញ្ញវត្ថុ - ក្រសួងកសិកម្ម រុក្ខាប្រមាញ់ និងនេសាទ - ធនាគារសហគ្រាសធុនតូចនិងមធ្យមកម្ពុជា
៤.១	បង្កើនការប្រើប្រាស់ថវិកាសាធារណៈប្រកបដោយប្រសិទ្ធភាពនិងប្រសិទ្ធផល ក្នុងការអភិវឌ្ឍវិស័យកសិកម្ម ដែលឆ្លើយតបនឹងភាពចាំបាច់និងតម្រូវការរបស់អ្នកផលិត អ្នកកែច្នៃ និងអ្នកនាំចេញ	√	√		
៤.២	សម្របសម្រួលនិងអភិវឌ្ឍសេវាកម្មហិរញ្ញវត្ថុនិងផលិតផលហិរញ្ញវត្ថុ ស្របតាមតម្រូវការសម្រាប់កសិដ្ឋានខ្នាតតូចនិងមធ្យម និងកសិធុរកិច្ច	√	√		

៤.៣	បង្កើនឥណទានសម្រាប់វិស័យកសិកម្ម ដោយត្រូវបង្កើនទំហំទឹកប្រាក់កម្ចីរបស់ធនាគារអភិវឌ្ឍន៍ជនបទនិងកសិកម្ម និងធនាគារសហគ្រាសធុនតូចនិងមធ្យមកម្ពុជា ដើម្បីបម្រើសេចក្ដីត្រូវការហិរញ្ញវត្ថុរបស់អ្នកពាក់ព័ន្ធកសិកម្ម និងកសិឧស្សាហកម្ម	√	√	√	
៤.៤	ជំរុញឱ្យមានការចូលរួមនិងបង្កើនលទ្ធភាពប្រើប្រាស់សេវាធនាគារអភិវឌ្ឍន៍ជនបទនិងកសិកម្ម កាន់តែច្រើនបន្ថែមទៀត ដើម្បីបម្រើសេចក្ដីត្រូវការហិរញ្ញវត្ថុរបស់តួអង្គនានានៅក្នុងខ្សែច្រវាក់តម្លៃ ពិសេសពង្រីកបន្ថែមនូវឥណទានក្រៅពីស្រូវអង្ករ ដោយបង្កើនឥណទានដល់ការចិញ្ចឹមសត្វ វារីវប្បកម្ម កែច្នៃផលផលិតផលផលផលផល សហគមន៍ ការដាំឈើ ការធ្វើវិបុលកម្ម និងចិញ្ចឹមសត្វព្រៃ និងហេដ្ឋារចនាសម្ព័ន្ធគាំទ្រកសិកម្មផ្សេងទៀត	√	√	√	
គ- កំណើនប្រកបដោយចីរភាពនិងការបង្កើនភាពធន់ទៅនឹងការប្រែប្រួលអាកាសធាតុ					
១	**លើកកម្ពស់ការគ្រប់គ្រងព្រៃឈើនិងសត្វព្រៃ** **សូចនាករ** - តម្លៃតម្លៃបន្ថែមសរុបនៃផលិតផលព្រៃឈើកើនឡើងពី១ ៤៩០ពាន់លានរៀល ក្នុងឆ្នាំ២០១៩ ដល់១ ៦៩៩ពាន់លានរៀលនៅឆ្នាំ២០៣០ - ប្រាក់ចំណូលព្រៃឈើសហគមន៍កើនឡើង២៥%ក្នុងមួយឆ្នាំ។				- ក្រសួងកសិកម្ម រុក្ខាប្រមាញ់ និងនេសាទ និងអង្គភាពជំនាញក្រោមឱវាទ - ក្រសួងសេដ្ឋកិច្ចនិងហិរញ្ញវត្ថុ - ក្រសួងបរិស្ថាន
១.១	ជំរុញការគ្រប់គ្រងនិងអភិវឌ្ឍព្រៃឈើ មានភាពធននឹងការប្រែប្រួលអាកាសធាតុ ដោយត្រូវរៀបចំផែនការអភិវឌ្ឍន៍វិស័យព្រៃឈើសម្រាប់អនុវត្តរយៈពេល១០ឆ្នាំទៅមុខ និងរៀបចំយន្តការអនុវត្តផែនការនេះឱ្យកាន់តែមានប្រសិទ្ធភាពខ្ពស់	√	√	√	
១.២	បង្កើនប្រសិទ្ធភាពក្នុងការអភិវឌ្ឍព្រៃឈើសហគមន៍ ជំរុញការរៀបចំ និងអនុវត្តផែនការគ្រប់គ្រងព្រៃសហគមន៍ រៀបចំគោលការណ៍ណែនាំស្ដីពីការចងក្រងផែនការគ្រប់គ្រងព្រៃសហគមន៍ និងលើកកម្ពស់ជីវភាពសហគមន៍តាមរយៈ	√	√	√	

២.៤	ពង្រីកការផ្សព្វផ្សាយជំរុញការចិញ្ចឹមត្រីតាមបែបធម្មជាតិនៅតាមវាលស្រែ តាមទីតាំងណាដែលអាចធ្វើបាន ដើម្បីស្តារត្រីធម្មជាតិឡើងវិញ កែលម្អប្រភពផ្គត់ផ្គង់ត្រីតាមបែបធម្មជាតិ កាត់បន្ថយការប្រើប្រាស់ជី និងថ្នាំគីមីកសិកម្មដែលបំផ្លាញត្រី និងជីវៈចម្រុះ	√	√	√	
២.៥	ជំរុញការស្រាវជ្រាវនិងអភិវឌ្ឍន៍ធនធានជលផលដោយផ្តោតលើការវិភាគខ្សែច្រវាក់តម្លៃ រួមទាំងការគ្រប់គ្រងក្រោយប្រមូលផល	√	√	√	
២.៦	ជំរុញការអភិវឌ្ឍសមត្ថភាពនិងបច្ចេកវិទ្យាដើម្បីកែលម្អគុណភាពនៃផលរបស់អ្នកនេសាទខ្នាតតូចសម្រាប់សន្តិសុខស្បៀងនិងអាហារូបត្ថម្ភ។	√	√	√	
២.៧	បង្កើនការអភិវឌ្ឍខ្សែច្រវាក់តម្លៃជលផលនិងលើកកម្ពស់ការនាំចេញផលផលិតផលជលផល	√	√	√	
២.៨	ជំរុញការអនុវត្តគោលនយោបាយគ្រប់គ្រងជលផលសមុទ្រ	√	√	√	
២.៩	ពង្រឹងការអនុវត្តច្បាប់ស្តីពីជលផលនិងបទប្បញ្ញត្តិដែលមានស្រាប់ក្នុងការប្រយុទ្ធប្រឆាំងនឹងការនេសាទខុសច្បាប់	√	√	√	
២.១០	ពង្រឹងសមភាពយេនឌ័រនិងលុបបំបាត់ពលកម្មកុមារក្នុងវិស័យជលផល	√	√	√	
៣	**លើកកម្ពស់ការគ្រប់គ្រងធនធានដីកសិកម្ម**				- ក្រសួងកសិកម្ម រុក្ខាប្រមាញ់ និងនេសាទ និងអង្គភាពជំនាញក្រោមឱវាទ - ក្រសួងសេដ្ឋកិច្ចនិងហិរញ្ញវត្ថុ - ក្រសួងបរិស្ថាន
៣.១	អនុវត្តកម្មវិធីសកម្មភាពជាតិដើម្បីប្រយុទ្ធប្រឆាំងនឹងការធ្លាក់ចុះនៃគុណភាពដី	√	√	√	
៣.២	ទប់ស្កាត់ការរេចរឹលដីនិងបង្កើនផលិតភាពដី តាមរយៈការបង្កើតក្របខ័ណ្ឌគោលនយោបាយ ឯកសារបទដ្ឋានគតិយុត្តពាក់ព័ន្ធ និងពង្រីកការអនុវត្តបច្ចេកទេសគ្រប់គ្រងដីកសិកម្ម	√	√	√	
៣.៣	រៀបចំផែនការសកម្មភាពជាក់លាក់និងអនុវត្តឱ្យបានសកម្ម ដើម្បីទប់ស្កាត់ការខ្សោះជីវជាតិដី គុណភាពទឹក និងការពារធនធានធម្មជាតិ	√			

៣.៤	ធ្វើឱ្យប្រសើរឡើងនូវការអភិរក្សដីកសិកម្មរបស់ប្រទេសកម្ពុជា ដោយត្រូវស្តារទីជម្រាលនិងសេវាកម្មអេកូឡូស៊ី រួមទាំងការជំរុញអនុវត្តបង្ហាញអំពីការអនុវត្តល្អក្នុងការគ្រប់គ្រងដីកសិកម្មនិងការរៀបចំបង្ហាញអំពីប្រសិទ្ធភាពនៃការបញ្ចូលក្បាលដីរួមគ្នាក្នុងការធ្វើផលិតកម្មកសិកម្មបែបយន្តូបនីយកម្ម	√	√	√	
៣.៥	ពង្រឹងសមត្ថភាពធនធានមនុស្សក្នុងការអនុវត្តជាក់ស្តែងលើការគ្រប់គ្រងដីនិងទីជម្រាលដោយចីរភាព	√	√	√	
៣.៦	លើកកម្ពស់កសិកម្មអភិរក្សនិងប្រពលវប្បកម្មនិរន្តរភាពនិងអេកូឡូស៊ី	√	√	√	
៣.៧	បង្កើនយុទ្ធសាស្ត្រឬវិធីសាស្ត្រគាំទ្រវិស័យកសិកម្ម មិនមានការប្រើប្រាស់ជីគីមីដែលមិនស្របតាមស្តង់ដា ព្រមទាំងជំរុញកសិកម្មដែលប្រើប្រាស់ជីធម្មជាតិឱ្យមាននិរន្តរភាព	√	√	√	
៤	**ពង្រឹងភាពធន់នឹងការប្រែប្រួលអាកាសធាតុ**				- ក្រសួងបរិស្ថាន - ក្រសួងកសិកម្ម រុក្ខាប្រមាញ់ និងនេសាទ និងអង្គភាពជំនាញក្រោមឱវាទ - ក្រសួងសេដ្ឋកិច្ចនិងហិរញ្ញវត្ថុ - ក្រសួងរ៉ែ និងថាមពល (អគ្គិសនីកម្ពុជា)
៤.១	ជំរុញការប្រើប្រាស់ធនធានធម្មជាតិប្រកបដោយនិរន្តរភាពតាមរយៈការបង្កើតនិងអនុវត្តនូវយុទ្ធសាស្ត្រកាត់បន្ថយផលប៉ះពាល់នៃការប្រែប្រួលអាកាសធាតុឆ្នាំ២០៣០	√	√	√	
៤.២	ជំរុញការប្រើប្រាស់ថាមពលកកើតឡើងវិញប្រកបដោយប្រសិទ្ធភាពនិងចីរភាពតាមរយៈការបង្កើតនិងអនុវត្តនូវគោលនយោបាយអភិវឌ្ឍន៍ឡជីវឧស្ម័ន ឆ្ពោះទៅសម្រេចគោលដៅអភិវឌ្ឍន៍ប្រកបដោយចីរភាពនៅកម្ពុជាឆ្នាំ២០៣០	√	√	√	
៤.៣	ជំរុញផលិតកម្មនូវផលិតផលដែលមិនប៉ះពាល់ដល់បរិស្ថាន តាមរយៈការអនុវត្តបច្ចេកទេសកសិកម្មអភិរក្ស	√	√	√	
៤.៤	សម្របសម្រួលការអភិវឌ្ឍវិស័យកសិកម្មរបស់ប្រទេសកម្ពុជា ឆ្ពោះទៅរកអព្យាក្រឹតកាបូន (Carbon Neutral)	√	√	√	

៤.៥	អនុវត្តយុទ្ធសាស្ត្រពាក់ព័ន្ធដើម្បីទប់ទល់នឹងភាពរាំងស្ងួតដែលប៉ះពាល់ដល់ធនធានជលផល រួមទាំងវារីវប្បកម្ម	√	√	√	
៤.៦	សម្រួលបម្រួលគោលដៅអភិវឌ្ឍន៍ដោយចីរភាពទី១២ ដែលជាការប្រើប្រាស់និងផលិតកម្មដោយនិរន្តរភាពឱ្យស្របនឹងគោលនយោបាយនៃការប្រើប្រាស់ជីគីមី	√	√	√	
ឃ- ការកែទម្រង់ស្ថាប័ននិងបញ្ហាអន្តរវិស័យ					
១	**ពង្រឹងអភិបាលកិច្ចនិងអភិវឌ្ឍន៍ធនធានមនុស្សក្នុងវិស័យកសិកម្ម**				- ក្រសួងកសិកម្ម រុក្ខាប្រមាញ់ និងនេសាទ និងអង្គភាពជំនាញក្រោមឱវាទ - ក្រសួងសេដ្ឋកិច្ចនិងហិរញ្ញវត្ថុ - ក្រសួងមុខងារសាធារណៈ - ក្រសួងការងារ និងបណ្តុះបណ្តាលវិជ្ជាជីវៈ
១.១	ធ្វើការកែទម្រង់ការគ្រប់គ្រងស្ថាប័នទៅជារចនាសម្ព័ន្ធដែលមានប្រសិទ្ធភាពជាងមុន រួមទាំងការគ្រប់គ្រងនិងការអភិវឌ្ឍធនធានមនុស្សប្រកបដោយការគាំទ្រ និងមានប្រសិទ្ធភាពខ្ពស់	√	√		
១.២	ពង្រឹងការអនុវត្តគោលនយោបាយធនធានមនុស្សក្នុងវិស័យកសិកម្ម	√	√	√	
១.៣	ពង្រឹងគុណភាពនៃការអប់រំកសិកម្ម តាមរយៈការអនុវត្តផែនការមេឆ្នាំ២០៣០ របស់គ្រឹះស្ថានអប់រំកសិកម្មនិងបណ្តុះបណ្តាលវិជ្ជាជីវៈក្នុងវិស័យកសិកម្មសម្រាប់អ្នកពាក់ព័ន្ធទាំងអស់ ដើម្បីផ្តល់នូវលទ្ធភាពបង្កើតមុខរបរវិជ្ជាជីវៈដែលទាក់ទាញផ្អែកលើគុណផលនិងមានចំណូលខ្ពស់	√	√	√	
១.៤	បង្កើនសមត្ថភាពស្រាវជ្រាវសម្រាប់ការអភិវឌ្ឍកសិកម្ម ធ្វើការស្រាវជ្រាវមូលដ្ឋាន និងការស្រាវជ្រាវបែបអនុវត្តដែលផ្សារភ្ជាប់ទៅនឹងតម្រូវការទីផ្សារ ព្រមទាំងត្រូវរៀបចំនិងអនុវត្តគោលនយោបាយស្រាវជ្រាវកសិកម្មកម្ពុជា	√	√	√	
១.៥	ពង្រឹងសមត្ថភាពសេវាផ្សព្វផ្សាយបច្ចេកទេសលើជំនាញផ្នែកកសិកម្ម រុក្ខាប្រមាញ់ និងនេសាទ និងទាក់ទាញ ប្រមូលផ្តុំ និងបណ្តុះបណ្តាលកសិករវ័យក្មេងជាមួយនឹងបច្ចេកវិទ្យាកសិកម្មថ្មីៗ និងឌីជីថល	√	√	√	

១.៦	បង្កើតប្រព័ន្ធគ្រប់គ្រងទិន្នន័យនិងចុះបញ្ជីកសិកម្ម (ដំណាំ ការចិញ្ចឹមសត្វ ព្រៃឈើ ជលផល ជាដើម) ដើម្បីជាមូលដ្ឋានក្នុងការគ្រប់គ្រងនិងព្យាករណ៍ការផ្គត់ផ្គង់ និងតម្រូវការសម្រាប់ដាក់ចេញនូវវិធានការនានាក្នុងការអភិវឌ្ឍវិស័យកសិកម្មទាំងមូល	√	√	√	
២	**ការគាំទ្រការកែលម្អច្បាប់និងលិខិតបទដ្ឋានគតិយុត្តពាក់ព័ន្ធនឹងវិស័យកសិកម្ម**				- ក្រសួងយុត្តិធម៌ - ក្រសួងមហាផ្ទៃ - ក្រសួងសេដ្ឋកិច្ចនិងហិរញ្ញវត្ថុ - ក្រសួងកសិកម្ម រុក្ខាប្រមាញ់ និងនេសាទ និងអង្គភាពជំនាញក្រោមឱវាទ
២.១	រៀបចំកសាងច្បាប់ថ្មីៗបន្ថែមទៀតនិងធ្វើវិសោធនកម្មច្បាប់ពាក់ព័ន្ធនឹងវិស័យកសិកម្មឱ្យស្របតាមសភាពការណ៍ជាក់ស្តែង (ធ្វើវិសោធនកម្មច្បាប់ស្តីពីព្រៃឈើ និងច្បាប់ស្តីពីជលផល)	√	√		
២.២	ពង្រឹងការអនុវត្តច្បាប់និងលិខិតបទដ្ឋានគតិយុត្តនានាដែលបានដាក់ចេញឱ្យអនុវត្ត ដើម្បីពង្រឹងវិស័យកសិកម្មឱ្យកាន់តែមានប្រសិទ្ធភាពខ្ពស់	√	√	√	
២.៣	រៀបចំកសាងលិខិតបទដ្ឋានគតិយុត្តក្រោមច្បាប់ (អនុក្រឹត្យ ប្រកាសនានា) និងពិនិត្យលើតម្រូវការកែសម្រួលបទប្បញ្ញត្តិ ដែលគ្រប់គ្រងសកម្មភាពអភិវឌ្ឍន៍កសិកម្ម ដើម្បីផ្តល់បរិយាកាសគាំទ្រដល់អ្នកផលិតផលិតផលកសិកម្ម អ្នកកែច្នៃ និងអ្នកនាំចេញ	√	√	√	
២.៤	ពង្រីកការផ្សព្វផ្សាយនិងការយល់ដឹងជាសាធារណៈអំពីច្បាប់និងលិខិតបទដ្ឋានគតិយុត្តទាក់ទងនឹងកសិកម្ម	√	√	√	
៣	**បង្កើនភាពជាអ្នកដឹកនាំក្នុងវិស័យកសិកម្ម**				- ក្រសួងកសិកម្ម រុក្ខាប្រមាញ់ និងនេសាទ និងអង្គភាពជំនាញក្រោមឱវាទ
៣.១	ជំរុញការលើកកម្ពស់ភាពជាអ្នកដឹកនាំនិងសមត្ថភាពការងារនៅក្នុងក្រសួងកសិកម្ម រុក្ខាប្រមាញ់ និងនេសាទឱ្យមានសមត្ថភាពគ្រប់គ្រាន់ ដើម្បីគ្រប់គ្រង ដឹកនាំ និងគាំទ្រដល់កិច្ចអភិវឌ្ឍវិស័យកសិកម្មនិងអ្នកពាក់ព័ន្ធក្នុងវិស័យនេះ	√	√	√	
៣.២	ពង្រឹងសមត្ថភាពដើម្បីទាក់ទាញការគាំទ្រនិងអនុវត្តគោលនយោបាយអភិវឌ្ឍន៍	√	√	√	

	វិស័យកសិកម្ម ទាំងនៅថ្នាក់ជាតិ និងថ្នាក់ក្រោមជាតិ				
៣.៣	លើកកម្ពស់ការបញ្ជ្រាបយេនឌ័រនៅគ្រប់ដំណាក់កាលនៃការអនុវត្តគោលនយោបាយអភិវឌ្ឍន៍វិស័យកសិកម្ម និងអភិវឌ្ឍន៍សមត្ថភាពរបស់បុគ្គលិកក្រសួងកសិកម្ម រុក្ខាប្រមាញ់ និងនេសាទក្នុងការអនុវត្ត ដែលគិតគូរពីយេនឌ័រ	√	√	√	
៣.៤	ផ្តល់ចំណេះដឹងបច្ចេកទេសនិងចំណេះធ្វើ ការងារប្រតិបត្តិការ ព្រមទាំងព័ត៌មានចាំបាច់សម្រាប់ការអនុវត្តនិងវាយតម្លៃគោលនយោបាយអភិវឌ្ឍន៍វិស័យកសិកម្មនៅថ្នាក់ក្រោមជាតិ	√	√	√	
៣.៥	ពង្រឹងយន្តការនៃការអនុវត្តរបស់អង្គភាពគ្រប់គ្រងគម្រោងអភិវឌ្ឍន៍កសិកម្ម ដើម្បីបង្កើនការសម្របសម្រួល ការធ្វើសុខដុមនីយកម្មនៃគម្រោងទាំងអស់ឱ្យមានសង្គតិភាព និងជំរុញការអនុវត្តឆ្លើយតបទៅនឹងវិធានការគោលនយោបាយអភិវឌ្ឍន៍វិស័យកសិកម្ម	√	√	√	

រូបភាពទី១ : ភាពជាដៃគូរវាងវិស័យសាធារណៈ ផ្នែកឯកជន អ្នកផលិត/សហគមន៍កសិកម្ម (៤Ps)

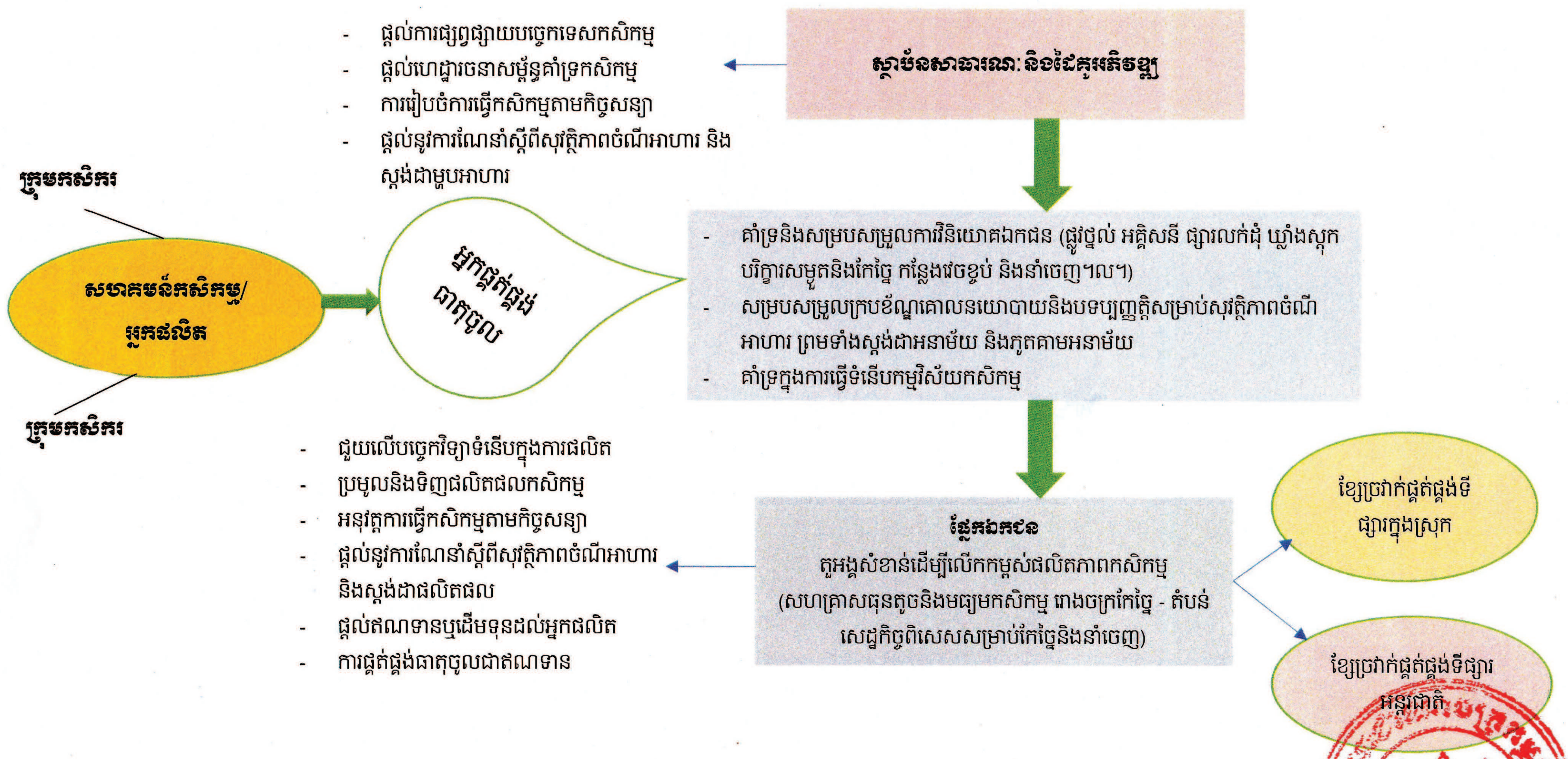

Kingdom of Cambodia
Nation Religion King

Royal Government of Cambodia

National Agricultural Development Policy 2022-2030

"Transforming Cambodian Agriculture into a Modern, Competitive, Inclusive, Climate-resilient, and Sustainable Sector"

Approved by Council of Ministers
at the Plenary Meeting on 09 September 2022

Table of Contents

Table of Contents .... *i*

List of acronyms .... *ii*

Preface .... *iv*

Executive Summary .... *v*

1. Introduction *1*

1.1 General trends in the agricultural sector *1*

1.2 Progress and challenges in sub-sectors *2*

1.2.1 Crop production *2*

1.2.2 Animal health and production *4*

1.2.3 Fisheries production *5*

1.2.4 Forestry production *6*

1.3 Global and regional trends in agricultural sector *6*

1.4 National trends in agricultural sector *7*

1.5 Challenges ahead in the agricultural sector *9*

2. Vision *11*

3. Overall goal *11*

4. Policy themes *11*

5. Strategic actions *12*

Policy theme # 1: Modernizing and commercializing the agricultural value chain *12*

Policy theme # 2: Public and private investments in the agriculture sector *16*

Policy theme # 3: Growing sustainably and increasing resilience to climate change *17*

Policy theme # 4: Institutional reforms and cross-cutting issues *19*

6. Mechanisms for the NADP Roadmap 2022–2030: policy leadership, coordination and implementation *20*

7. Financial Resource *21*

8. Monitoring and evaluation *21*

9. Managing risks *22*

10. Conclusion *23*

Annex 1: Indicator of NADP 2022-2030 .... *24*

Annex 2: Matrix List of NADP Strategic Actions *26*

Figure 1: Public–Private–Producer/agricultural cooperative Partnerships (4Ps) *39*

List of acronyms

4Ps	Aublic–Private–Producer/Agricultural Cooperative Partnerships
AC	Agricultural Cooperative
ADB	Asian Development Bank
NADP	National Agricultural Development Policy
AIF	Agro-Industry Federation
ARDB	Agricultural and Rural Development Bank
ASDP	Agricultural Sector Strategic Development Plan
ASEAN	Association of Southeast Asian Nations
ASMP	Agricultural Sector Master Plan
CAA	Cambodian Fishermen's Association
CARD	Council of Agricultural and Rural Development
CCC	Cambodia Chamber of Commerce
CDC	Council for the Development of Cambodia
CIAS	Cambodia Inter-Census Agriculture Survey
CRA	Cambodia Rubber Association
CSDG	Cambodian Sustainable Development Goal
DP	Development Partner
EDC	Electricité du Cambodge
EFPC	Economic and Financial Policy Committee
ELC	Economic Land Concession
ENSO	El Niño–Southern Oscillation
FAO	Food and Agriculture Organization of the United Nations
GAP	Good Agricultural Practices
GDP	Gross Domestic Product
GDCE	General Department of Custom and Excise
HRD	Human Resources Development
ICT	Information and Communication Technology
IDP	Industrial Development Policy
kcal	Kilocalorie
M&E	Monitoring and Mvaluation
MAFF	Ministry of Agriculture, Forestry and Fisheries
MCS	Ministry of Civil Service
MEF	Ministry of Economy and Finance
MFI	Microfinance Institution
MISTI	Ministry of Industry, Science, Technology & Innovation
MLVT	Ministry of Labour and Vocational Training
MME	Ministry of Mines and Energy
MOC	Ministry of Commerce
MOE	Ministry of Environment
MOEYS	Ministry of Education, Youth and Sport
MOJ	Ministry of Justice
MOP	Ministry of Planning
MOT	Ministry of Tourism
MOPH	Ministry of Public Health
MRD	Ministry of Rural Development

List of acronyms (End.)

MoV	Means of Verification
MOWRAM	Ministry of Water Resources and Meteorology
MPT	Ministry of Post and Telecommunication
NBC	National Bank of Cambodia
NIS	National Institute of Statistics
NSDP	National Strategic Development Plan
PIP	Public Investment Programme
RD	Relevant Department
R&D	Research and Development
RGC	Royal Government of Cambodia
RS	Rectangular Strategy
RUA	Royal University of Agriculture
SEZ	Special Economic Zone
SME	Small and Medium Enterprises
SME	Bank Small and Medium Enterprise Bank
SPS	Sanitary and Phyto-Sanitary Standards
TWG	Technical Working Group
TWG-AW	Technical Working Group on Agriculture and Water
TWG-FSN	Technical Working Group on Food Security and Nutrition
UNDP	United Nations Development Programme
WFP	World Food Programme

Preface

The Royal Government of Cambodia (RGC) has made great efforts to bring about peace, national security, unity and complete territorial integrity under its “win-win” policy framework since the end of 1998. From that moment, the Kingdom of Cambodia stepped out determinedly on the path towards peace, as a unified nation, working under a clear development and cooperation framework. In this context, the Cambodian economy has performed strongly, with average annual growth in gross domestic product of more than 7 percent over the past two decades, reflecting the rapid development of its industry, manufacturing, construction, agriculture, services, tourism and real estate sectors.

The Royal Government of Cambodia (RGC) has a long-term vision to transform Cambodia into an upper-middle-income country by 2030 and a high-income country by 2050. In this sense, the RGC also has the ambition to modernize the agriculture sector so it can become competitive, inclusive and resilient to climate change in a context of environmental sustainability.

The National Agricultural Development Policy (NADP) 2022-2030 was prepared in accordance with this long-term vision. Its main objectives are to increase agricultural gross value-added by 3 percent per annum. To reach these agricultural development objectives in the next 10 years, the RGC has identified as its main policy goal to increased agricultural growth and high competitiveness through the provision of high-quality services, which result in a good, safe and nutritious food supply, as well as taking into account sustainable land, forestry and fishery resource management. Additionally, the NADP contributes to the Cambodian SDGs 2030, especially Zero Hunger of Goal #2 by achieving ensuring food security and supplying affordable, safe and nutritious foods to ensure the health and well-being of the population, and increasing sustainable agricultural growth.

The RGC strongly encourages concerned stakeholders to facilitate the execution of the National Agricultural Development Policy 2022-2030 through defined actions, using the increased support available through domestic financing as well as external resources from development partners and the private sector to speed up implementation. This will enable the policy to bear fruit in an efficient and effectivemanner.

The RGC would like to convey its desire that all relevant and concerned ministries and institutions at all levels participate and cooperate closely in the implementation of the priority policy actions, and also to appeal to the international community to provide further support, both financial and technical, to the successful and efficient implementation of the NADP policy.

I would also like to express my gratitude to the Economic and Finance Policy Committee, the Ministry of Agriculture, Forestry and Fisheries, concerned institutions and development partners, all of which have been actively involved in the process to formulate the NADP 2022–2030. I encourage all parties involved remain committed to fully and effectively implementing the long-term vision of transforming Cambodia into an upper-middle-income country by 2030 and a high-income country by 2050.

Prime Minister

Samdech Aka Moha Sena Padei Techo HUN SEN

Executive Summary

The Royal Government of Cambodia (RGC) has a long-term vision to transform Cambodia into an upper-middle-income country by 2030 and a high-income country by 2050. Connected to this, the RGC also has the ambition to modernize the agriculture sector so it can become competitive, inclusive and resilient to climate change in a context of environmental sustainability.

The National Agricultural Development Policy (NADP) 2022-2030 provides broad guidance for the sector implementation to line ministries of the RGC, development partners (DPs) and private sector. It defines four main areas and thematic policies for intervention: (1) Modernizing and commercializing the agricultural value chain; (2) Public and private investments in the agriculture sector; (3) Growing sustainably and increasing resilience to climate change; and (4) Institutional reforms and cross-cutting issues.

The overall policy development goal is to increase agricultural growth with high competitiveness and inclusivity by providing high-quality products, which result in food safety and nutrition, while taking into account sustainable management of land, water, forestry and fishery resources. In order to achieve this policy goal, 4 strategic policy objectives defined for implementation including:

(1) Enhance the competitiveness of agricultural value chains,
(2) Increase support for infrastructure in agriculture and agri-business facilitation,
(3) Promote sustainable land, forestry and fishery resource management and
(4) Strengthen institutional management and regulatory reforms, HRD and address emerging challenges.

The focus is on strategies to increase agricultural productivity and growth, and promote agricultural exports, and on facilitating the transition to modern, sustainable food systems. The NADP framework has been aligned with the Cambodian Sustainable Development Goals (CSDGs) 2030, the Rectangular Strategy (RS) Phase IV, the National Strategic Development Plan (NSDP) 2019–2023, Agricultural Sector Development Plan (ASDP), 2019-2023 and Cambodia's Industrial Development Policy (IDP) 2015–2025, Cambodia's Roadmap for Food Systems for Sustainable Development 2030, Strategic Framework and Programs for Economic Recovery and to Promote Cambodia's Economic Growth in Living with COVID-19 in the New Normal for 2021-2023. The NADP is also aligned with other relevant policy documents including National Cassava Policy Framework 2020-2025, One Village One Product Movement Strategic Plan in Agricultural Sector 2020-2026, and Cambodia Digital Economy and Society Policy Framework 2021-2035.

The NADP 2022-2030 adopts two approaches: (1) Food Security level and (2) Agricultural Commercialization and Policy Intervention level based on the agricultural value chain approaches. In support of the implementation of NADP 2022-2030, the detailed Agricultural Sector Master Plan (ASMP) 2030 has been developed.

The above-mentioned strategies concentrate on the preparation and execution of a concrete policy framework relying on close collaboration and coordination mechanisms to ensure effective implementation of the NADP towards 2030.

The implementation of the NADP requires significant funding from three main sources: the national budget, DP budgets and private sector investments. The concerned ministries and institutions will continue to set out the main programmes, sub-programmes and clusters of activities in the effort to ensure effective national and DP budget allocations that respond to the indicators set out in the NADP. The concerned ministries and institutions thus need to develop detailed projects to consolidate into the Public Investment Programme (PIP) Three-Year Rolling Plan in accordance with the instructions of the RGC.

The Economic and Financial Policy Committee (EFPC) plays an important role in coordination to promote the effective implementation of the NADP. The successful implementation of the NADP 2022-2030 will also depend on the regional and global situation, as well as domestic conditions, including instability and geopolitical crisis, which may have direct or indirect impacts on the processes of agricultural modernization, agricultural trade competition, productivity in the free-market economy and levels of private investment. A sub-M&E framework should be in place at all levels in this regard.

Strong commitment and coordination represent the basis for success, in that they can turn planning into actions through efforts to increase and utilize domestic resources and mobilize resources from DPs and the private sector, with the end goal of high-quality and effective implementation.

1 Introduction

1.1 General trends in the agri

The RGC considers the agriculture sector one of the country's leading sectors, one that has contributed to Cambodia's economic development, poverty reduction and growth in gross domestic product and incomes through agricultural exports. It also provides jobs and revenues to many rural households that make a living through agriculture. In this sixth mandate, the RGC has promulgated the Rectangular Strategy Phase-IV and the National Strategic Development Plan (NSDP) 2019–2023 to improve the preconditions and supportive environment for in-depth reform in Cambodia in achieving the Sustainable Development Goals (SDGs). The main strategy of the RGC in agriculture is to focus primarily on productivity enhancement and competition, leading to structural transformation in the sector as well as economic diversification into activities with high value-added.

Growth in the agriculture sector fluctuates and varies according to the impacts of climate change (rainfall, drought and flooding). The average growth was about 1.7 percent in 2017 before dropping to 1.1 percent in 2018. Since 2020, the COVID-19 pandemic has impacts on the economic growth, but the agricultural sector increased around 0.5 percent (expected to increase 1.4 percent in 2021).

The share of the agriculture sector in GDP has decreased from 33.9 percent to 20.8 percent within the past 10 years. However, the growth in the total value-added of agriculture is a clear statement on the development of sector within the past two decades. Agricultural value-added increased from 15,938 billion riels in 2010 to 22,786 billion riels in 2019, with average growth of 4 percent per annum.

The share (%) of agricultural sub-sectors in agriculture in the past 10 years demonstrates that crop production takes the biggest share, consisting of 58–59 percent of total agricultural production. Fisheries stands in second place, with a share of 22–24 percent; livestock production takes up 11 percent and forestry production between 6.7 percent and 7 percent.

The share of agricultural labor in total employment dropped from 54 percent in 2010 to 35.5 percent in 2020 and is forecast to decrease around 23–25 percent by 2030. This progressive decrease represents a great opportunity for mechanization, which is replacing current labor and responding to the lack of labor in agricultural production. The use of agricultural machinery for land preparation has reached about 98 percent currently, with 70–75 percent in rice harvesting.Amid the COVID-19 outbreak, the main sectors boosting Cambodian economic growth such as construction, garment and footwear industries, and tourism was hit by the virus, but the agricultural sector has been considered as a potential sector and used as resilience measures to cope with the COVID-19 crisis and to restore economic growth.

However, the agriculture sector still faces several challenges in particular low productivity that require to focus on the supply of seed quality standards and capacity to disseminate modern and appropriate agricultural techniques and provide adequate irrigation systems. Moreover, Cambodia needs to promote processing industry in the sector by subsidizing the electricity price and facilitating logistics and supplying inputs agricultural value chains. Only around 10 percent of Cambodia's harvested products are processed in the country including 37 percent of red corn, 17 percent of rice, 14 percent of mango, 8 percent of cassava and 3 percent of cashew nut. At the meantime, Cambodia's

agricultural products exported to neighbouring countries are still informal and in raw products. However, Cambodia's agricultural commodities still potentially exist for growth such as vegetable, fish, meat especially pork that Cambodia is not able to meet the demands of the markets, therefore, Cambodia needs to import them from the neighbouring countries to fill this gap.

1.2 Progress and challenges in sub-sectors

1.2.1 Crop production

The average growth in paddy rice production in the past 10 years has been at about 3.1 percent per annum (going from 8.2 million tons in 2010 to 10.8 million tons in 2019 and 12.21 tons in 2021). The paddy rice surplus has seen noticeable growth, from 3.9 million tons in 2010 to 5.75 million tons in 2019 and 6.9 tons in 2021. The paddy rice yield increased from 2,970 kg/ha in 2010 to 3,335 kg/ha in 2019. The average annual growth in rice cultivated areas is about 2.4 percent (due to intensive farming system practices), and that of harvested areas is about 2.2 percent, while the average yield is increasing by about 2 percent per year.

Rice production has fluctuated every year over the past 10 years. It increased by 5.72 percent in 2009, 8.75 percent in 2010 and 5.83 percent in 2012. The serious droughts in 2013 and 2015 slowed growth. In 2016, the rainfall situation was sufficient throughout the country; as a result, rice production increased by about 6.6 percent. In 2017, the rate of growth decreased slightly to 5.69 percent, it was at 3.35 percent in 2018. In 2021, rice production reached to 11.6 percent. It is clear that climatic conditions have a great influence on the production of rice as well as other crops. The enhancement of agricultural irrigation capacity is therefore one of the main policy directions for agriculture sector development.

There are still some key challenges in the rice sector in Cambodia, they include: (1) Many rice millers often lack financial capitals to purchase rice during a harvest season. Therefore, a big proportion of rice products are informally exported to the neighboring countries; (2) there is a lack of certified seed supplies, especially the highly valued Sen Kra Ob seed; (3) there is a lack of water for rice cultivation, especially during dry season while farmers more rely on rain water during the rainy season; (4) Farmers have a limited knowledge of friendly-environment technologies and innovations such as land preparation, and the use of seeds, chemical fertilizers and insecticides; (5) there is no crop calendar properly developed according to the climate change issue in order to mitigate potential risks from droughts and floods; (6) No crop zoning and mappings a are not specifically developed in order to ensure high seasonal and quality products for better prices; and (7) Agriculture extension service is still limited.

The production of subsidiary crops has also fluctuated every year over the past 10 years. Production reached over 6.14 million tons in 2010 and increased dramatically to over 14.72 million tons in 2014 and 16.64 million tons in 2018 (with average growth of 13 percent in the past 10 years). The growth of subsidiary crops was at about 5 percent in 2009 and 9.6 percent in 2015 but only 1.4 percent in 2018 as a result of a severe outbreak of mosaic disease in cassava production. In 2021, industrial crops increased up to 19 million tons.

Cassava crop contributes to a domestic production around 3-4 percent in the agricultural value chains. In the last 5 years, the cassava production annually increased by 13 million tons per annum, in which 15 percent was used for a domestic processing while 85 percent were exported overseas, especially to the neighboring countries. In a medium term, the demand of cassava-made products

is predicted to rise while other countries have reduced, which is potentially good for Cambodia to promote cassava processing industry for economically added values. However, the potential benefits may not be achieved due to many existing systematic and institutional coordination challenges, namely: (1) Unregularly unstable supply of cassava products, disrupting between 4 and 6 months value chain processing per year; (2) A lack of processing infrastructures such as drying and storage facilities in rural communities, forcing farmers and local traders to sell raw cassava to neighboring countries; (3) High input costs for processing; (4) Limited coordination in cassava trades; (5) A lack of high-standard quality seeds; (6) A lack of technical guidance on new technologies for farmers to use low inputs with higher yields with standard quality; (7) Taking into consideration of establishing Cassava Cooperatives or Associations, which are easy to instruct them on how to use better seeds, techniques, fertilizers and better-equipped mechanization.

The cashew nut production is considered significantly potential industrial crop in Cambodia. In the last five years, the cashew crop was increasingly grown up, remarkably increased between 24 percent from 93,944 tons in 2015 to 208,769 tons in 2019 thanks to favorable market conditions and demands for cashew products. Due to a limited domestic processing capacity, 97 percent of raw cashews has been exported to the neighboring countries. However, there are some challenges of processing capacity due to the following factors: (1) Processing companies are usually facing investment financial capitals to purchase raw cashew at farm gates during the peak season; (2) Establishment of cashew farmer associations or cooperatives is still limited causing fragmented supplies , which is difficult for the processing companies to collect the products; (3) Farmers have limited knowledge of new technologies to control diseases and to proper manage a cashew farm; (4) there are high cost inputs; (5) there is a limitation of business facilitation in the sector.

Mango production was remarkably progressed in the last 10 years. Mango cultivated areas surged about 124,000 ha in 2019 compared to 24,000 ha in 2010. While the harvested areas were about 91,000 ha, which could yield 144 million tons. Despite strong progress, the mango processing and formal exports of fresh mango are still comparatively limited. In 2019, 5 percent of the processed and fresh mangoes of the total products were formally exported. This is due to value chain fragmentation issues such as: (1) A lack of technologies, which mango can yield seasonally regular, overuse of agriculture inputs leading to high costs with lower production and low competitiveness (2) Instable supply chains of mango for processing companies and exports due to a lack of mango associations or cooperatives and contract farming; (3) A lack of systems in compliance with the sanitary and phyto-sanitary standards (SPS) and other standards required by the importing countries; and (4) A lack of Vapor Heat Treatment (VHT) system to to kill eggs and larvae of fruit flies parasitizing inside the mango, facing many constraints for mango exports.

Rubber plantation is remarkably developed, expanding the cultivated area from 181,400 ha in 2010 to 405,600 ha in 2019, accounting for 13.09 percent an annual growth. Rubber production reached 42,250 tons in 2010 and had increased to 287,630 tons in 2019, accounting for 22.36 percent annual growth). In 2021, rubber production reached 368,000 tons increased by 5,4 percent compared to 2020. Moreover, rubber exports increased from 42,000 tons in 2010 to 282,000 tons in 2019 (a seven-fold increase during the past 10 years). About 366,300 tons of total final rubber products were exported in 2021, increased by 8,3 percent compared to 2020. The global rubber demands were approximately 1,370 million tons (with the supply of 1,376 million tons) while rubber exports are expected to have a higher demand up to 177 million tons with the supply capacity of 169 million

tons in 2025. Key challenges of rubber production include: (1) Low production due to poor planting materials , limited adaption of new technologies, lack of extension services and new researches in rubber sector; (2) lower prices of rubber due to a lack of rubber markets for communities or rubber associations, very limited manufacturing processing industries, and lack of certified rubber products for exports while large quantity of unprocessed rubbers illegally exported to neighboring countries; (3) The shortage of labour in rubber sector due to relatively poor working conditions compared to other manufacturing sectors or services.

However, the total export of agricultural products (based on data collected through the formal SPS monitoring system) have increased since 2013, in which the volume has reached 3.6 million tons equivalent to US$1 billion (while only 680,000 tons in 2012). In 2019, the exported products were about 4.8 million tons equivalent to US$1500 million (increased by 33 percent). In 2021, a total export of the agricultural products was up to 7.98 million tons.

Official export of milled rice (based on data collected through the formal SPS monitoring system) have surged 105,000 tons (equivalent to 630,000 tons) in 2010 and increased to 620,000 tons (equivalent to US$440 million) in 2019 (increased by 6 times during the past 10 years). In 2021, the official milled rice export achieved 617,000 tons. Informally, an export of paddy rice to neighboring countries are estimated over 2 million tons per year.

1.2.2 Animal health and production

Livestock production has also seen remarkable development during the past 10 years, despite some existing challenges. Generally, livestock production by both farmer households and commercial farms has seen average growth of 5.53 percent per annum. Cattle production has decreased by 2.43 percent and buffalo production by 4.8 percent, while pig production has increased by 0.79 percent and poultry production (chickens and ducks) by 7.14 percent, in terms of annual average growth. Animal production among farmer households and commercial farms increased from 27 million heads in 2010 to 4,585 million heads in 2019 (from US$1,458 million to US$1,827 million). In 2021, nationwide animal production soared 5,996 million heads. It is noteworthy that cattle production among farmer households has decreased by an average of 2.47 percent per annum (3.48 million heads in 2010 to 2.77 million head in 2019) owing to a lack of labour in rural areas caused by migration, a decreasing tendency to use animals (cattle and buffalos) as a tractive force and an expanding trend towards using tractors and machinery services to replace the missing labour force.

Pig production by farmer households and commercial farms are still not yet noticeably developed (2.2 million heads in 2010 and 3 million heads in 2017; and decreased to 2.18 million heads in 2019). The slow growth in pig production is the result of high costs of production, which makes it hard to compete with neighboring countries, as well as animal diseases (African Swine Fever and other diseases). Regarding poultry production, there has been remarkable progress in both farmer households and commercial farming, with an increase from 21.9 million heads in 2010 to 40.3 million heads in 2019 (or from US$109 million to US$404 million). It is clear that the share in animal-raising taken up by farmer households has decreased over the past five years, going from 80 percent in 2015 to 65 percent in 2020. The share of animal-raising carried out by commercial farms had thus increased to 35 percent in 2020. Basically, animal raising farms have surged from 1,090 farms in 2017 to 1,293 farms in 2020. Nevertheless, some challenges still remain critical: (1) high costs of production especially animal feed (around 70 percent of total production costs), and medical

treatments, leading to difficulty to compete with neighboring countries; (2) lack of good quality of breeds of chicken, pig and cattle; (3) lack of financial investment in the sector; (4) infectious diseases and zoonotic diseases; (5) lack of extension services to encourage farmers to raise animals in household level to generate incomes; (6) Inadequate supply of high quality and low costs of animal feeds from domestic factories or encourage farmers to produce their own animal feeds.

1.2.3 Fisheries production

In-depth reform in fisheries has been actively developed, allowing Cambodian people, especially small-scale fishers, to increase their production. The "Community fisheries with no offense" approach is being implemented vigorously so that community fisheries can contribute to the sustainable management and preservation of fishery resources. As a result of the reform, the Law on the Amendment of Articles 6, 41, 42, 43 and 95 of the Law on Fisheries was promulgated by the Royal Decree (នស/រកម/0506/011) dated on 21 May 2006. The Law was rolled out by the Royal Decree (នស/រកម/1117/015) dated on 22 November 2017. It is a turning point in fisheries reform in terms of adjusting roles and responsibilities as well as responding to social needs in Cambodia. Moreover, the new law on fisheries has been formulated for an inclusive and sustainable development and implementation.

In the past 10 years, the total amount of fisheries production (inland fisheries, marine fisheries and aquaculture) has seen notable growth, with annual average growth of 5 percent, from 550,000 tons in 2010 to over 856,4000 tons in 2021. Inland fisheries production increased from 405,000 tons in 2010 to 479,000 tons in 2019 (average growth of 1.9 percent per year) while marine fisheries production rose from 85,000 tons in 2010 to over 122,000 tons in 2019 (4.1 percent) and aquaculture production from 60,000 tons in 2010 to over 307,000 tons in 2019 (19.9 percent).

Even though, there is a good progress in fisheries, key constraints still remain and need to be addressed: (1) Illegal fishing still continues despite some firm measures taken; (2) the majority of the existing community fisheries have limited capacity and they are dependent on fishery resources; (3) R&D on fisheries and aquaculture are still limited; (4) Flooded forests and mangrove forests are decreasing through illegal logging; (5) lack of new technologies to raise fish and lack of high quality of breeds; (6) lack of direct access to markets as relying on local collectors, leading to price fluctuation; (7) lack of financial investments; (8) lack of harvesting facilities such as fisheries ports, community purchasing and collecting stations connected to aquaculture farms, electricity, processing and clean water; (9) lack of special zones for large scales of commercial aquaculture farms located near water sources and markets; and (10) Fishing conservation areas and natural fish breeds have not been fully implemented.

1.2.4 Forestry production

Forestry reform is being implemented vigorously through the strengthening of management capacity, especially to combat illegal logging and activities related to wildlife species, as well as many other tasks. Forestry sector contributes to sustainable development and improves local livelihoods, employment and poverty reduction. Order 01 BB dated 7 May 2012 on measures for strengthening and increasing the effectiveness of the management of Economic Land Concessions (ELCs) by suspending already-approved ELC companies who did not implement ELC investment contracts.

Under a new reform policy, the RGC transferred 13 protected-forest areas and 5 productive forest

areas from MAFF to the Ministry of Environment (MOE), and 73 ELCs from MOE to MAFF to manage. Reforestation is receiving careful attention in Cambodia. The RGC has permitted reforestation and the restoration of forests on degraded forest land through cooperation with the private sector. MAFF issued the Private Forest Rules which are aimed at determining principles in establishing and developing private forests. Over the past 10 years, reforestation of both public and private reached over 408,000 ha.

Community forestry has developed significantly. By 2021, 636 forestry communities were established, covering 522,273 ha in which 536 forestry communities were formally registered. Moreover, 449 forestry community agreements and 106 forest community plans were approved.

Notably, the increasing population is integral to increasing use of forestry products. The transformation from forest land into agricultural and residence land create more pressure on natural forest and its ecological systems. Illegal logging still remains an issue. Although law enforcements and regulation have been actively implemented, land encroachments still continue. Forestry communities were established but there is lack of technical and financial supports for effective operation and management.

1.3 Global and regional trends in agricultural sector

The world population will climb from almost 8 billion people today to 8.5 billion in 2030. This figure is expected to surge to almost 10 billion in 2050, with food demand simultaneously growing. The world population will be increasingly well fed by 2030 (FAO, 2017).

By 2030, regional market demand and supply are expected to grow significantly, and this represents an excellent opportunity for Cambodia to develop its agricultural production to fulfil market needs, exploiting its potential and its competitive and comparative advantages. Cambodian agricultural exports can strategically target international markets, in particular Europe, India, Association of Southeast Asian Nations (ASEAN) countries, China, Korea and Japan. This would primarily include rice, rubber, cassava, corn, cashew nuts, pepper, mangos, bananas and other agro-industry products. Cambodia must respond to these valuable opportunities by producing high-quality agricultural products, taking into account food safety and regional and international standards.

Patterns of food consumption have changed towards higher-quality and more expensive foods such as meat and dairy products. Developing countries will increasingly depend on imports of cereals, fruit, vegetables, meat and milk. Production of these will not keep pace with demand. By 2030, such countries could be producing only 86 percent of their own cereal needs. There is an increasing preference for healthy food and functional foods, which is pushing up demand for high-quality food raw materials. Compliance with the SPS system and its service delivery should be strengthened for people's wellbeing.

The expansion of farmland for food production will be slower than in the past. In the next 30 years, developing countries will need another 120 million ha for crops. This will require the expansion of irrigated area from 202 million ha today to 242 million ha by 2030, increasing pressure on water resources, which are already scarce in many parts of the world (FAO, 2020).

Promising technologies have emerged that combine increased production with improved environmental protection. Productivity improvements no longer depend on increased input use but can go hand in hand with sustainable, environmentally friendly production systems. Electronic trading platforms for agriculture and food products are becoming more important and standardized (FAO, 2020).

Supply chain interruptions and poverty concerns arising as a result of COVID-19 have put food security and achievements made on nutrition at risk. According to the World Food Programme (WFP), about 130 million lives and livelihoods in 55 countries were already at risk in 2020 (Anthem, 2020). An assessment by the Food and Agriculture Organization of the United Nations (FAO) in 2020 indicates that the COVID-19 crisis may add between 83 and 132 million people to the total number of undernourished in 2020, owing to losing points in global gross domestic product (GDP) growth.

The leaders of the ASEAN countries have developed a roadmap and rolled out their 2025 vision of highly integrated, cohesive, competitive, innovative and dynamic ASEAN states. Within this, it is vital to empower producers, and in particular agricultural cooperatives, to deal with the challenges and to enhance their role in agricultural global value chains (ASEAN Secretariat, 2018).

1.4 National trends in agricultural sector

Population and the agriculture sector: According to the 2019 census, the Cambodian population is at 16,524,482 people, including 1,235,993 migrants working abroad. Around 76.2 percent of the Cambodian population lives in the countryside and relies on agricultural livelihood activities, and in 2020, 35.5 percent of people were employed in agriculture. Notably, rural areas have seen a decreasing dependency on agricultural incomes and continuing out-migration to better-paying jobs. The Cambodian population is expected to reach over 20 million by 2030, and 25 million by 2050. Against this backdrop, educational developments will increase knowledge and skills, which will facilitate and contribute to the country's development and sustainable economic growth. Meanwhile, with living standards improving, the majority of Cambodian people are increasingly considering quality and safety in their food consumption, especially that of fruit, vegetable, fruit, fish and meat.

Climate change: Climate change and the cyclical nature of the El Niño–Southern Oscillation (ENSO) events are having significant long- and short-term impacts on the agriculture sector, with detrimental consequences, in particular for resource-poor producers who do not have access to alternative livelihoods. Cambodia is one of the most vulnerable countries in the world to climate change, largely because of the reliance of many of its farmers on rain-fed agriculture. It is estimated that climate change could reduce GDP by 2.5 percent by 2030 and by 9.8 percent by 2050. This trend would delay Cambodia's accession to upper-middle-income status (UNDP, 2018).

Agricultural productivity and innovation: To meet the changing demand of a growing population, the global agriculture sector will need to double production by 2050 (FAO, 2017). Innovative strategies for the sector will play a key role in combating hunger, in employment creation, in food security and nutrition and in economic growth. Efforts need to be made to attract more investors and innovators to develop new ideas for the benefit of the sector and for Cambodia's rural farmers. Research and development (R&D) should be intensified to find solutions to fit changing and sustainable intensified production systems.

Competition for natural resources: The majority of the rural poor in Cambodian rely on natural resources like land, fish, forests and clean rivers for their livelihoods. Access to these resources is limited and is becoming more restricted with the increased enforcement of laws and regulations guiding land use and environmental protection. The Cambodia Inter-Census Agriculture Survey (CIAS) 2019 (NIS and MAFF, 2021) indicates that, of the total 1.7 million household agricultural holdings in

Cambodia, 11 percent are involved in forestry activities of collecting wood for energy. Another small number of households is engaged in hunting animals, charcoal-making and timber collection. In the meantime, population growth and urbanization are increasingly affecting Cambodia's ecosystems, resulting in environmental degradation and a loss of ecosystem services and biodiversity. Sustainable use of land, water, forests and their services to the economy and to the well-being of Cambodia's population will require increasing attention.

Changing food systems: Food systems encompass all actors, processes and resources of the food value chain and food consumption, and are in a dynamic equilibrium with other systems. There is a need to understand the challenges and gaps in the current food system to reshape it towards one that is sustainable and inclusive, and that produces food that is healthy and nutritious at the same time as being profitable. The National Food Systems Dialogues 2021 will lead to a clear roadmap to help the RGC ensure it has in place a sustainable national food system by 2030.

Food demand and consumption: The availability of rice, the main staple for the Cambodian people, is sufficient at the national level. Domestic demand will change in terms of types and qualities of food desired with Cambodia's evolution to middle-income country status. Notably, dietary habits have already started to shift: meat consumption increases have been observed in urban areas, although rice remains the staple food crop. With incomes increasing, there is an excellent opportunity to increase quality and safety awareness for both consumers and producers and to strengthen demand for a healthy diet.

Gender inequalities in the agriculture sector: Women generally play a key role in food provision and distribution for their family. However, this is despite the fact that women make up 48 percent of the total labour force in Cambodia, and approximately 30 percent of these women are employed in agriculture (ADB 2020). Cambodian women face immense challenges in terms of advancing their economic opportunities: women have less access to land, technology, information and extension services. Addressing gender inequalities by promoting greater participation for women in and benefits from agricultural interventions and decision-making is key to sustainable and inclusive development. Additionally, education, training and technical capacity development are key to increase opportunities for women, both in and outside agriculture.

1.5 Challenges ahead in the agricultural sector

Agricultural productivity: Agricultural productivity is low in Cambodia in comparison with other countries in the region, with the modernization of production systems only now slowly starting. Mechanization and the appropriate use of farm inputs require awareness-raising, capacity-building and access to credit across the sector. The capacity to disseminate modern and appropriate agricultural techniques is still inadequate, in particular in the use of agricultural inputs (seed, fertilizer and agrochemicals), agricultural machinery and post-harvest technology. These factors contribute to high production costs and low productivity, resulting in low competitiveness. Meanwhile, agricultural production systems need to adopt to the increasing trend in labour migration from rural to urban areas. Farmers with little agricultural land cannot benefit from economies of scale and can barely compete as a result of the high costs of production, resulting in low profits.

Climate change adaptation and sustainability: The agriculture sector in Cambodia is highly vulnerable to climate change and to the ENSO cycle. Limited irrigation and diversification and reliance on agrichemicals mean production systems are low in climate resilience. The sector must adopt

climate-resilient technologies and practices to ensure long-term sustainability of the natural resource base while meeting productivity targets. In addition, the sector needs to support national efforts towards climate change mitigation by reducing its contribution to greenhouse gas emissions and carbon sequestration. To achieve this goal, it will be necessary to address the decrease in forest cover in the country, including of mangroves and flooded forest, in recent years, mainly driven by expansion of agricultural land, urbanization and illegal logging. The Tonle Sap basin is highly vulnerable to climate change through changes in rainfall patterns, which is likely to affect the flood pulse system of the lake, with impacts on its fisheries.

Farming structure: The agriculture sector is still dominated by smallholders. Its small-scale family farms are mostly rain-fed, with very limited use of modern inputs. More than a third of smallholders are still subsistence producers. The establishment of agricultural cooperative or association (AC) is a key solution to address the issues, to receive appropriate credits and to implement a contract farming.

The current labour market disruption owing to the COVID-19 pandemic means that jobs in agriculture need to be maintained and is slowing down out-migration. At least in the medium term, this will require solutions for smallholder farming systems in support of agriculture-based livelihoods for a growing population with limited local, regional and international migration and income options. However, depending on the pace of local, regional and international economic recovery, this situation could change quickly, demanding flexible and quick responses in terms of agriculture support measures.

Improving water management remains a key factor in agricultural productivity improvement. Agricultural water supply is still short of farmers' needs, especially during droughts. Appropriate irrigation and drainage systems are nowhere near serving all potential areas. Establishing an agricultural water management framework promoting the application of modern irrigation systems will improve production and increase resilience to climate change. Meanwhile, the management of existing systems is often limited. Investment in system expansion and capacity-building of operators requires urgent attention.

Value addition to agriculture: Only around 10 percent of Cambodia's harvested products are processed in the country, and processed agricultural exports contributed only 5 percent of Cambodia's total exports (by value) in 2020. This thus represents an area of significant potential for investment in value additions job creation and growth.

Agro-industry development is key to increasing the value addition in agricultural commodities, through ensuring the quality and safety of food products and food processing. The establishment of agro-industrial clusters and the facilitation of public–private–producer partnerships will be critical to the development of the sub-sector.

Limited access to quality inputs at affordable prices: Lack of seed quality standards is a key bottleneck. The increasing use of pesticides for vegetable and dry-season rice cultivation is raising more concerns among smallholder farmers and consumers.

Transport and logistics: Cambodia ranked 94th of 137 counties on infrastructure competitiveness during 2017–2018 on the World Economic Forum's Competitiveness Index. However, the logistics costs and storage in Cambodia are considerably higher than those in neighbouring countries. This results in high inputs costs of production and it is difficult for market competitiveness.

Access to finance and credit by smallholder farmers: Microfinance loans to vulnerable groups and

the rural poor by microfinance institutions (MFIs) and private lenders represent a serious concern. Lending to the agriculture sector, and in particular to smallholders, is considered very risky, with very high interest rates putting a great burden on those borrowing. The current COVID-19 situation has made borrowing even more difficult.

Agricultural communities (cooperatives), formed to empower and improve skills, market access, bargaining power and accessibility of technical and credit services, still reach a limited number of farmers.

Capacity development and institutional reforms: Human resource development and the improvement of agricultural technical capacity at the grassroots level need to be accelerated in order to make it possible to provide quality agricultural extension services to farmers in rural areas in an effective way. Institutional reforms will be necessary to bring the required changes in sector management, to improve the effectiveness and efficiency of technical services and administrative management. R&D needs to be strengthened to enable relevant solutions for current and emerging production. Introduced appropriately, modern information and communication technology (ICT) are still limited but digital technologies should be promoted.

Drawing upon global, regional and local trends and challenges, there are related policy interventions that the NADP is employing as guiding messages and instruments to address key emerging issues in the agricultural sector. This ten-year policy is to increase agricultural growth with high competitiveness and inclusivity. It is to support the country's mission to increase the provision of high quality, safe and nutritious food products, while safeguarding land, forest and fishery resources.

2. Vision

The vision for the NADP is "A modern Agriculture Sector which is competitive, inclusive, resilient and sustainable leaded to increase farmers' income as well as the prosperity and wellbeing of the Cambodian people".

3. Overall goal

To increase agricultural growth with high competitiveness and inclusivity by providing high-quality products, which result in food safety and nutrition, while taking into account sustainable management of land, water, forestry and fishery resources.

4. Policy themes

Theme 1: Modernizing and commercializing the agricultural value chain

Theme 2: Public and private investments in the agriculture sector

Theme 3: Growing sustainably and increasing resilience to climate change

Theme 4: Institutional reforms and cross-cutting issues

In order to achieve these four policy themes, four related strategic objectives have been formulated in this regard:

Strategic objective 1: Enhance the competitiveness of agricultural value chains: Focus on productivity enhancement, diversification and profit generation in the value chains of rice, seasonal crops, rubber and other agro-industrial crops, as well as the production of livestock and other commodities with economic potential, and possible agro-industry development, especially the implementation of public–private–producer/agricultural cooperative partnerships (4Ps) for agri-business development. Exploit the potential of smart and digital technologies in sustainable production, plant protection and SPS measures and effective marketing of high-quality products.

Strategic objective 2: Increase support for infrastructure in agriculture and agri-business facilitation: Concentrate on irrigation systems, on-farm water management, solar for irrigation, rural farm-to-market roads, electricity price reduction for enterprises and agricultural communities, promotion of private sector investments in production and processing, access to rural credit and trade facilitation in agriculture.

Strategic objective 3: Promote sustainable land, forestry and fishery resource management: Pay high attention to effective, sustainable management of land resources, water, forestry, non-timber products and wildlife, as well as fishery resources. Increase the climate resilience of production systems and facilitate food system changes towards the supply of affordable, safe and nutritious food.

Strategic objective 4: Strengthen institutional management and regulatory reforms, HRD and address emerging challenges: Focus on strengthening institutional management, law and regulation enforcement, human resource development, R&D and agricultural education and training. Promote gender equality across the sector. Lead the recovery from the COVID-19 pandemic and integrate lessons learned into future crisis responses.

The strategic objectives and the related results to be achieved within agriculture are translated into themes and strategies for policy actions. Further operationalization, including suggested programmes and projects, is outlined in the Agricultural Sector Master Plan (ASMP) 2030.

5. Strategic actions

To achieve the RGC's vision and NADP objectives, key strategic objectives in 2022 are as followed.

Policy theme # 1: Modernizing and commercializing the agricultural value chain

Strategic objective 1: Enhance the competitiveness of agricultural value chains

Strategic objective 1.1: Increase productivity and value addition of crop value chain

- Improve productivity priority crops (paddy rice, vegetables, bananas, mangos, dragon fruit, longan, ornamental plants, cassava, maize, cashews, pepper, sugarcane, durian, sweet potato, chilly and pineapple).
- Increase diversification in production and mitigating risks from mono-cropping value chain.
- Enhance infrastructure development and strengthening, and mechanization of crop production.
- Promote seed industry and management of agricultural inputs.
- Improve the quality and safety of agricultural produce and agribusiness.
- Develop mapping and zoning of agricultural crops.

- Strengthen the capacity of agricultural R&D.
- Strengthen supporting services and human resource development in crop production.

Strategic objective 1.2: Increase productivity and value addition of rubber value chain

- Enhance and improve the rubber production value chain through expanding sustainable rubber production techniques, smallholder rubber cooperatives empowerment, rubber market development.
- Enhance the technical capacity for rubber research and development, thereby increasing the network to transfer technology to rubber producers to improve quality and productivity.
- Promote foreign direct investment in rubber development and financial resources from development partners to support sustainable rubber production and development.

Strategy 1.3: Increase productivity and value addition in animal production value chain

- Implement the Strategic Plan of Animal Production 2016-2025 and update the plan for the next 10 years.
- Enhance competitive and inclusive livestock production (applying good animal practices, improvement of breeds, technologies, quality and safe feed as well as breeding, etc.).
- Promote animal health, veterinary public health and animal well-being (biosafety, death rate reduction, vaccination, husbandry, hygiene of meat, slaughterhouse and labs…).
- Improve extension, capacity-building, training and dissemination of technical practices and strengthen legal implementation.
- Promote partnerships with the private sector and strengthen international cooperation in the animal health and production sub-sector.
- Facilitate private investments in animal production, animal feed factories, vaccine production, and medicines for exports.
- Promote family small-scale animal production in rural areas for more incomes and provide more production inputs for better animal production.

Strategy 1.4: Promote agro-industry development and agri-ecotourism

- Improve and modernize SMEs according to quality and food safety standards.
- Study and establish agro-industrial parks in Cambodia to collectively establish processing enterprises and associations in order to meet the export demands.
- Promote agri-ecotourism through agricultural production value chains and promotion of green bell development for supplies of agriculture products to tourism industries and services.
- Establish and strengthen quality and safety control system of agricultural food production according to the national and international standards.
- Develop and strengthen sustainable and inclusive market systems for agricultural products through contract farming.

Strategy 1.5: Smart technology in value chains

- Take advantage of technological developments and promote modern agricultural technique application, e.g. drip irrigation, pest surveillance, e-phyto certification.
- Promote renewable energy, solar for irrigation, shade houses, high-tech agricultural enterprise.
- Promote and implement agricultural organic production, Good Agricultural Practices (GAP)

and climate-smart agriculture with the integration of smart and modern technology.

- Strengthen agriculture extension by using modern information and communication technology to reach all farmers with a demand-based system and high-quality targeted support.
- Utilize innovative technological systems at all stages of agricultural production to ensure higher quality, safety and efficiency.

Strategy 1.6: Increase productivity and value addition to aquaculture value chain

- Strengthen seed research, enhance breeding production and promote modern fish culture techniques including research on improved natural fish seed and conserve highly economic value fish species. These will maximize fish breeding in order to stock fishes into rivers, lakes, natural ponds, and disseminate to farmers for rice-field culture.
- Determine potential sites, supporting infrastructure and enabling environment for aquaculture development.
- Establish aquaculture clusters or associations in each region in order to accelerate production capacity and to facilitate technical, credit and market extension and supports.
- Develop aquaculture production plan along with specific aquaculture activities based on aquatic species as well as creating vendor/ fish collector clusters with market linkage through a mechanism on aquaculture contract farming between aquaculturists and vendors.
- Facilitate to subsidize low electricity price for aquaculturists to boost aquaculture activities and aquaculture processing plants for export.
- Facilitate better access to low interest credit or loan for aquaculturists with the Agriculture and Rural Development Bank (ARDB).
- Facilitate the possibility for tax or VAT exemption for aquaculture machineries, processing facilities and materials for aquaculture development.
- Study on the possibility to create inland aquaculture special zones in the Cambodia Mekong delta region and the special zones for marine aquacultures for exports.
- Establish aquaculture market plans and supporting transportation of aquaculture products to different distribution sites across provinces/municipals where are reachable to aquaculture clusters.

Strategy 1.7: Increase productivity and value addition of forestry and wildlife value chains

- Improve forestry and wildlife value chains through new technologies and sustainable processing, and strengthen capacity of the community forestry.
- Build capacities on research and forest and wildlife conservations through new technology transfers to all concerned parties in order to improve forest and wildlife, and especially promote researches on high economic values of forests.
- Promote foreign direct investments in forest and wildlife conservation, and mobilize financial resources from development partners to support a sustainable forest production and wildlife conservation.
- Enhance competitive and inclusive forest production through reforestation programmes, especially the high-value economic forests.
- Enhance extension services, capacity building of new technologies and law enforcements and policy rollouts.
- Promote a private and public partnership, and build international cooperation in forestry and wildlife sub-sector.

- Strengthen forestry management, technologies of forest procession based on international standards for exports.

Strategy 1.8: Promote sustainable food system

- Ensure sufficient safe and nutritious food for a growing population to reduce malnutrition, including a gender perspective in all interventions.
- Promote more efficient, inclusive and resilient food systems that are consumer-driven approaches.
- Implement the roadmap towards sustainable food systems designed in Cambodia's Roadmap for Food Systems for Sustainable Development 2030.
- Reduce food losses along the value chain.

Strategy 1.9: Digitalization and e-agriculture technology in value chain

- Establish a digitalized agriculture support system to boost agricultural production, including on-time agricultural information-sharing.
- Develop and implement tools for digitization in agricultural education, training and extension work, and encourage use of digital tools and smart equipment by male and female farmers.
- Establish and facilitate the use of digital platforms for agricultural trade.
- Digitize administration of services, in particular supporting certification systems, issuance of permits and declarations, information exchange between ministries and public information dissemination nationally and internationally.
- Support the development and comprehensive coverage of digital networks across Cambodia, in particular including all rural and agricultural areas, to facilitate the access and use of modern information and communication technology (ICT).
- Pilot ICT-enhanced extension services around particular farm technologies and priority sectors (rice, rubber, animal production).
- Pilot the concept of involving young farmers as facilitators in addition to ICT-trained extension agents supported by smart technology developers.
- Promote the implementation of National Single Window.
- Facilitate the digital assessment and pilot digital platform on investments in forestry and animal husbandry.

Strategy 1.10: Improve market access for small and medium farmers

- Establish agricultural cooperatives to improve market access through business agreement or contract farming approach.
- Improve market access for small and medium farmers through trade fairs rural and urban areas.
- Improve price-setting by producers at the farm gate among key value chain actors.
- Ensure lower costs of production and inputs.
- Enable market access with stable prices during harvesting seasons.
- Improve vertical and horizontal value chain linkages among actors.
- Build trust among value chain actors on agricultural prices.
- Promote tourist activities and ecotourism in agricultural community, forest community, fisheries community, and other potential communities.

Policy theme # 2: Public and private investments in the agriculture sector

Strategic objective 2: Increase support for infrastructure in agriculture and agribusiness facilitation

Strategy 2.1: Increase effectiveness of agricultural irrigation system

- Improve human resource management and development improvement.
- Enhance water resource management and development, and irrigation system extension implementation.
- Strengthen flood and drought management.
- Promote information management on water resource and meteorology.
- Enhance water resource protection and conservation.
- Develop mapping and zoning of agricultural irrigating zones.
- Identify and prioritize of potential irrigation areas.
- Build constructions and renovate of water pumping stations for agricultural irrigation.
- Increase in water use efficiency in irrigated agriculture.
- Encourage to rehabilitate natural ponds, cannels, and lakes to store water in case of droughts and to release floods.

Strategy 2.2: Expand farm-road connections, electricity network and transportation of agricultural products

- Increase the investment and mobilize external resources to build and develop physical infrastructure for supporting agriculture, road connection to farms, markets and agricultural industries.
- Reduce the cost of electricity, expand coverage and increase the stability of supply by building more sub-stations in potential production areas, especially expand electricity networks in main production areas.
- Increase budgets and manage rural electrification funds for agriculture production
- Expand logistic infrastructure, transportation for agricultural products with response to the real needs.

Strategy 2.3: Promote agricultural investment and agribusiness facilitation

- Promote the private sector in agricultural investment, strengthen partnerships in agricultural development and facilitate an investment climate.
- Encourages private international and local investment in agriculture and agro-industry through sound policies, regulations and laws including the amendment of Law on Business and Investment.
- Support in linking the agricultural production and agro-processing (Agro-Industry) in order to increase the value added and promote for the establishment of Agro-Industrial Parks (SEZ for agro-processing) for promoting agricultural exports.
- Expand public and private sector partnership through the creation of Agro-Industry Federation (AIF).
- Continue to adjust the structural adjustment and strengthen technical capacity for public services reduce the costs of doing business by revised some rule and regulations for increasing the efficiency of public services.

- Promote public-and-private partnerships to establish fertilizer and feed factories locally in order to supply local demands with high quality, appropriate price and safety for local, regional and international markets.
- Enhance investments in household wildlife raising for livelihood improvements through private investments.
- Promote investments in industrial-based wood processing.

Strategy 2.4: Agriculture sector finance

- Increase the effective and efficient use of public funding for the development of the agriculture sector, responding to the needs and demands of producers and processors.
- Facilitate the development of adapted financial services and products that serve the needs of both small and medium farms and agribusinesses.
- Increase credit for the agriculture sector and strengthen the Agricultural and Rural Development Bank (ARDB) and the Small and Medium Enterprise Bank (SME Bank) to serve the financial needs of agricultural stakeholders: increase availability and access to (rural) credit.
- Enable more engagement of and access to ARDB to serve the financial needs of value chain actors especially increasing soft loans for non-rice industry, including livestock production, aquaculture and infrastructure support agriculture and create its sub-branches in the provinces (at least 20 Branches in the country) with digital operation.

Policy theme # 3: Growing sustainably and increasing resilience to climate change

Strategic objective 3: Promote sustainable land, forestry and fishery resource management

Strategy 3.1: Promote forestry and wildlife resource management

- Promote forest management and development of climate resilient forests a 10-year forest development action plan with effective implementation plan.
- Increase effectiveness in community forestry development and implement a community forestry plan, develop key principles for community forestry management and improve local livelihoods through agri-forestry system.
- Promote management and development of wildlife and biodiversity, especially the promotion of household and farm level production.
- Promote forestry registration, strengthen effective enforcement of forestry law and other regulations on forest and wildlife conservation.
- Strengthen research to support forest development.
- Strengthen the institutional framework for sustainable management practices related to forestry and wildlife resources.

Strategy 3.2: Promote fishery resource management and aquaculture development

- Promote the implementation of strategic fisheries plan 2015-2024 and update it for the next 10 years.
- Strengthen management and development of community fisheries, especially capacity development for community fisheries to effectively manage and conserve fisheries resources, and improve local livelihoods of community members as well as community management and community refuge pond development.

- Encourage protection and conservation of fishery resources in lakes, canals, rivers and seas, and strengthening of fisheries boundaries.
- Promote fishery extension services on natural fish raising and rice-fish cultures where are geographically applicable in order to increase natural fish production and to reduce chemical fertilizers that impacts on fisheries and biodiversity.
- Promote fishery research and development, with an emphasis on value chain analysis, including post-harvest storage and handling.
- Promote capacity development and technologies to improve small-scale fishers' performance for food security and nutrition and strengthening livelihood options.
- Promote fishery value chain development and export promotion.
- Promote the implementation of marine fisheries management policy.
- Make amendments of Law on Fisheries, enforcement of existing laws and regulations to combat illegal fishing.
- Strengthen gender mainstreaming and eliminate child labor in fisheries sector.

Strategy 3.3: Promote agricultural land resources management

- Implement a National Action Program to Combat Land Degradation in order to increase land productivity in response to agricultural development, livelihood improvement of rural people as well as to contribute to the reduction and adaption to the climate change.
- Prevent land degradation and increase land productivity through the establishment of a policy framework with the corresponding relevant legal documents, in order to increase the application of agricultural land management.
- Develop and implement a concrete action plan to prevent the deterioration of soil and water quality in order to preserve natural resources.
- Improve the conservation of Cambodia's farm land thereby promoting the restoration of watershed areas, the provision of ecological services, the demonstration of agricultural land management practices, and in order to demonstrate the effectiveness of integrated farm land for mechanized agricultural production.
- Strengthen the technical capacity for the implementation of sustainable agricultural land and watershed area management and practices.
- Promote conservation agriculture, including sustainable intensification and agroecology.
- Promote the implementation of strategic plans or agricultural methods to reduce inappropriate chemical use and to promote good agricultural practices.

Strategy 3.4: Strengthen climate resilience

- Promote the sustainable use of natural resources and thereby the implementation of the Climate Change Strategy in Agriculture 2030.
- Promote an effective and sustainable uses of renewable energy through the establishment of a bio-digester policy towards achievement of the SDG goals 2030.
- Promote environmentally friendly production and products through conservation agriculture practices.
- Facilitate Cambodia's agricultural path towards becoming carbon neutral.
- Implement relevant strategies in response to climate change that affects fisheries resources including aquaculture production
- Facilitate and coordinate SDG #12 in order to promote environmentally friendly agricultural production in line with the Agricultural Fertilizer Policy.

Policy theme # 4: Institutional reforms and cross-cutting issues

Strategic objective 4: Strengthen institutional management, regulatory reforms, HRD and address emerging challenges

Strategy 4.1: Reinforce institutional management and HRD

- Reform institutional management into an effective structure, including supportive human resource management and development.
- Strengthen human resource policy implementation in the agriculture sector with gender mainstreaming in HRD, and ensure gender equality in human resource development.
- Strengthen the quality of education through the implementation of the 2030 Master Plan of Agricultural Education Institute, and agricultural education for all relevant stakeholders to provide the possibility to create an attractive professional occupation based on quality and high income.
- Enhance research capacity for agricultural development, produce basic research and applied research linked to market needs, and establish and implement Cambodia agricultural research policy.
- Strengthen extension service capacities in agriculture, forestry and fisheries, attract, mobilize and train young farmers with new agricultural technologies, and strengthen connection of researches and agricultural extensions.
- Establish an agricultural data management and registration system (crops, livestock, forestry, fisheries, etc.) as a basis for managing and forecasting supply and demand for measures to develop the entire agricultural sector.

Strategy 4.2: Developing laws and regulations on the agricultural sector

- Establish laws and law amendments (forestry and fisheries).
- Reinforce the implementation of laws and regulations effectively.
- Review and revise laws and regulations governing activities to complement a supportive environment for agricultural producers, processors and exporters.
- Strengthen dissemination and public awareness on laws and regulations.

Strategy 4.3: Leadership

- Ensure the leadership and workforce in MAFF have the required capacities to effectively and efficiently manage, guide and support the sector and its stakeholders.
- Strengthen capacity to mobilize support and implement NADP policy at national and local levels.
- Promote gender mainstreaming at all stages of the NADP and capacity development of MAFF staff in gender-responsive implementation.
- Provide technical and operational know-how and information needed for NADP implementation and evaluation at the sub-national level.
- Promote mechanisms for agriculture project management unit in order to effectively coordinate the implementation and harmonization of all projects towards the achievement of the NADP.

6. Mechanisms for the NADP Roadmap 2022–2030: policy leadership, coordination and implementation

The above-mentioned strategies concentrate on the preparation and execution of a concrete policy framework relying on close collaboration and coordination mechanisms to ensure effective implementation of the NADP towards 2030. The four thematic policy pillars provide an umbrella for and support implementation of the NADP. The four pillars are not stand-alone components but are mutually reinforcing, based on coordinated action and complementarity with other sectoral policies.

This section describes briefly how the NADP should be guided, implemented, financed and monitored. Key NADP players executing the NADP to achieve its objectives and strategies include MAFF as lead implementer, with relevant line ministries and DPs acting as coordinators in implementation and evaluation (see Figure 1). Figures 1 and 2 also introduced the four steps involved in NADP formulation, implementation and evaluation:

1. **Consultation:** MAFF and the policy formulation team undertook a desk review of relevant policy reports and documents. Policy consultations at the national and sub-national levels were conducted. Key government officials and experts were engaged to ensure their ideas and suggestions were put forward and accounted for in the NADP process.
2. **Responsible ministries and DPs:** The NADP Roadmap enables key providers of financial and technical inputs to collaborate in the NADP rollout responsibly and in a coordinated manner. Technical working groups (TWGs) of which MAFF is already chair or co-chair play an active role here. Supporting the work of other coordination and cooperation bodies ensures the interests of MAFF are represented.
3. **Implementation and coordination:** MAFF and TWGs will lead a collaborative approach and implement both the NADP and the Agricultural Sector Master Plan (ASMP) towards 2030. MAFF will roll out and follow the policy matrix. 4Ps partnerships will accompany the implementation process.
4. **Mechanisms for monitoring and evaluation (M&E):** MAFF and key line ministries will report annually on key progress and trends against NADP indicators. This makes it possible to hold MAFF and all key actors accountable, to review the appropriateness of measures and to fine-tune implementation. The review process will be based on an M&E mechanism that will be developed by MAFF and funded and supported by DPs.

    This mechanism will reach out beyond the master plan in which outcome indicators should be agreed from different ministries and DPs. 7. Financial Resource

7. Financial Resource

Implementation of the NADP 2022-2030 requires significant funding from three main sources: the national budget, DP budgets and private sector investment. The national budget, which comes under the RGC's Public Financial Management Reform Programme, is allocated to relevant ministries, institutions and technical entities. In relation to DPs, they will need to develop their own country partnership strategy in response to the goal and objectives determined in this policy document. Meanwhile, the private sector is providing investment capital to modernize the agriculture sector.

The RGC Public Financial Management Reform Programme is a key policy measure and embodies a clearly defined shift from a centralized budget system to one based on performance and decentralization. Performance-based budgeting involves the allocation of funds linked to actual work carried out within the programme framework, so as to respond to the objective of ensuring that the budget is playing an important role and represents an effective instrument in implementing the RGC's policies.

The concerned ministries and institutions will continue to set out the main programmes, sub-programmes and clusters of activities in the effort to ensure effective national and DP budget allocations that respond to the indicators set out in the NADP. A budget strategic plan will be prepared based on performance and the available funding.

The concerned ministries and institutions thus need to develop detailed projects to consolidate into the Public Investment Programme (PIP)- Three-Year Rolling Plan in accordance with the instructions of the RGC and coordinated by the Ministry of Planning (MOP). In this regard, DPs need to review the PIP project list to use in formulating their development projects in line with their direction and potential.

The concerned ministries and institutions need to attract technical and financial assistance from DPs to contribute to the successful implementation of the NADP. In the meantime, ministries and institutions will continue to use the Technical Working Group on Agriculture and Water (TWG-AW), Technical Working Group on Fisheries (TWG-F), Technical Working Group on Forestry Reform (TWG-FR) and Technical Working Group on Food Security and Nutrition (TWG-FSN) as the base for mobilizing technical and financial assistance to implement the NADP. The concerned ministries and institutions will also continue to use the government–private sector forum to attract more investment, address the challenges facing the private sector and promote entrepreneurship, including among small and medium agricultural enterprises, particularly agribusinesses and agricultural product processing investors, who represent an important contribution to the effective implementation of the NADP.

8. Monitoring and evaluation

Implementation of the various work-plans under the NADP requires effective coordination and active participation from relevant ministries, institutions and technical entities. In this regard, the Economic and Financial Policy Committee (EFPC), chaired by the Ministry of Economy and Finance (MEF), plays an important role in coordination to promote the effective implementation of the NADP. All ministries, institutions and technical entities that are responsible for implementation under the NADP must formulate an implementation mechanism and report results annually to the EFPC as the representative of the RGC. To this end, the EFPC will organize meetings to enable concerned entities to discuss progress and challenges during implementation and to make requests to the RGC. The existing sectoral coordination structure, through the TWGs, will support the EFPC in enabling dialogue, monitoring and reporting.

A large-scale M&E effort will take place in 2023, close to the beginning of the NADP's mandate, involving a detailed study and information collection to verify the indicators set at the level of policy measures and to introduce interventions to promote effective implementation of the NADP. Mid-term progress M&E will be conducted in 2025 and end-line M&E in 2030, to assess results against planned indicators and gauge impacts as stated in the overall goal and specific objectives. Key indicators and targets will be measured against the CSDGs (as stated in each strategy under each theme in the NADP). To facilitate this task, the concerned ministries and institutions, under the leadership of the national EFPC, will restructure the TWGs to enable a comprehensive review and evaluation of the NADP, aimed at improving implementation in harmony with overall national economic growth.

Successful implementation of the NADP will also depend on the regional and global situation, as well as domestic conditions, including instability and geopolitical crisis, which may have direct or indirect impacts on the processes of agricultural modernization, agricultural trade competition, productivity in the free-market economy and levels of private investment. A sub-M&E framework should be in place at all levels in this regard. MAFF, as lead implementer and secretariat, should consolidate through the TWG structure all NADP progress reports in quarterly meetings with line ministries and send these to the chair of the EFPC. To ensure the M&E process is smooth, line ministries will

nominate a focal point (a senior official) to coordinate and report to the chair and MAFF on NADP 2022-2030 progress.

9. Managing risks

Risks remain with regard to the NADP rollout, of course. The implementation stage will be successful if key internal and external factors are identified and mitigated.

1. ***Internal risks:*** the implementation of the NADP involves a wide range of stakeholders at different levels. The NADP's success relies on full participation, coordinated actions with unified commitment to friendly and sound collaboration and partnerships of all concerned parties ranging from government concerned ministries, development partners and private sectors.
2. ***External risks:*** Agriculture in Cambodia is highly vulnerable to climate change. Changes in the frequency and severity of drought, flood and other diseases may not only affect the livelihoods of farmers but may also create uncertainty of the NADP 2022-2030 implementation. Additionally, the newly emerging risks such as the global pandemic of COVID-19 outbreak and the war in Ukraine, which is another burden to the economic development in general, have disrupted supply and demand chains and undermined regional and global trade flows and trade facilitations.

A risk management plan should be formulated to manage these risks and to reduce negative impacts. At the same time, this points to difficulties in building a consensus on policy rollout from key stakeholders' participations and interventions within the bounds of what is considered "technically and financially sound" and "politically possible". In response to these issues, MAFF and other key stakeholders play a key role in analysing risks and exploring different strategic mitigation approaches for the effective and successful implementation of the NADP through the existing coordination mechanism of the Economic and Financial Policy Committee (EFPC).

10. Conclusion

The NADP 2022–2030 is a long-term strategic framework providing a comprehensive roadmap to lead the Cambodian agriculture sector towards sustainable growth by 2030, in line with global socio-economic conditions and in contribution to achieving the vision of the RGC of transforming Cambodia into an upper-middle-income country by 2030 and a high-income country by 2050. The strong will and professional capacity of the ministries and institutions in charge of implementing this policy will combine to achieve the set policy goals and to promote the growth of a sustainable, highly competitive agriculture sector that is resilient in the face of climate change. Unity of purpose among all stakeholders represents a force for success in the implementation of the NADP.

In particular, MAFF has much work to do in implementing the policy and achieving practical results in the future. To accomplish the goals of the NADP, the ministries and technical entities of each sub-sector must strive to carry out their work actively and vigorously through the activities set out in this policy document. The EFPC, meanwhile, needs to strengthen coordination of relevant ministries and institutions in terms of provision of technical and financial support and allocating responsibility for the implementation of activities under this NADP to support agricultural development. Strong commitment and coordination represent the basis for success, in that they can turn planning into actions through efforts to increase and utilize domestic resources and mobilize resources from DPs and the private sector, with the end goal of high-quality and effective implementation.

To this end, all competent authorities, at all levels, will cooperate under the leadership of the EFPC in implementing activities. In addition, the international community will continue to provide technical and financial assistance in support of implementation of the NADP 2022–2030 to achieve fruitful results as planned and expected, with strong commitment to actively contributing to poverty reduction and a bright future in Cambodia.

Annex 1: Indicator of NADP 2022-2030

Objective 1: Enhance the competitiveness of agricultural value chains

Policy measure	Indicator	Indicative progress/performance indicator	MoV/data sources
Strategic objective 1	Gross Value-Added (GVA) of crop production will increase by 3.1 percent per annum 2030	Gross Value-Added of agricultural production increase from 13,130 billion riels in 2019 to 18,372 billion riels by 2030	• MOP (NIS)
	Gross Value-Added (GVA) of livestock production will increase by 2.7 percent per annum	Gross Value-Added (GVA) of livestock production increase from 2,502 billion riels in 2019 to 3,355 billion riels by 2030	• MOP (NIS)
	Rate (%) of processed agricultural product exports compared to total product exports	Rate (%) of processed agricultural product export compared to total product export increase from 5 percent in 2019 to 15 percent by 2030	• MOC • GDCE

Objective 2: Increase support for infrastructures in agriculture and agri-business facilitation

Policy measure	Indicator	Indicative progress/performance indicator	MoV/data sources
Strategic objective 2	Rate (%) of irrigated rice crop capability (rainy and dry seasons) will increase	Rate (%) of irrigated rice crop capability (rainy and dry seasons) will increase from 61.18 percent in 2019 to 70 percent in 2030	• MOWRAM
	Rate (%) of agriculture community is encouraged to apply for favourable electricity tariff in the agricultural sector in line with the strategic framework for the development of the electricity sector.	At least 30% of agriculture cooperatives received with favourable electricity tariff by 2030	• MAFF • MME (EDC)
	The length of farm roads will increase	Length (km) of rural roads constructed at the farm areas for connection	• MRD

Objective 3: Promote sustainable land, forestry and fishery resource management

Policy measure	Indicator	Indicative progress/performance indicator	MoV/data sources
Strategic objective 3	Gross Value-Added of forestry products increase by 1.2 percent per annum	Gross Value-Added of forestry products will increase from 1,490 billion riels in 2019 to 1,699 billion riels by 2030	• MoP (NIS)
	Gross Value-Added of fishery products increase by at least 4.3 percent per annum	At least 30% of agriculture cooperatives received with favourable electricity tariff by 2030	• MoP (NIS)

Annex 2: Matrix List of NADP Strategic Actions

No.	Strategic Actions	Duration/Year			Responsible ministry/ institution
		2021-2023	2024-2026	2027-2030	
	A. Modernizing and commercializing the agricultural value chain				
1.	**Increase productivity and value addition of crop value chain** **Indicator** - Value of crops other than paddy increase from 16,000 billion riels in 2019 to 20,800 billion riels by 2030 - Value of rice product increase from 7,400 billion riels in 20191 to 9,756 billion riels by 2030 - Growth (%) of agricultural exports increase from 7 percent during 2020-2025 and 6 percent during 2026-2030				- MAFF and relevant department - MEF - MoWRAM - MRD - M0C - MISTI - Relevant private sectors
1.1	Improve productivity improvement of priority crops through the support of modern agricultural techniques	✓	✓	✓	
1.2	Increase diversification in production and mitigating risks from mono-cropping value chain	✓	✓	✓	
1.3	Enhance Infrastructure development and strengthening, and mechanization of crop production	✓	✓	✓	
1.4	Promote seed industry and management of agricultural inputs	✓	✓	✓	
1.5	Improve quality and safety of agricultural produce and agribusiness	✓	✓	✓	
1.6	Develop mapping and zoning of agricultural crops	✓	✓	✓	
1.7	Strengthening the capacity of agricultural R&D	✓	✓	✓	
1.8	Strengthening supporting services and human resource development in crop production	✓	✓	✓	
2.	**Increase productivity and value addition of rubber value chain** **Indicator** - Increase rubber tapping area from 250,500 ha in 2019 to 331,000 ha in 2030 - Increase rubber production from 287,600 tonnes in 2019 to 463,000 tonnes by 2030 - Increase from US$377 million in 2019 to US$961 million in 2030				- MAFF and relevant departments - MEF - MoC - MISTI - CDC - CRA - SME Banks - ARDB
2.1	Enhance and improve the rubber production value chain through expanding sustainable rubber production techniques, smallholder rubber cooperatives empowerment, rubber market development	✓	✓	✓	
2.2	Enhance the technical capacity for rubber research and development, thereby increasing the network to transfer technology to rubber producers to improve quality and productivity	✓	✓	✓	
2.3	Promote foreign direct investment in rubber development and financial resources from development partners to support sustainable rubber production and development	✓	✓	✓	
3.	**Increase productivity and value addition in animal production value chain** **Indicator** - Total animal product values increase from 7,308 billion riels in 2019 to 9,600 billion riels by 2030 - Rate (%) of local meat supply increases from 80 percent in 2019 to 90 percent in 2030 - Animal raising for commercial purpose increases from 30 percent in 2019 to 63 percent by 2030.				
3.1	Implement the Strategic Plan of Animal Production 2016-2025 and update the plan for the next 10 years	✓	✓	✓	- MAFF and relevant departments - MEF - MoC - MISTI - CDC - MME (EDC) - SME Banks - ARDB
3.2	Enhance competitive and inclusive livestock production (applying good animal practices, improvement of breeds, technologies, quality and safe feed as well as breeding, etc.)	✓	✓	✓	
3.3	Promote animal health, veterinary public health and animal well-being (biosafety, death rate reduction, vaccination, husbandry, hygiene of meat, slaughterhouse and labs...)	✓	✓	✓	
3.4	Improve extension, capacity-building, training and dissemination of technical practices and strengthen legal implementation	✓	✓	✓	

No.	Strategic Actions	Duration/Year			Responsible ministry/ institution
		2021-2023	2024-2026	2027-2030	
3.5	Promote partnerships with the private sector and strengthen international cooperation in the animal health and production sub-sector	✓	✓	✓	
3.6	Facilitate private investments in animal production, animal feed factories, vaccine production, and medicines for exports	✓	✓	✓	
3.7	Promote family small-scale animal production in rural areas for more incomes and provide more inputs for potential farmers.	✓	✓	✓	
4.	**Promote agro-industry development and agri-ecotourism** **Indicator** - Rate (%) of processed agricultural product export compared to total product export Target: 10 percent of total export volume by 2025 and 15 percent by 2030				- MEF - MAFF - MISTI - MoC - CDC - MoT - CCC
4.1	Improve and modernize SMEs according to quality and food safety standards	✓	✓	✓	
4.2	Study and establish agro-industrial parks in Cambodia to collectively establish processing enterprises and associations in order to meet the export demands	✓	✓		
4.3	Promote agri-ecotourism through agricultural production value chains and promotion of green bell development for supplies of agriculture products to tourism industries and services	✓	✓	✓	
4.4	Establish and strengthen quality and safety control system of agricultural food production according to the national and international standards	✓	✓	✓	
4.5	Develop and strengthen sustainable and inclusive market systems for agricultural products through contract farming	✓	✓	✓	
5.	**Smart technology in value chains** **Indicator** - Rate (%) of agricultural producers/farms with at least a GAP certification increases Target: at least 50 percent of cooperative's farms have GAP certificates by 2030 - Rate (%) of renewable energy use in agriculture production increases				- MAFF and relevant departments - MEF - MISTI - MPT - MME (EDC) - SME Bank - ARDB - Relevant associations and private sectors
5.1	Take advantage of technological developments and promote modern agricultural technique application, e.g. drip irrigation, pest surveillance, e-phyto certification	✓	✓	✓	
5.2	Promote renewable energy, solar for irrigation, shade houses, high-tech agricultural enterprise	✓	✓	✓	
5.3	Promote and implement agricultural organic production, Good Agricultural Practices (GAP) and climate-smart agriculture with the integration of smart and modern technology	✓	✓	✓	
5.4	Strengthen agriculture extension by using modern information and communication technology to reach all farmers with a demand-based system and high-quality targeted support.	✓	✓	✓	
5.5	Utilize innovative technological systems at all stages of agricultural production to ensure higher quality, safety and efficiency.	✓	✓	✓	
6.	**Increase productivity and value addition to aquaculture value chain** **Indicator** - Value of aquaculture production will be increased 615 million $ in 2019 to 1,200 million $ by 2030				- MAFF and relevant departments - MEF - MoC - MoWRAM - MISTI - MME (EDC) - MoE - CAA - ARDB
6.1	Strengthen seed research, enhance breeding production and promote modern fish culture techniques including research on improved natural fish seed and conserve highly economic value fish species. These will maximize fish breeding in order to stock fishes into rivers, lakes, natural ponds, and disseminate to farmers for rice-field culture	✓	✓	✓	
6.2	Determining potential sites, supporting infrastructure and enabling environment for aquaculture development.	✓	✓		

No.	Strategic Actions	Duration/Year			Responsible ministry/ institution
		2021-2023	2024-2026	2027-2030	
6.3	Establish aquaculture clusters or associations in each region in order to accelerate production capacity and to facilitate technical, credit and market extension and supports	✓	✓	✓	
6.4	Develop aquaculture production plan along with specific aquaculture activities based on aquatic species as well as creating vendor/ fish collector clusters with market linkage through a mechanism on aquaculture contract farming between aquaculturists and vendors	✓	✓		
6.5	Facilitate to subsidize low electricity price for aquaculturists to boost aquaculture activities and aquaculture processing plants for export	✓	✓		
6.7	Facilitate better access to low interest credit or loan for aquaculturists with the Agriculture and Rural Development Bank (ARDB)	✓			
6.8	Study on the possibility to create inland aquaculture special zones in the Cambodia Mekong delta region and the special zones for marine aquacultures for exports	✓			
6.9	Establish aquaculture market plans and supporting transportation of aquaculture products to different distribution sites across provinces/municipals where are reachable to aquaculture clusters	✓	✓		
7.	**Increase productivity and value addition of forestry and wildlife value chains** **<u>Indicator</u>** - Cash value of plantation wood production increase 15 percent per annum				- MAFF and relevant departments - MEF - MoC - MISTI - MoE - CDC - Relevant private sectors
7.1	Improve forestry and wildlife value chains through new technologies and sustainable processing, and strengthen capacity of the community forestry	✓	✓	✓	
7.2	Build capacities on research and forest and wildlife conservations through new technology transfers to all concerned parties in order to improve forest and wildlife, and especially promote researches on high economic values of forests	✓	✓	✓	
7.3	Promote foreign direct investments in forest and wildlife conservation, and mobilize financial resources from development partners to support a sustainable forest production and wildlife conservation	✓			
7.4	Enhance competitive and inclusive forest production through reforestation programmes, especially the high-value economic forests	✓			
7.5	Enhance extension services, capacity building of new technologies and law enforcements and policy rollouts	✓	✓	✓	
7.6	Promote a private and public partnership, and build international cooperation in forestry and wildlife sub-sector	✓	✓	✓	
7.7	Strengthen forestry management, technologies of forest procession based on international standards for exports	✓	✓	✓	
8.	**Promote sustainable food system**				- MAFF and relevant departments - MEF - CARD - MoP - MoC - MISTI - MoPH
8.1	Ensure sufficient safe and nutritious food for a growing population to reduce malnutrition, including a gender perspective in all interventions	✓	✓	✓	
8.2	Promote more efficient, inclusive and resilient food systems that are consumer-driven	✓	✓	✓	
8.3	Implement the roadmap towards sustainable food systems designed in Cambodia's Roadmap for Food Systems for Sustainable Development 2030	✓	✓	✓	
8.4	Reduce food losses along the value chain	✓	✓	✓	
9.	**Digitalization and e-agriculture technology in value chain**				- MAFF and relevant departments - MEF
9.1	Establish a digitalized agriculture support system to boost agricultural production, including on-time agricultural information-sharing	✓	✓	✓	

No.	Strategic Actions	Duration/Year			Responsible ministry/ institution
		2021-2023	2024-2026	2027-2030	
9.2	Develop and implement tools for digitization in agricultural education, training and extension work, and encourage use of digital tools and smart equipment by male and female farmers	✓	✓		- MoP - MISTI - MPT - Ministry of Information - MoEYS - MLVT - Relevant private sectors
9.3	Establish and facilitate the use of digital platforms for agricultural trade	✓	✓		
9.4	Digitize administration of services, in particular supporting certification systems, issuance of permits and declarations, information exchange between ministries and public information dissemination nationally and internationally	✓	✓	✓	
9.5	Support the development and comprehensive coverage of digital networks across Cambodia, in particular including all rural and agricultural areas, to facilitate the access and use of modern information and communication technology (ICT)	✓	✓	✓	
9.6	Pilot ICT-enhanced extension services around particular farm technologies and priority sectors (rice, rubber, animal production)	✓	✓	✓	
9.7	Pilot the concept of involving young farmers as facilitators in addition to ICT-trained extension agents supported by smart technology developers	✓	✓		
9.8	Promote the implementation of National Single Window	✓	✓	✓	
9.9	Facilitate the digital assessment and pilot digital platform on investments in forestry and animal husbandry	✓	✓	✓	
10.	**Improve market access for small and medium farmers**				- MAFF and relevant departments - MEF - MoC - MRD
10.1	Establish agricultural cooperatives to improve market access through business agreement or contract farming approach	✓	✓	✓	
10.2	Improve market access for small and medium farmers through trade fairs rural and urban areas	✓	✓	✓	
10.3	Improve price-setting by producers at the farm gate among key value chain actors	✓	✓	✓	
10.4	Ensure lower costs of production and inputs	✓	✓	✓	
10.5	Enable market access with stable prices during harvesting seasons	✓	✓		
10.6	Improve vertical and horizontal value chain linkages among actors	✓	✓	✓	
10.7	Build trust among value chain actors on agricultural prices	✓	✓		
10.8	Promote tourist activities and ecotourism in agricultural community, forest community, fisheries community, and other potential communities	✓	✓	✓	
	B. Public and private investments in the agriculture sector				
1.	**Increase effectiveness of agricultural irrigation system** **<u>Indicator</u>** - Rate (%) of potential areas irrigated for rice (wet and dry season) increases Target: increases from 61.18% in 2019 to about 70% in 2030				- MoWRAM - MEF - MAFF - Relevant private sector
1.1	Improve human resource management and development improvement	✓	✓	✓	
1.2	Enhance water resource management and development, and irrigation system extension implementation	✓	✓	✓	
1.3	Strengthen flood and drought management	✓	✓	✓	
1.4	Promote information management on water resource and meteorology	✓	✓	✓	
1.5	Enhance water resource protection and conservation	✓	✓	✓	
1.6	Develop mapping and zoning of agricultural irrigating zones	✓	✓		
1.7	Identify and prioritize potential irrigation areas	✓	✓		
1.8	Build constructions and renovate water pumping stations for agricultural irrigation	✓	✓	✓	
1.9	Increase in water use efficiency in irrigated agriculture	✓	✓	✓	
1.10	Encourage to rehabilitate natural ponds, cannels, and lakes to store water in case of droughts and to release floods	✓	✓	✓	

No.	Strategic Actions	Duration/Year			Responsible ministry/ institution
		2021-2023	2024-2026	2027-2030	
2.	**Expand farm-road connections, electricity network and transportation of agricultural products** **<u>Indicator</u>** - Length (km) of rural roads constructed at the farm areas for connection - 30 percent of the agricultural cooperatives access to the favourable electricity tariff				- MRD - MEF - MPWT - MME (EDC) - MAFF and relevant departments
2.1	Increase the investment and mobilize external resources to build and develop physical infrastructure for supporting agriculture, road connection to farms, markets and agricultural industries.	✓	✓	✓	
2.2	Reduce the cost of electricity, expand coverage and increase the stability of supply by building more sub-stations in potential production areas, especially expand electricity networks in main production areas	✓	✓	✓	
2.3	Increase budgets and manage rural electrification funds for agriculture production	✓	✓		
2.4	Expansion of logistic infrastructure, transportation for agricultural products with response to the real needs.	✓	✓	✓	
3.	**Promote agricultural investment and agribusiness facilitation** **<u>Indicator</u>** - Foreign Direct Investment in agriculture and agro-industry increase 10 percent per annum				
3.1	Promote the private sector in agricultural investment, strengthen partnerships in agricultural development and facilitate an investment climate	✓	✓	✓	- MEF - MAFF and relevant departments - CDC - MoC - CCC
3.2	Encourages private international and local investment in agriculture and agro-industry through sound policies, regulations and laws including the amendment of Law on Investment	✓	✓	✓	
3.3	Support in linking the agricultural production and agro-processing (Agro-Industry) in order to increase the value added and promote for the establishment of Agro-Industrial Parks (SEZ for agro-processing) for promoting agricultural exports	✓	✓		
3.4	Expand public and private sector partnership through the creation of Agro-Industry Federation (AIF)	✓			
3.5	Continue to adjust the structural adjustment and strengthen technical capacity for public services reduce the costs of doing business by revised some rule and regulations for increasing the efficiency of public services.	✓	✓	✓	
3.6	Promote public-and-private partnerships to establish fertilizer and feed factories locally in order to supply local demands with high quality, appropriate price and safety for local, regional and international markets	✓	✓	✓	
3.7	Enhance investments in household wildlife raising for livelihood improvements through private investments	✓	✓	✓	
3.8	Promote investments in industrial-based wood processing	✓	✓	✓	
4.	**Agriculture sector finance** **<u>Indicator</u>** - ARDB loans to agriculture sector increase Target: rate (%) of loans for non-rice increase from 23 percent in 2019 to 47 percent by 2030				- ARDB - NBC - MEF - MAFF - SEM Bank
4.1	Increase the effective and efficient use of public funding for the development of the agriculture sector, responding to the needs and demands of producers and processors	✓	✓		
4.2	Facilitate the development of adapted financial services and products that serve the needs of both small and medium farms and agribusinesses	✓	✓		
4.3	Increase credit for the agriculture sector and strengthen the Agricultural and Rural Development Bank (ARDB) and the Small and Medium Enterprise Bank (SME Bank) to serve the financial needs of agricultural stakeholders: increase availability and access to (rural) credit	✓	✓	✓	

No.	Strategic Actions	Duration/Year			Responsible ministry/ institution
		2021-2023	2024-2026	2027-2030	
4.4	Enable more engagement of and access to ARDB to serve the financial needs of value chain actors especially increasing soft loans for non-rice industry, including livestock production, aquaculture and infrastructure support agriculture and create its sub-branches in the provinces (at least 20 Branches in the country) with digital operation.	✓	✓	✓	
	C. Growing sustainably and increasing resilience to climate change				
1.	**Promote forestry and wildlife resource management** **<u>Indicator</u>** - Total value-add of wood production increase from 1,490 billion riels to 1,699 billion riels by 2030 - Community forestry income increase 25 percent per annum				- MAFF and relevant departments - MEF - MoE departments - MEF - MoE
1.1	Promote forest management and development of climate resilient forests a 10-year forest development action plan with effective implementation plan	✓	✓	✓	
1.2	Increase effectiveness in community forestry development and implement a community forestry plan, develop key principles for community forestry management and improve local livelihoods through agri-forestry system	✓	✓	✓	
1.3	Promote management and development of wildlife and biodiversity, especially the promotion of household and farm level production	✓	✓	✓	
1.4	Promote forestry registration, strengthen implementation of laws on forestry and regulations regarding forestry and wildlife	✓	✓	✓	
1.5	Strengthen research to support forest development	✓	✓	✓	
1.6	Strengthen the institutional framework for sustainable management practices related to forestry and wildlife resources	✓	✓	✓	
2.	**Promote fishery resource management and aquaculture development** **<u>Indicator</u>** - Value of wild catch increase from 4,800 billion riels in 2019 to 5,732 billion riels by 2030				- MAFF and relevant departments - MEF - MoE
2.1	Promote the implementation of strategic fisheries plan 2015-2024 and update it for the next 10 years	✓	✓	✓	
2.2	Strengthen management and development of community fisheries, especially capacity development for community fisheries to effectively manage and conserve fisheries resources, and improve local livelihoods of community members as well as community management and community refuge pond development	✓	✓	✓	
2.3	Encourage protection and conservation of fishery resources	✓	✓	✓	
2.4	Promote fishery extension services on natural fish raising and rice-fish cultures where are geographically applicable in order to increase natural fish production and to reduce chemical fertilizers that impacts on fisheries and biodiversity	✓	✓	✓	
2.5	Promote fishery research and development, with an emphasis on value chain analysis, including post-harvest storage and handling	✓	✓	✓	
2.6	Promoting capacity development and technologies to improve small-scale fishers' performance for food security and nutrition and strengthening livelihood options	✓	✓	✓	
2.7	Enhance fishery value chain development and export promotion	✓	✓	✓	
2.8	Promote the implementation of marine fisheries management policy	✓	✓	✓	
2.9	Make amendments of Law on Fisheries, enforcement of existing laws and regulations to combat illegal fishing	✓	✓	✓	
2.10	Strengthen gender mainstreaming and eliminate child labor in fisheries sector	✓	✓	✓	

No.	Strategic Actions	Duration/Year			Responsible ministry/ institution
		2021-2023	2024-2026	2027-2030	
3.	**Promote agricultural land resource management**				- MAFF and relevant departments - MEF - MoE
3.1	Implement National Action Programme to Combat Land Degradation in response to agricultural development, livelihood improvement of rural people as well as to contribute to the reduction and adaption to the climate change	✓	✓	✓	
3.2	Prevent land degradation and increase land productivity through the establishment of policy framework and relevant legal documents, increase the application of agricultural land management	✓	✓	✓	
3.3	Develop and implement the concrete action plan to prevent the deterioration of soil and water quality to preserve natural resources	✓			
3.4	Improve the conservation of Cambodia's farm land thereby restoration of watershed areas, provision of ecological services and promote the demonstration of agricultural land management practices	✓	✓	✓	
3.5	Strengthen the technical capacity for the implementation of agricultural land management and practices	✓	✓	✓	
3.6	Promote agricultural conservation, and sustainable and ecological agriculture intensification	✓	✓	✓	
3.7	Promote the implementation of strategic plans or agricultural methods to reduce inappropriate chemical use and to promote good agriculture practices	✓	✓	✓	
4.	**Strengthen climate resilience**				- MoE - MAFF and relevant departments - MEF - MME (EDC)
4.1	Promote the sustainable use of natural resources thereby implementation of Climate Chang Strategy in Agriculture 2030	✓	✓	✓	
4.2	Promote an effective and sustainable uses of renewable energy through establishment of bio-digester policy towards achievement of the SGD goals 2030	✓	✓	✓	
4.3	Promote environmentally friendly production and products through livelihood and conservation practices	✓	✓	✓	
4.4	Facilitate Cambodia's agriculture path towards becoming carbon neutral	✓	✓	✓	
4.5	Implement relevant strategies in response to climate change that affects the fisheries resources including aquaculture production	✓	✓	✓	
4.6	Facilitate and coordinate SDG #12 to promote environmentally friendly agricultural production in line with the Agricultural Fertilizer Policy	✓	✓	✓	
	D. Institutional reforms and cross-cutting issues				
1.	**Reinforce institutional management and HRD**				- MAFF and relevant departments - MEF - MCS - MLVT
1.1	Reform institutional management into an effective structure, including supportive human resource management and development	✓	✓		
1.2	Strengthen human resource policy implementation in the agriculture sector	✓	✓	✓	
1.3	Strengthen the quality of education through the implementation of the 2030 Master Plan of Agricultural Education Institute, and agricultural education for all relevant stakeholders to provide the possibility to create an attractive professional occupation based on quality and high income	✓	✓	✓	
1.4	Enhance research capacity for agricultural development, produce basic research and applied research linked to market needs, and establish and implement Cambodia agricultural research policy	✓	✓	✓	
1.5	Strengthen extension service capacities in agriculture, forestry and fisheries, attract, mobilize and train young farmers with new agricultural technologies, and strengthen connection of researches and agricultural extensions.	✓	✓	✓	
1.6	Establish an agricultural data management and registration system (crops, livestock, forestry, fisheries, etc.) as a basis for managing and forecasting supply and demand for measures to develop the entire agricultural sector.	✓	✓	✓	

No.	Strategic Actions	Duration/Year			Responsible ministry/ institution
		2021-2023	2024-2026	2027-2030	
2.	**Developing laws and regulations in the agricultural sector**				- MoJ - Ministry of Interior - MEF - MAFF and relevant departments
2.1	Establish laws and law amendments (forestry and fisheries)	✓	✓		
2.2	Reinforce the implementation of laws and regulations effectively	✓	✓	✓	
2.3	Review and revise laws and regulations governing activities to complement a supportive environment for agricultural producers, processors and exporters	✓	✓	✓	
2.4	Strengthen dissemination and public awareness on laws and regulations	✓	✓	✓	
3.	**Leadership**				
3.1	Ensure the leadership and workforce in MAFF have the required capacities to effectively and efficiently manage, guide and support the sector and its stakeholders	✓	✓	✓	- MAFF and relevant departments
3.2	Strengthen capacity to mobilize support and implement NADP policy at national and local levels	✓	✓	✓	
3.3	Promote gender mainstreaming at all stages of the NADP and capacity development of MAFF staff in gender-responsive implementation	✓	✓	✓	
3.4	Provide technical and operational know-how and information needed for NADP implementation and evaluation at the sub-national level	✓	✓	✓	
3.5	Promote mechanisms for agriculture project management unit in order to effectively coordinate the implementation and harmonization of all projects towards the achievement of the NADP	✓	✓	✓	
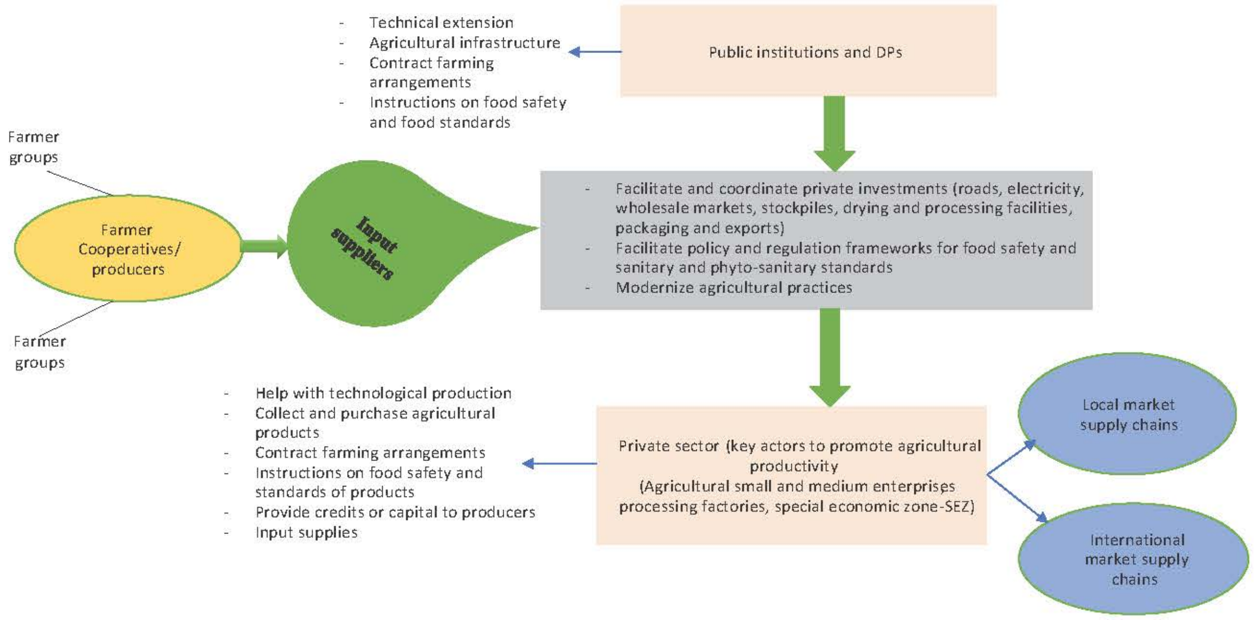
Figure 1: Public–Private–Producer/agricultural cooperative Partnerships (4Ps)